

Programmabegroting 2017

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	2
Algemeen.....	5
Voorwoord en persbericht.....	5
Samenvatting.....	11
Leeswijzer.....	12
Leeswijzer.....	12
Berg en Dal in cijfers.....	13
Begroting in één oogopslag.....	15
Ambities.....	16
Programma's.....	17
Inwoner.....	17
Inleiding.....	17
Wat willen we bereiken?.....	17
Wat gaan we daarvoor doen?.....	18
Beleidsindicatoren.....	20
Wat mag het kosten?.....	21
Relevante beleidskaders.....	26
Relevante ontwikkelingen.....	27
Verbonden partijen.....	27
Relaties met andere programma's.....	27
Onze buurt.....	28
Inleiding.....	28
Wat willen we bereiken?.....	28
Wat gaan we daarvoor doen?.....	28
Beleidsindicatoren.....	30
Wat mag het kosten?.....	32
Relevante beleidskaders.....	39
Relevante ontwikkelingen.....	41
Verbonden partijen.....	41
Relaties met andere programma's.....	42
Onze gemeente.....	43
Inleiding.....	43
Wat willen we bereiken?.....	43
Wat gaan we daarvoor doen?.....	44
Beleidsindicatoren.....	46
Wat mag het kosten?.....	48
Relevante beleidskaders.....	53
Relevante ontwikkelingen.....	54
Verbonden partijen.....	54
Relaties met andere programma's.....	54
Ons geld.....	55
Inleiding.....	55
Doelen en resultaten.....	55
Beleidsindicatoren.....	56
Wat mag het kosten?.....	56
Relevante beleidskaders.....	60
Relevante ontwikkelingen.....	61
Verbonden partijen.....	61
Relaties met andere programma's.....	61
Overhead.....	62
Inleiding.....	62
Doelen en resultaten.....	62

Beleidsindicatoren	64
Wat mag het kosten?	65
Relevante beleidskaders	66
Relevante ontwikkelingen	66
Verbonden partijen	66
Relaties met andere programma's	67
Paragrafen	68
Lokale heffingen	68
Geraamde inkomsten	68
Beleid lokale heffingen	69
Overzicht op hoofdlijnen per heffing	70
Kwijtscheldingsbeleid	75
Lokale lastendruk	76
Weerstandsvermogen en risicobeheersing	78
Algemeen	78
Risicoregister	79
Inventarisatie risico's	80
Berekening weerstandscapaciteit	86
Structurele weerstandscapaciteit	86
Incidentele weerstandscapaciteit	88
Totaaloverzicht weerstandscapaciteit	88
Ratio weerstandsvermogen	89
Conclusie	89
Financiële kengetallen	90
Toelichting kengetallen	90
Berekening kengetallen	91
Beoordeling kengetallen	91
Onderhoud kapitaalgoederen	93
Algemeen	93
Financiering	104
Financiering	104
Rente	105
Staat herkomst en besteding van middelen	106
Bedrijfsvoering	108
Algemeen	108
Personeel	108
Organisatie	110
Informatievoorziening	111
Digitale dienstverlening	112
Inkoop en aanbesteding	112
Verbonden partijen	114
Algemeen	114
Grondbeleid	127
Visie op en wijze van het grondbeleid	127
Prognose te verwachten resultaat	129
Bedrijventerrein Mies	132
Centrumplan	132
Drulse Beek	133
Hogeweg - Bremstraat	133
Hüsenhoff	133
Ooijse Graaf	133
Hubertushof	134
Bouwkamp	134
Pastoor van Tielstraat	134
Beleidsuitgangspunten Reserves en voorzieningen grondzaken	134

Financiële begroting	135
Inleiding	135
Financiële kaders	135
Overzicht baten en lasten	136
Incidentele baten en lasten	136
Financieel MeerjarenPerspectief	137
Geprognostiseerde balans	138
Bijlagen	147
Raadsvoorstel	147
MeerjarenInvesteringsPlan	153
Reserves en voorzieningen	155
Langlopende leningen	158
EMU-saldo	159
Kader subsidies	161
Formatie	162
Toelichting financiële begrippen	163
Toelichting afkortingen	164

Algemeen

Voorwoord en persbericht

Welkom bij onze eerste digitale begroting!

De begroting is een van de belangrijkste documenten van een gemeente. Het is de basis voor de keuzes die we maken en het dagelijkse werk dat we doen.

Deze begroting heeft een andere indeling dan wat je van ons gewend bent. De programma's zijn ingedeeld vanuit de leefwereld van de inwoner. Vanuit hier hebben we doelen en resultaten benoemd. Ook hebben we de belangrijkste ambities een plaats gegeven in deze begroting.

We zijn verheugd dat we een sluitende begroting kunnen presenteren. Niet alleen voor 2017, maar ook voor de jaren daarna. We hebben voldoende buffers in deze begroting opgenomen om risico's op te kunnen vangen.

We hebben de lasten voor de inwoner kunnen beperken. Ook in 2017 blijven we met onze lokale lastendruk onder het landelijk gemiddelde.

Op energieke wijze willen wij samen met de raad en inwoners de doelen uit deze begroting realiseren.

Met vriendelijke groet,

College Burgemeester en Wethouders

Burgemeester Mark Slinkman:

"We zijn er voor u!"

Portefeuille

Algemene en bestuurlijke zaken, Herindeling en harmonisatie, Samenwerkingsagenda (sub)regionaal, Internationale samenwerking, Strategische visie, Regiegemeente, Beleidscoördinatie, Bedrijfvoering/P&O, Informatievoorziening en automatisering, Dienstverlening, Politie, Openbare orde, Brandweer, Veiligheid en rampenbestrijding, "Burgervader-rol" bij crisissituaties, Coördinatie toezicht en handhaving (m.b.t. alle portefeuilles), Asielbeleid, Integrale veiligheid, Communicatie en (lokale) media, Representatie, Voorlichting

Wethouder Sylvia Fleuren:

"Berg en Dal aantrekkelijk!"

Portefeuille

Financiën, Belastingen, Inkoop- en aanbestedingsbeleid, Economische zaken/ Werkgelegenheid/ Werkbedrijf, werkkanten, Toerisme en recreatie

Wethouder Sjaak Thijssen:

"Zorg voor elkaar!"

Portefeuille

(gedurende de gehele collegeperiode vervanger burgemeester openbare orde en rampenbestrijding), Decentralisaties: participatie/ jeugdzorg/ wmo-awbz, Sociale zaken en WMO, Welzijn, Wonen, Volksgezondheid, Milieu en afval, Project centrumplan Groesbeek

Wethouder Erik Weijers:

**"Berg en Dal energieneutraal in 2050?
Hoe verleiden we de inwoner om mee te doen?"**

Portefeuille

Natuur en Landschap, Coördinatie thema duurzaamheid, Monumenten, Kunst en cultuur, Bibliotheek, Onderwijs, Sport, Accommodaties, Subsidies (behorend bij de hierboven genoemde portefeuilleonderdelen), betrokken bij toeristisch/ recreatieve ontwikkelingen zodra ze natuur/ landschap raken

Wethouder Alex ten Westeneind:

"Samen zijn we meer, samen kunnen we meer!"

Portefeuille

Ruimtelijke ordening en ontwikkeling, Grondzaken,
Omgevingsvergunningen, Openbare werken,
Verkeer, vervoer, mobiliteit, Nutsbedrijven, Integraal
waterbeheer

Persbericht

Groesbeek, 4 oktober 2016

Begroting Berg en Dal gaat digitaal!

Wat betaalt de gemeente eigenlijk allemaal? En waar komt het geld vandaan? Welke keuzes maakt de gemeente om het geld uit te geven? Vanaf 6 oktober krijgt de nieuwsgierige lezer meer inzicht in de wereld van de gemeentebegroting. Om 20.00 uur gaat namelijk de eerste digitale begroting van de gemeente Berg en Dal de lucht in.

Dan krijgt politiek Berg en Dal ook een technische toelichting over deze site en de begroting 2017. Met deze stap kan iedereen op elk moment in de begroting zien waar de gemeente Berg en Dal op inzet en hoe ze dat gaat doen.

Verder is de begroting leesbaarder door het gebruik van klare taal. Hierdoor wil het college een grotere groep inwoners bereiken en betrekken bij de plannen van de gemeente.

Meer informatie:

Cluster Communicatie, communicatie@bergendal.nl, telefoon 024 3013809/810

Persbericht

Groesbeek, 4 oktober 2016

Berg en Dal financieel op orde

De begroting 2017 van de gemeente Berg en Dal ziet er financieel goed uit. Dat blijkt uit het voorstel dat het college van burgemeester en wethouders naar de raad gestuurd heeft. De begroting zelf is er nog niet. Vanaf 6 oktober 2016 is deze online.

Financieel gezond

Het college is erin geslaagd om een meerjarig sluitende begroting aan te bieden aan de raad. Eerder dit jaar heeft de raad van het college te horen gekregen hoe de gemeente er financieel voor stond. In de Kadernota 2017 en het dekkingsplan 2017-2020 zijn de hoofdlijnen bepaald. Inmiddels zijn de cijfers van de begroting 2017 bekend. Het college is voorzichtig positief en stelt aan de raad voor om de meevallers te reserveren voor

toekomstige tegenvallers. Zo verwacht het college dat de gemeenten in Nederland minder geld gaan krijgen van het Rijk voor de kosten van zorg. De gemeente kan mogelijke risico's opvangen zonder dat de dienstverlening in gevaar komt. Ook het voorzieningenniveau blijft gelijk, en het college is er met deze begroting weer in geslaagd de zorg op niveau te houden.

Wat valt op?

Het chemisch bestrijden van onkruid is wettelijk niet meer toegestaan. Dit betekent dat het verwijderen van onkruid op de stoep fors duurder wordt. Het college wil hierover samen met de inwoners op zoek naar oplossingen.

Daarnaast stelt het college een verhoging van de afvalstoffenheffing voor. Het college voert hiermee een raadsbesluit uit om de afvalkosten te betalen uit de afvalinkomsten.

Op dit moment zijn de tarieven van de afvalstoffenheffing nog verschillend in de oude gemeenten. Dit wordt in 2017 overal in Berg en Dal hetzelfde.

De inwoners van de voormalige gemeenten Millingen aan de Rijn en Ubbergen merken hier nauwelijks iets van. Voor inwoners van de voormalige gemeente Groesbeek is dit een behoorlijke verhoging. Het college is erin geslaagd deze verhoging te beperken. Bovendien is de rioolheffing voor 2017 niet verhoogd.

Wethouder Fleuren: *"De totale belastingdruk voor de inwoners blijft onder het landelijk gemiddelde. Dat willen we zo houden".*

De gemeenteraad behandelt op 3 november 2016 de begroting. Inwoners zijn van harte uitgenodigd daarbij aanwezig te zijn. Ook kan dit live gevolgd worden via onze website. Zie <https://bergendal.notubiz.nl/>

Meer informatie:

Cluster Communicatie, communicatie@bergendal.nl, telefoon 024-3013809/810

Samenvatting

De begroting 2017, inclusief meerjarenraming 2018-2020, is meerjarig structureel sluitend.

We hebben in deze begroting een post onvoorzien opgenomen van € 143.000 in 2017, € 657.000 in 2018, € 190.000 in 2019 en € 300.000 in 2020. Op deze manier hebben we een redelijke buffer voor onverwachte tegenvallers.

Daarnaast ziet ons weerstandsvermogen er goed uit en blijven we met onze lokale lasten onder het landelijk gemiddelde.

Het Financieel MeerjarenPerspectief (FMP) in deze begroting ziet er als volgt uit:

Bedragen x € 1.000

	2017	2018	2019	2020
FMP na vastgestelde Kadernota 2017	-1.242	-859	-714	-856
Ontwikkeling saldo	1.242	859	714	856
Actueel FMP	0	0	0	0
<i>waarvan incidenteel</i>	-244	-15	0	0
<i>structureel</i>	244	15	0	0
Dekking tekort uit algemene reserve	0	0	0	0
FMP in begroting 2017	0	0	0	0

In de volgende tabel zijn de verschillen tussen de begroting 2016 en 2017 weergegeven. Daaronder staat een nadere toelichting op deze verschillen per programma.

Bedragen x € 1.000

	Begroting 2016 actueel			Begroting 2017			Vershil 2016/ 2017
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Saldo
Programma 1 Inwoner	12.752	-48.897	-36.144	11.972	-41.882	-29.911	6.234
Programma 2 Onze buurt	8.635	-23.556	-14.921	8.033	-19.359	-11.326	3.595
Programma 3 Onze gemeente	1.857	-8.512	-6.655	1.802	-5.671	-3.869	2.786
Programma 4 Ons geld	56.549	-736	55.813	59.429	-5.844	53.585	-2.228
Programma 5 Overhead	-	-1.953	-1.953	-	-7.957	-7.957	-6.004
Saldo rekening baten en lasten	79.794	-83.654	-3.861	81.236	-80.714	521	4.382
Toevoeging aan reserves	-	-4.471	-4.471	-	-2.235	-2.235	2.236
Onttrekking aan reserves	8.033	-	8.033	1.714	-	1.714	-6.319
Resultaat rekening baten en lasten	87.827	-88.125	-298	82.949	-82.949	-	298

Toelichting verschillen tussen begroting 2016 en begroting 2017

De nieuwe regels met betrekking tot overhead, en het hanteren van een andere rentepercentage voor de berekening van de kapitaallasten leiden op ieder programma tot aanzienlijke verschillen.

Dat betekent dat deze begrotingsjaren niet een op een met elkaar vergeleken kunnen worden.

Wel is er per programma een toelichting gemaakt. Voor deze details verwijzen wij naar de toelichting per programma.

Leeswijzer

Leeswijzer

Na het algemeen gedeelte worden in de `ambities` de keuzes weergegeven die met deze begroting worden gemaakt. De `programma's` bevatten de inhoudelijke uitwerking. In de inleiding van dit onderdeel programma's gaan we in op de nieuwe werkwijze voor programma's, thema's en producten en de ontwikkeling van de indicatoren waarmee resultaten worden gemeten. De `paragrafen` gaan over onderwerpen die van invloed zijn op alle programma's. Onder `financiën` wordt een beeld geschetst van het meerjarenperspectief, het weerstandsvermogen, het risicoprofiel en de investeringen. Ook staat hier het totaaloverzicht van de baten en lasten voor 2017 en komende jaren. Tot slot zijn in de `bijlagen` diverse overzichten en specificaties opgenomen en wordt een toelichting gegeven op afkortingen en financiële begrippen.

De nieuwe schrijfstijl is kort en helder en verwijst met links naar onderliggende documenten.

Berg en Dal in cijfers

Veel cijfers over onze gemeente staan op onze website. Deze cijfers zijn uit voorgaande jaren. Hieronder een kort overzicht van cijfers van onze gemeente en een overzicht van cijfers die zijn gebruikt als uitgangspunten voor de Begroting 2017.

Berg en Dal in cijfers

34.574
Inwoners
1 januari 2016

261
Geboortes
2015

22,56%
AOW
1 januari 2016

15.362
Woningen
1 januari 2016

€ 216.000
WOZ-waarde
1 januari 2015

562
Aanbod
30 augustus
2016

6,2%
Werkloosheid
1 januari 2016

13
Basisscholen
1 januari 2016

9.328 ha
Oppervlakte
1 januari 2016

Uitgangspunten voor Begroting 2017

Woonruimten

Aanta woningen	15.410
----------------	--------

Inwoners

Aantal inwoners	34.600
Gemiddeld aantal uitkeringsgerechtigden	750

Financiële informatie

Totaal uitgaven	€ 80.714.000
- per inwoner	€ 2.333

Totaal reserves	€ 48.297.000
- per inwoner	€ 1.396

Totaal voorzieningen	€ 8.812.000
- per inwoner	€ 255

Totaal schuld	€ 49.270.000
- per inwoner	€ 1.424

Begroting in één oogopslag

OZB

€ 223,-

Uitgangspunt voor de berekening:
woningwaarde € 219.000

Rioolheffing

Eenpersoonshuishouden	€ 159,-
Meerpersoonshuishouden	€ 264,-

Uitgangspunt voor de berekening:
eenpersoonshuishouden
waterverbruik 100 m³
meerpersoonshuishouden
waterverbruik 200 m³

Afvalstoffenheffing

	Vast	Variabel	Totaal
Eenpersoonshuishouden	€ 142,-	€ 17,-	€ 159,-
Meerpersoonshuishouden	€ 199,-	€ 26,-	€ 225,-
Tarief huisvuilzak € 1,-			

Uitgangspunt voor de berekening:
eenpersoonshuishouden
circa 17 zakken per jaar
meerpersoonshuishouden
circa 26 zakken per jaar

Ambities

1. We doen het samen!

Wat willen we bereiken?

De gemeente Berg en Dal is er voor haar inwoners. Die inwoners vormen samen de gemeenschap Berg en Dal. Met elkaar zorgen we ervoor dat het goed wonen is in deze gemeente. Maar er verandert wel iets in de manier waarop we dat doen. De tijd dat de gemeente voor alles zorgde én over alles besliste is voorbij. Dat kan niet en dat willen we ook niet meer. U als inwoner vraagt en krijgt steeds meer zeggenschap. En zorgt steeds vaker zelf voor een goed woon-, werk- en leefklimaat. Voor uzelf en voor anderen. De gemeente wil hierbij een gelijkwaardige partner zijn. We willen ruimte geven aan uw initiatieven en u ondersteunen om dingen mogelijk maken.

2. Betaalbaar Berg en Dal!

Wat willen we bereiken?

Wij zijn ons er heel goed van bewust dat wij met gemeenschapsgeld werken. De portemonnee van de gemeente verschilt daarbij niet zo veel met die van uzelf. Niet alles wat we willen kan ook, dus maken wij duidelijke keuzes. En we geven niet meer uit dan er binnenkomt. Als er een tekort dreigt dan kijken we eerst of er in de uitgaven geschrapt kan worden. We kunnen ook de belastingen verhogen, maar dat willen we zoveel mogelijk voorkomen. Onze belastingen zijn bijna de laagste van Gelderland en dat willen we zo houden.

3. Hier wordt gewerkt!

Wat willen we bereiken?

We willen dat iedereen de kans krijgt om aan het werk te zijn. Als u daar niet op eigen kracht in slaagt, dan helpen wij daarbij. Onze gemeente heeft een prachtige natuur en ligt in een afwisselend landschap. We hebben een rijke geschiedenis en daarvan is in onze gemeente veel terug te vinden. Buiten, maar ook in onze musea. Het toerisme is dan ook belangrijk voor onze gemeente en we werken er hard aan om onze gemeente nog aantrekkelijker te maken. Voor u als inwoners, maar ook voor al die bezoekers. Het toerisme zorgt ook voor werkgelegenheid. Dat is belangrijk. Onze missie is niet voor niets: iedereen doet ertoe en doet mee in onze vitale en betrokken gemeenschappen.

4. Duurzaam Berg en Dal!

Wat willen we bereiken?

De zorg voor de wereld van morgen is ontzettend belangrijk. Onze kinderen moeten kunnen opgroeien in een mooie, veilige en gezonde omgeving. Daarom gaan we energie besparen, meer schone energie opwekken, grondstoffen hergebruiken, blijven we lokale initiatieven ondersteunen en zorgen voor minder afval. Doordat ons klimaat verandert, krijgen we ook steeds extremer weer. We moeten zorgen dat we onze omgeving hier goed op inrichten. Hiervoor is de komende jaren veel geld nodig. Wij kunnen dat niet alleen, dat moeten we samen doen met u. Wij passen de openbare ruimte aan. Aan u vragen wij hetzelfde te doen op uw eigen terrein.

5. Zichtbaar en betrouwbaar!

Wat willen we bereiken?

Onze inwoners, instellingen en bedrijven weten voor welke producten en diensten zij bij de gemeente terecht kunnen. Wij communiceren hier duidelijk over. Aan de balie, de telefoon, maar ook op de gemeentepagina, website en sociale media. U weet ons te vinden en u bent tevreden over onze dienstverlening. Dat komt omdat we duidelijk zijn over wat we doen en wat we niet doen. We zijn vriendelijk, geven snel antwoord op eenvoudige vragen en leveren maatwerk als dat nodig is. We bieden hulp aan mensen in nood. We hebben contact met u en weten wat er speelt in onze gemeente en in de regio. Wij laten zien dat wij opkomen voor de belangen van onze inwoners.

Programma's

Inwoner

Meestal heb je de gemeente niet nodig in je dagelijks leven. Je redt het prima zelf. Dat is ook de bedoeling. Maar dat lukt niet iedereen. Vaak zonder dat je daar zelf iets aan kunt doen. De gemeente probeert je dan te helpen. Dat kan voor een korte of lange tijd zijn. Bijvoorbeeld als het gaat om zorg, inkomen, onderwijs of gezondheid. Daarbij werkt de gemeente samen met andere organisaties of huurt hen hiervoor in. Onze bedoeling is iedereen een goede basis te geven, een steun in de rug, zodat je verder kunt en mee kunt blijven doen!

Inleiding

Programmanaam	Inwoner	Onze buurt	Onze gemeente
Plaats van actie	- Persoonlijk/thuis	- Directe omgeving/dorp	- Gemeente mét de regio gemeenten
Rol inwoner	- Regie eigen leven - Mee blijven doen	- Meedoen - Initiatief nemen	- Ontwikkelen - Klant
Rol gemeente	- Regelen - Betalen - Veel bemoeienis	- Afnemende betrokkenheid - Minder regels, meer stimuleren	- Loslaten - Samenwerken - Diensten verlenen

Meestal heb je de gemeente niet nodig in je dagelijks leven. Je redt het prima zelf. Dat is ook de bedoeling. Maar dat lukt niet iedereen. Soms lukt het niet om alles zelf te regelen. Vaak zonder dat je daar zelf iets aan kunt doen. De gemeente probeert je dan te helpen. Dat kan voor een korte of lange tijd zijn. Bijvoorbeeld als het gaat om zorg, inkomen, onderwijs of gezondheid. De belangrijkste dingen die je nodig hebt om op een normale en prettige manier te kunnen leven. De gemeente is vaak een laatste plek voor hulp. Daarbij werkt de gemeente samen met andere organisaties of huurt hen hiervoor in. Onze bedoeling is iedereen een goede basis te geven, een steun in de rug, zodat je verder kunt en mee kunt blijven doen!

Wat willen we bereiken?

1.1 Ik heb voldoende inkomen

1.2 Ik krijg ondersteuning als dat nodig is

1.3 Ik ben betrokken en doe mee

1.4. Alle kinderen krijgen gelijke kansen

Wat gaan we daarvoor doen?

Nr.	Resultaat
-----	-----------

1.1.1	Regelingen voor mensen met een laag inkomen zijn beter bekend bij de inwoners en het gebruik is toegenomen.
-------	---

Concreet resultaat : Meer mensen hebben een aanvraag ingediend en de manier waarop dat moet is makkelijker geworden. Meer communicatie via de verschillende media. (relatie met ambitie 5)

1.1.2	Van de mensen die bij de sociale werkvoorziening werkten, werkt 75% bij gewone bedrijven.
-------	---

Het gaat om inwoners die in voorheen een plek hadden bij de sociale werkvoorziening. Van de groep mensen die daar werkten, werkte 59% halverwege 2016 bij een gewoon bedrijf. We willen dit percentage eind 2017 op 75% te hebben. (relatie met ambitie 3)

1.1.3	Inwoners met de laagste inkomens kunnen voldoende meedoen met sport, ontspanning, werk, school en vrijwilligerswerk.
-------	--

De gemeente neemt belemmeringen weg voor zover dat ze dat kan. De gemeente gebruikt zoveel mogelijk de persoonlijke gegevens die zij al heeft, zodat inwoners niet telkens dezelfde informatie hoeven te geven. Initiatieven in de buurt en van organisaties zijn voor inwoners belangrijk om mee te kunnen blijven doen. Daarom ondersteunt de gemeente veel van deze initiatieven. Voorbeelden zijn buurtsport, sportlessen op school, ruilsystemen, een cursus koken voor weinig geld, kookgroepen, speelgoedbank, voedselbank, buurttuin. (relatie met ambitie 1, 3 en 5)

1.2.1	Inwoners kennen de sociale teams en weten op welke adres ze te vinden zijn.
-------	---

We verbeteren de bekendheid van de sociale teams door:- te zorgen voor een vast adres voor ieder sociaal team waar inwoners naar toe kunnen gaan. Deze adressen worden op allerlei manieren bekend gemaakt.- te zorgen dat op er op internet meer informatie over de sociale teams komt. (relatie met ambitie 5)

1.2.2	De sociale teams zijn meer bezig met het voorkomen van problemen bij inwoners. Bekenden en mensen in de omgeving van degene die zorg nodig heeft worden geholpen die zorg te kunnen geven.
-------	--

Voorkomen is beter dan genezen. Als er veel vragen over een onderwerp zijn proberen we daar iets voor te organiseren. Bijvoorbeeld een cursus met tips om te voorkomen dat je valt, informatie over dementie of psychische problemen. We versterken de samenwerking tussen mensen. Bijvoorbeeld door een groep deskundige vrijwilligers te ondersteunen die mensen met een hulpvraag helpen. (relatie met ambitie 1)

1.2.3	De kwaliteit van de zorg is onderzocht.
-------	---

De uitvoering van de jeugdzorg en de maatschappelijke ondersteuning (WMO) is door het Rijk overgedragen aan de gemeente. Nu we deze taken twee jaar uitoefenen is het tijd om te kijken of het gelukt is te doen wat we wilde doen. Ook kijken we naar de manier waarop de lokale toegangspoort en de sociale teams werken. (ambitie 1,5)

1.2.4	Wij helpen mantelzorgers, zodat zij de zorg voor hun naasten kunnen blijven bieden.
-------	---

We zorgen dat er mensen zijn die af en toe de zorg van de mantelzorgers over kunnen nemen, zodat zij wat meer tijd voor andere dingen hebben. (relatie met ambitie 1)

1.2.5	We helpen u als u niet zo goed met een computer kunt omgaan.
-------	--

Inwoners moeten steeds meer diensten via een computer aanvragen. Het Rijk verplicht ons daartoe. Als inwoners dat moeilijk vinden, helpt de gemeente. (relatie met ambitie 5)

1.3.1	Inwoners bepalen zelf welke onderwerpen belangrijk zijn voor hun dorp
-------	---

Inwoners bespreken met elkaar wat in hun dorp verbeterd moet worden. Hierover maken ze samen afspraken. Inwoners bepalen zelf waar ze aan willen werken en waar ze hulp van de gemeente of andere organisaties bij nodig hebben. De onderwerpen waar ze aan willen werken vormen de 'kernagenda'. Er is geld beschikbaar om te helpen de wensen van de inwoners te realiseren. Er is

ruimte om te zoeken naar de beste ideeën en oplossingen.(relatie met ambitie 1)

1.3.2 Als inwoners een goed idee hebben helpen we hen om in contact te komen met anderen. Zo worden ook dorpsgenoten uitgenodigd die wel mee willen doen, maar niet weten hoe.

Voorbeelden zijn:- Er was een wens voor kinderactiviteit op de Stekkenberg. Bij dit initiatief, de 'Kids Club' uit de buurt zijn andere enthousiaste buurtbewoners betrokken. - In Millingen aan de Rijn is een initiatief voor een zitbank die in het dorp komt te staan. Buurtbewoners betegelen de bank met mozaïek. We breiden deze manier van werken in 2017 uit.(relatie met ambitie 1)

1.3.3 Vluchtelingen met een verblijfstatus zo snel mogelijk mee laten doen in de Berg en Dalse samenleving

Om te zorgen dat vluchtelingen ook mee kunnen doen in Berg en Dal zorgen we dat zij vrijwilligerswerk kunnen doen als ze nog geen baan hebben. We nodigen onze nieuwe inwoners uit om mee te doen aan bestaande activiteiten in de buurt. Ook komen er bijeenkomsten om ze kennis te laten maken met andere mensen uit Berg en Dal. Vluchtelingenwerk en Forte Welzijn organiseren deze activiteiten samen, zodat vluchtelingen sneller kunnen integreren.(relatie met ambitie 1 en 3)

1.4.1 Jongeren helpen we in hun ontwikkeling naar het volwassen worden

In 2016 is bijvoorbeeld in Millingen aan de Rijn een Lagerhuis-bijeenkomst georganiseerd. In 2017 worden twee projecten voor jongeren in Beek en Groesbeek ondersteund. Daarbij wordt gewerkt met ideeën van jongeren waar zij ook zelf mee aan de slag willen.(relatie met ambitie 1)

1.4.2 Ouders weten waar ze informatie kunnen krijgen over opvoeden. Ouders kunnen praktische opvoedhulp krijgen.

- Ouders kunnen hulp krijgen bij het opvoeden, bijvoorbeeld bij opvoedvragen (Project 'Home start'). Het project moet het zelfvertrouwen van ouders vergroten. - De regionale website www.opvoedinforegionijmegen.nl wordt vernieuwd. - We helpen ouders met peuters elkaar te ontmoeten, zodat zij van elkaar kunnen leren bij het opvoeden van hun kind. In sommige dorpen gebeurt dit al in de vorm van 'peutercafé's'.(relatie met ambitie 1,5)

1.4.3 De taalontwikkeling van kinderen krijgt extra aandacht.

We starten met de 'VoorleesExpress'. Dit programma brengt gezinnen die willen voorlezen, scholen, bibliotheken en voorleesvrijwilligers bij elkaar. (relatie met ambitie 1 en 3)

1.4.4 We helpen kinderen zich beter te kunnen verdedigen tegen huiselijk geweld en kindermishandeling.

Samen met gemeenten om ons heen wordt hiervoor een project gestart. Onderdeel daarvan is bijvoorbeeld het organiseren van trainingen op basisscholen en scholen voor het voortgezet onderwijs.

1.4.5 Leerlingen verlaten de middelbare school met een onderwijsniveau of diploma waarmee ze goede kans op werk hebben.

Samen met gemeenten om ons heen willen we voorkomen dat kinderen te vroeg met school stoppen.Via het Regionaal Opleidingscentrum in Nijmegen worden leerlingen op MBO niveau 1 extra begeleid. We geven extra aandacht aan jongeren van 16 tot 18 jaar die regelmatig niet naar school gaan. De scholen Havo Notre Dame Des Anges en het Montessoricollege Groesbeek doen mee. Het regionale programma heet "Alle jongeren een toekomstperspectief".(relatie met ambitie 3)

Beleidsindicatoren

Indicator	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
-----------	------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------

Absoluut verzuim

Gemeente	NB
Provincie	NB
Nederland	NB

Eenheid: Aantal per 1.000 leerlingen

Bron: DUO

Toelichting:

Relatief verzuim

Gemeente	NB
Provincie	NB
Nederland	NB

Eenheid: Aantal per 1.000 leerlingen

Bron: DUO

Toelichting:

Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)

Gemeente	NB
Provincie	NB
Nederland	NB

Eenheid: % deelnemers aan het VO en MBO onderwijs

Bron: DUO

Toelichting:

Jongeren met een delict voor de rechter

Gemeente	NB
Provincie	NB
Nederland	NB

Eenheid: % 12 t/m 21 jarigen

Bron: Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel

Toelichting:

Kinderen in uitkeringsgezin

Gemeente	NB
Provincie	NB
Nederland	NB

Eenheid: % kinderen tot 18 jaar

Bron: Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel

Toelichting:

Achterstandsleerlingen

Gemeente	NB
Provincie	NB
Nederland	NB

Eenheid: % 4 t/m 12 jarigen

Bron: Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel

Toelichting:

Werkloze jongeren

Gemeente	NB
Provincie	NB
Nederland	NB

Eenheid: % 16 t/m 22 jarigen
 Bron: Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
 Toelichting:

Personen met een bijstandsuitkering

Gemeente	335,8
Provincie	337,6
Nederland	405,1

Eenheid: Aantal per 10.000 inwoners
 Bron: CBS
 Toelichting:

Jongeren met jeugdhulp

Gemeente	10,2
Provincie	9,6
Nederland	10

Eenheid: % van alle jongeren tot 18 jaar
 Bron: CBS
 Toelichting:

Jongeren met jeugdbescherming

Gemeente	1,6
Provincie	1,2
Nederland	1,2

Eenheid: % van alle jongeren tot 18 jaar
 Bron: CBS
 Toelichting:

Jongeren met jeugdreclassering

Gemeente	0,3
Provincie	0,5
Nederland	0,5

Eenheid: % van alle jongeren van 12 tot 23 jaar
 Bron: CBS
 Toelichting:

Cliënten met een maatwerkarrangement WMO

Gemeente	NB
Provincie	528
Nederland	567

Eenheid: Aantal per 10.000 inwoners
 Bron: GMSD
 Toelichting:

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Rekening 2015	Raming 2016	Raming 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020
Lasten	-43.599	-48.897	-41.882	-41.472	-41.186	-41.027
Baten	12.365	12.752	11.972	11.956	11.944	11.944
Totaal programma	-31.234	-36.144	-29.911	-29.516	-29.242	-29.083

Bedragen x € 1.000

<i>Exploitatie</i>	<i>Rekening 2015</i>	<i>Raming 2016</i>	<i>Raming 2017</i>	<i>Raming 2018</i>	<i>Raming 2019</i>	<i>Raming 2020</i>
Lasten						
Openbaar basisonderwijs	0	0	-20	-20	-20	-20
Onderwijshuisvesting	-2.948	-3.207	-1.865	-1.850	-1.835	-1.817
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-1.342	-1.382	-1.314	-1.311	-1.309	-1.308
Samenkracht en burgerparticipatie	-4.089	-3.450	-1.763	-1.679	-1.632	-1.629
Wijkteams	-2.719	-2.724	-2.678	-2.678	-2.678	-2.678
Inkomensregelingen	-14.272	-16.522	-14.835	-14.834	-14.834	-14.834
Begeleide participatie	-5.469	-5.284	-4.707	-4.300	-3.982	-3.728
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-926	-1.390	-1.679	-1.722	-1.765	-1.765
Maatwerkdienstverlening 18+	-6.137	-8.219	-6.167	-6.224	-6.276	-6.393
Maatwerkdienstverlening 18-	-3.085	-3.953	-2.627	-2.627	-2.627	-2.627
Geëscaleerde zorg 18+	-36	-120	-355	-355	-355	-355
Geëscaleerde zorg 18-	-2.576	-2.646	-3.870	-3.870	-3.870	-3.870
Totaal Lasten	-43.599	-48.897	-41.882	-41.472	-41.186	-41.027
Baten						
Onderwijshuisvesting	66	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	89	83	84	84	84	84
Samenkracht en burgerparticipatie	702	402	372	356	344	344
Wijkteams	0	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	10.665	11.412	10.766	10.766	10.766	10.766
Maatwerkdienstverlening 18+	816	855	750	750	750	750
Maatwerkdienstverlening 18-	10	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg 18-	16	0	0	0	0	0
Totaal Baten	12.365	12.752	11.972	11.956	11.944	11.944
Totaal programma	-31.234	-36.144	-29.911	-29.516	-29.242	-29.083

Toelichting verschillen tussen begroting 2016 en begroting 2017

Hieronder staat voor dit programma een toelichting op de verschillen tussen 2016 en 2017.
De 'N' staat voor nadelig en de 'V' voor voordelig.

Tot 2017 werden de salariskosten met een opslag voor overhead toegerekend aan de programma's. Vanaf 2017 worden nog alleen de salariskosten op de programma's geraamd en alle overhead tezamen op het programma Overhead. Hierdoor ontstaat op dit programma een voordeel van € 3.229.000 (V).

Met ingang van 2017 zijn er nieuwe boekhoudvoorschriften voor berekening van de rentekosten over investeringen. Hierdoor is het rentepercentage verlaagd van 4,5% naar 1,5%. De kapitaallasten (rente en afschrijving) dalen met € 1.015.000 (V).

In 2016 zijn diverse eenmalige budgetten voor projecten geraamd, die deels zijn overgeheveld uit 2015. Te noemen zijn onder meer duurzaamheidsprojecten accommodaties en herindicatie/huishoudelijke hulp toelage Wmo. Ten opzichte van 2016 zijn de ramingen in 2017 € 1.874.000 (V) lager.

Diverse budgetten zijn in 2017 overgeheveld van programma 2. Hierdoor is op dit programma sprake van een meerlast van € 97.000 (N). Per saldo heeft de overheveling geen effect op het begrotingssaldo.

De uitgaven voor Sociaal Domein (Jeugd en Wmo) stijgen met € 290.000 (N). De uitgaven hiervoor worden gedekt door de rijksuitkering en de aanwending van de risicoreserve die op programma Ons Geld worden geraamd.

De bijdrage aan de MGR voor sociale werkvoorziening en de bijdrage in de reorganisatiekosten Breed dalen met € 619.000 (V). Hiertegenover staat dat de rijksbijdrage voor sociale werkvoorziening op programma Ons Geld met € 307.000 (N) afneemt.

Conform de Kadernota 2017 wordt € 58.000 (N) geraamd als bijdrage in de kosten van sloop van het Bosduiveltje en de herinrichting van het terrein.

Voor kwijtschelding van belastingen wordt de raming met € 48.000 (N) verhoogd als gevolg van de harmonisatie van de belastingen en ervaringscijfers over 2015 en 2016.

Conform de Kadernota 2017 is € 110.000 (N) geraamd voor doelgroepenvervoer als gevolg van de vermindering van de provinciale subsidie.

De budgetten voor voorzieningen, huishoudelijk hulp en eigen bijdrage worden € 121.000 (V) positief bijgesteld. Bij de Kadernota 2017 was de raming voor woonvoorziening reeds met € 100.000 (V) verlaagd.

De raming voor bijstandsuitkeringen wordt verhoogd met € 40.000 (N).

Overige begrotingsposten €19.000 (V) onder meer door diverse bezuinigingen op grond van het dekkingplan 2017-2020.

<i>Bedragen x € 1.000</i>						
<i>Exploitatie</i>	<i>Rekening 2015</i>	<i>Raming 2016</i>	<i>Raming 2017</i>	<i>Raming 2018</i>	<i>Raming 2019</i>	<i>Raming 2020</i>
Lasten						
<u>Openbaar basisonderwijs</u>						
Openbaar basisonderwijs/Alg.	0	0	-20	-20	-20	-20
<u>Onderwijshuisvesting</u>						
Onderwijshuisv./Basisonderwijs	-1.359	-1.449	-862	-855	-849	-842
Onderwijshuisv./Speciaal onderwijs	-1.059	-1.139	-652	-647	-642	-634
Onderwijshuisv./Voortgez. onderwijs	-530	-618	-351	-348	-345	-342
<u>Onderwijsbegeleiding</u>						

Onderwijsbegeleiding/Algemeen	-8	-5	0	0	0	0
<u>Stimuleren schooldeelname</u>						
Stimuleren schooldeelname/Leerpl.	-119	-131	-125	-125	-125	-125
<u>Leerlingenvervoer</u>						
Leerlingenvervoer/Algemeen	-702	-710	-636	-636	-636	-636
<u>Peuterspeelzalen</u>						
Peuterspeelzalen/Algemeen	-224	-266	-355	-354	-354	-354
<u>Overige onderwijsvoorzieningen</u>						
Ov.onderw.voorz./Achterst.beleid	-188	-173	-89	-89	-89	-89
Ov.onderw.voorz./Maatsch.vorming	-65	-58	-63	-63	-63	-63
Ov.onderw.voorz./Kunstz.vorming	-22	-25	-25	-24	-22	-20
<u>Volwasseneneducatie</u>						
Volwasseneneducatie/Algemeen	-14	-14	0	0	0	0
<u>Voortgezet onderwijs</u>						
Voortgezet onderwijs/Algemeen	0	0	-20	-20	-20	-20
<u>Samenkracht en burgerparticipatie</u>						
Samenkr&burgerpart/kinderopvang	-103	-140	-199	-198	-198	-198
Samenkr&burgerpart/alg.vrz.WMO/jgd	-407	-307	0	0	0	0
Samenkr&burgerpart/jeugdgez.zorg	-21	-12	0	0	0	0
Samenkr&burgerpart/soc.maatsch.werk	-263	-274	-236	-236	-235	-235
Samenkr&burgerpart/jeugdwerk	-328	-353	-261	-260	-260	-259
Samenkr&burgerpart/ouderenzorg	-598	-214	-103	-102	-102	-102
Samenkr&burgerpart/maatsch.werk	-235	-222	0	0	0	0
Samenkr&burgerpart/WMO	-558	-433	-84	-59	-41	-41
<u>Dorps- en buurthuizen</u>						
Dorps- en buurthuizen/Algemeen	-406	-394	-208	-148	-122	-120
Dorpshuis de Mallemolen	-174	-181	-169	-168	-167	-167
Dorpshuis Op d'n Heuvel	-365	-223	-229	-229	-229	-228
Dorpshuis Kloosterstraat 7-9	-12	-12	-12	-12	-12	-12
Dorpshuis den Ienloop	-308	-263	-131	-130	-130	-130
Kulturhus Kekerdome	-30	-8	-6	-6	-6	-6
Jeugdsoos Rietlanden 5	-11	-12	-9	-9	-9	-9
Dorpshuis de Ubburch	-42	-38	-37	-37	-37	-36
Kulturhus Beek	-76	-270	0	0	0	0
Kulturhus Leuth	-153	-94	-81	-86	-86	-86
<u>Wijkteams</u>						
Wijkteams/1e lijnslok.WMO/Jgd-uitv	-2.413	-2.387	-2.548	-2.548	-2.548	-2.548
Wijkteams/1e lijnslok.WMO/Jgd-zrg	-181	-192	0	0	0	0
Wijkteams/1e lijnslok.WMO/Jgd-CJG	-125	-145	-130	-130	-130	-130
<u>Inkomens- en bijstandvoorziening</u>						
Ink.-bijst.voorz./Algemeen	-1.589	-1.675	-1.210	-1.210	-1.210	-1.210
Ink.-bijst.voorz./Participatiewet	-9.667	-11.629	-11.159	-11.159	-11.159	-11.159

Ink./bijst.voorz./BBZ	-310	-498	-321	-321	-321	-321
Ink./bijst.voorz./Bijz.bijstand	-2.381	-2.432	-1.811	-1.811	-1.811	-1.811
Ink./bijst.voorz./Kwijtschelding	-239	-198	-249	-248	-248	-248
Ink./bijst.voorz./Soc.recherche	-86	-90	-86	-86	-86	-86
<u>Begeleide participatie</u>						
Begel.participatie/Algemeen	-16	-29	-71	-71	-71	-71
Beg.participatie/Soc.werkvoorz.	-5.454	-5.255	-4.636	-4.229	-3.911	-3.657
<u>Maatwerkvoorzieningen (WMO)</u>						
Maatwerkvoorz.(WMO)/Algemeen	-926	-1.390	-1.679	-1.722	-1.765	-1.765
<u>Maatwerkdienstverlening 18+</u>						
Maatwerkdnstverl.18+/Huish.verz	-3.629	-4.736	-3.072	-3.072	-3.072	-3.072
Maatwerkdnstverl.18+/Mantelzorg	-86	-181	-131	-131	-131	-131
Maatwerkdnstverl.18+/Begel.dagbest.	-2.422	-3.302	-2.964	-3.020	-3.073	-3.190
<u>Maatwerkdienstverlening 18-</u>						
Maatwerkdnstverl.18-/Indiv.voorz.	-2.647	-2.981	-2.427	-2.427	-2.427	-2.427
Maatwerkdienstverlening 18-/PGB	-436	-859	-200	-200	-200	-200
Maatwerkdnstverl.18-/Ouderbijdr	-2	-112	0	0	0	0
<u>Geëscaleerde zorg18+</u>						
Geësc.zorg18+/Opv./besch.wonen	-36	-120	-355	-355	-355	-355
<u>Geëscaleerde zorg 18-</u>						
Geësc.zorg 18-/Veil./reclas./opvang	-2.576	-2.646	-3.870	-3.870	-3.870	-3.870
Totaal Lasten	-43.599	-48.897	-41.882	-41.472	-41.186	-41.027

Baten

Onderwijshuisvesting

Onderwijshuisv./Basisonderwijs	9	0	0	0	0	0
Onderwijshuisv./Speciaal onderwijs	42	0	0	0	0	0
Onderwijshuisv./Voortgez.onderwijs	15	0	0	0	0	0

Leerlingenvervoer

Leerlingenvervoer/Algemeen	14	10	10	10	10	10
----------------------------	----	----	-----------	----	----	----

Peuterspeelzalen

Peuterspeelzalen/Algemeen	0	0	1	1	1	1
---------------------------	---	---	----------	---	---	---

Overige onderwijsvoorzieningen

Ov.onderw.voorz./Achterst.beleid	75	73	73	73	73	73
----------------------------------	----	----	-----------	----	----	----

Samenkracht en burgerparticipatie

Samenkr&burgerpart/kinderopvang	2	1	0	0	0	0
Samenkr&burgerpart/ouderenzorg	365	0	0	0	0	0
Samenkr&burgerpart/WMO	33	41	49	33	21	21

Dorps- en buurthuizen

Dorps- en buurthuizen/Algemeen	2	0	0	0	0	0
Dorpshuis de Mallemolen	86	80	99	99	99	99
Dorpshuis Op d'n Heuvel	0	25	0	0	0	0
Dorpshuis Kloosterstraat 7-9	10	11	11	11	11	11

Dorpshuis den Ienloop	105	148	130	130	130	130
Jeugdsoos Rietlanden 5	1	3	3	3	3	3
Dorpshuis de Ubburch	21	20	20	20	20	20
Kulturhus Leuth	78	73	60	60	60	60
<u>Wijkteams</u>						
Wijkteams/1e lijnslok.WMO/Jgd-uitv	0	0	0	0	0	0
<u>Inkomens- en bijstandvoorziening</u>						
Ink.-bijst.voorz./Participatiewet	9.558	10.991	10.496	10.496	10.496	10.496
Ink./bijst.voorz./BBZ	614	347	195	195	195	195
Ink./bijst.voorz./Bijz.bijstand	493	75	75	75	75	75
<u>Maatwerkdienstverlening 18+</u>						
Maatwerkdnstverl.18+/Huish.verz	816	855	750	750	750	750
<u>Maatwerkdienstverlening 18-</u>						
Maatwerkdnstverl.18-/Indiv.voorz.	10	0	0	0	0	0
<u>Geëscaleerde zorg 18-</u>						
Geësc.zorg 18-/Veil./reclas./opvang	16	0	0	0	0	0
Totaal Baten	12.365	12.752	11.972	11.956	11.944	11.944
Totaal programma	-31.234	-36.144	-29.911	-29.516	-29.242	-29.083

Relevante beleidskaders

Sociaal Maatschappelijke Visie 2014

Algemene Subsidieverordening Welzijn Berg en Dal 2017
(vaststelling oktober 2016)

Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Berg en Dal 2016
http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Berg%20en%20Dal/413346/413346_1.html

Verordening jeugdhulp gemeente Berg en Dal 2016
http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Berg%20en%20Dal/409626/409626_1.html

Nadere regels voorzieningen Maatschappelijke Ondersteuning en Jeugdhulp gemeente Berg en Dal 2016
http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Berg%20en%20Dal/394059/394059_1.html

Beleidsregels Beschermd Wonen en Opvang Groesbeek 2015
http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Berg%20en%20Dal/365145/365145_1.html

Verordening leerlingenvervoer Groesbeek 2014
http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Berg%20en%20Dal/331365/331365_1.html

Afstemmingsverordening (maatregelenverordening) Participatiewet, loaw en loaz gemeente Groesbeek 2015

http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Berg%20en%20Dal/371033/371033_3.html

Verordening Tegenprestatie naar Vermogen gemeente Berg en Dal 2016

http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Berg%20en%20Dal/396065/396065_1.html

Verordening cliëntenparticipatie werk en inkomen gemeente Berg en Dal 2016

http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Berg%20en%20Dal/409633/409633_1.html

Verordening Doe Mee! gemeente Groesbeek 2015

http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Berg%20en%20Dal/378408/378408_1.html

Beleidsregel bijzondere bijstand gemeente Groesbeek 2016

http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Berg%20en%20Dal/409632/409632_1.html

Beleidsplan minimabeleid en schuldhulpverlening Gemeente Berg en Dal 2017

(vaststelling najaar 2016)

Beleidsregel kinderopvang gemeente Groesbeek 2015

http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Berg%20en%20Dal/359507/359507_1.html

Relevante ontwikkelingen

Verbonden partijen

Gemeentelijke GezondheidsDienst

Beleidsvoornemens

Instituut Bijzonder Onderzoek

Beleidsvoornemens

Relaties met andere programma's

Onze buurt

Je wilt fijn kunnen leven en wonen in het dorp waar je woont. Dat gaat niet vanzelf. Daar moet aan gewerkt worden. Denk aan een schone buurt, veilige wegen, goede riolering of het onderhouden van bomen en planten. Maar denk ook aan sport en bewegen. De gemeente heeft daarin een aantal taken, maar inwoners en ondernemers hebben die ook. We hebben elkaar nodig om deze dingen goed te regelen. Daarbij krijgen inwoners en ondernemers ruimte om hun eigen ideeën te realiseren. De gemeente wil niet bedenken wat goed zou kunnen zijn, maar juist helpen wensen en ideeën te realiseren.

Inleiding

Programmanaam	Inwoner	Onze buurt	Onze gemeente
Plaats van actie	- Persoonlijk/thuis	- Directe omgeving/dorp	- Gemeente mét de regio gemeenten
Rol inwoner	- Regie eigen leven - Mee blijven doen	- Meedoen - Initiatief nemen	- Ontwikkelen - Klant
Rol gemeente	- Regelen - Betalen - Veel bemoeienis	- Afnemende betrokkenheid - Minder regels, meer stimuleren	- Loslaten - Samenwerken - Diensten verlenen

Je brengt een groot deel van je vrije tijd door in de gemeente en het dorp waar je woont. Je wilt daar fijn kunnen leven en wonen. Dat gaat niet vanzelf. Daar moet aan gewerkt worden. Denk bijvoorbeeld aan een schone buurt, veilige wegen, goede riolering en het onderhouden van bomen en planten. Maar ook aan sport en bewegen. De gemeente heeft daarin een aantal taken, maar inwoners en ondernemers hebben dat ook. We hebben elkaar nodig om deze dingen goed te regelen. Daarbij geeft de gemeente steeds meer ruimte aan inwoners en ondernemers om zelf met ideeën te komen. De gemeente wil niet voor inwoners bedenken wat goed zou kunnen zijn, maar juist helpen de ideeën van inwoners te realiseren.

Wat willen we bereiken?

2.1 In onze buurt is iedereen, zo ver als mogelijk, lichamelijk, geestelijk en sociaal gezond.

2.2 Ik voel me veilig in mijn buurt. Inwoners en ondernemers werken samen met de gemeente, politie en andere (zorg)instanties om dat zo te houden.

2.3 In onze buurt is het prettig verblijven.

2.4 We willen een duurzamere gemeente zijn.

Wat gaan we daarvoor doen?

Nr. Resultaat

2.1.1 Inwoners die actief met de eigen gezondheid aan de slag willen gaan ondersteunen we. Uitvoering van het Plan van aanpak Gezond in Berg en Dal, onder andere; Er komt een kookcursus voor mannen 60+ in Leuth. In Kekerdorp wordt een beweegroute uitgezet. De Sociale

Teams krijgen een training hoe ze inwoners op een positieve manier kunnen begeleiden met hun gezondheid. (ambitie 1,3,5)

2.1.2 Kinderen kunnen spelen in de buurt.

Speeltuinen vernieuwen wij in overleg met de omwonenden op de volgende plekken: Plataanstraat (Breedeweg), Vendelierstraat (De Horst), Hobbemaweg en Mesdagweg (Drul). (Relatie met ambitie 1, 3, 4)

2.1.3 Sportverenigingen en scholen gaan meer activiteiten aanbieden om inwoners aan het bewegen te krijgen.

Een goed plan om inwoners aan het bewegen te krijgen krijgt een subsidie van de gemeente. In het sportstimuleringsplan (2015) is dit beschreven. Het sportteam maakt elk jaar bekend wat er bereikt is. (ambitie 1,3)

2.2.1 Mijn kind kan zelfstandig naar school.

Om dit te bereiken voeren we de volgende projecten uit: school-thuis route projecten (hoe komen kinderen via een veilige route op school); studie fietspad Ooij-Erlecom; studie schoolroute Marktplaats-Nijmeegsebaan(Ambitie 4)

2.2.2 We maken de wegen veiliger.

Concreet werken we in 2017 aan de aanleg van het fietspad Heumensebaan - Rijlaan, de herinrichting van de Herwendaalseweg (uitvoering in 2018); de herinrichting Heerbaan - Wethouder Koenenstraat (ook vanwege trillingshinder) en de ingebruikname van het 2e parkeerterrein bij de Lidl met een veiligere route voor de vrachtwagen. (ambitie 3,4)

2.2.3 We helpen inwoners hun eigen veiligheid en zelfredzaamheid te vergroten.

Inwoners weten wat ze moeten doen in een noodsituatie. Ze weten wat ze van de overheid kunnen verwachten en wat ze zelf kunnen doen. Buurtbewoners kunnen een samen WhatsApp groep oprichten (buurtpreventie). De gemeente helpt daarbij door het plaatsen van borden en administratieve taken. We organiseren informatiebijeenkomsten over het voorkomen van inbraken met praktijkvoorbeelden. We toetsen concreet in Kekerdom (als pilot) of inwoners genoeg weten wat ze moeten doen in een noodsituatie. De uitkomsten van deze enquête betrekken we bij de plannen voor 2018.- We gaan een oefening organiseren met politie, brandweer en geneeskundige diensten. Bij deze oefening worden ook inwoners betrokken. (Ambitie 1,3,4,5)

2.3.1 De dorpscentra moeten goed ingericht worden.

We willen dat het ook prettig verblijven is in de verschillende dorpen. De toeristen die op het landschap af komen kunnen we daardoor langer aan de gemeente binden. De toeristische sector kan zich hierdoor verder ontwikkelen. (Relatie met ambitie 3). Op de volgende plekken gaan we aan de slag:In het Centrum Beek: herinrichting Waterstraat. In het Centrum Groesbeek: herinrichting Marktplaats tot verblijfsruimte en het verkeer willen we verdelen (spreidingsmodel) over Hoflaan, Kerkstraat, Dries, Burg. Ottenhoffstraat; we verminderen de hoeveelheid autoverkeer Dorpsstraat door gebruik te maken van verkeerslichten. In Centrum Ooij: herinrichting Reinier van Ooijplein (plannen maken).

2.3.2 Een beter gebruik van accommodaties.

Met accommodaties bedoelen we gemeentelijke gebouwen of gebouwen die met gemeenschapsgeld zijn opgericht of in stand worden gehouden. Alle kernen van de gemeente worden bekeken samen met de inwoners. We doen dit om te onderzoeken of er geld bespaard kan gaan worden. (Relatie met ambitie 2,3,4)In 2017 starten we met Ooij en Breedeweg.

2.3.3 We zijn zuinig op de bijzondere, oude panden/monumenten in onze gemeente.

In Millingen aan de Rijn bekijken we in overleg met de eigenaren wat de bijzondere panden zijn. We wijzen er weer 10 aan als gemeentelijk monument. (Relatie met ambitie 3)

2.3.4 We maken ons erfgoed (monumenten, archeologie) toegankelijk en beleefbaar zodat iedereen er van kan genieten.

De gemeenteraad heeft geld beschikbaar gesteld om erfgoedprojecten uit te voeren. Er is een keuze gemaakt uit de ingediende aanvragen. Daarnaast bekijken we de mogelijkheden om een droogloods te verplaatsen van Jonkmanshof naar de veldoven op Groenlanden. (Relatie met ambitie 3)

2.3.5 We maken het landschap mooier en beter bereikbaar.

Uit het Landschapsontwikkelingsplan voeren we meerdere projecten uit: Het open veldje tussen de Nieuweweg en De Dries wordt opnieuw ingericht in overleg met de buurt. We ontwikkelen twee nieuwe natuurarrangementen voor toeristische ondernemers die onderdak aanbieden. We maken een plan om wandelroutes te verbeteren. We brengen scholen en natuurorganisaties bij elkaar om natuurprojecten op te nemen in het lespakket. (Relatie met ambitie 3,4)

2.4.1 We nemen maatregelen tegen de effecten van klimaatverandering

We zoeken een oplossing voor de wateroverlast in de kernen Beek en Breedeweg. Uitvoering van deze oplossing staat gepland in 2018-2020. In het brongebied van 'de Groesbeek' vergroten we de opslag van water óf de waterafvoer. We moedigen inwoners aan om bij de inrichting van hun tuin rekening te houden met extremere weersomstandigheden, bijvoorbeeld niet meer via het riool afvoeren van regenwater, ookwel afkoppelen genoemd. Meer groen en minder tegels, zodat het water in de bodem terecht kan komen. (Relatie met ambitie 4)

2.4.2 We verminderen de hoeveelheid restafval. In 2017 onderzoeken we hoe we dat het beste kunnen bereiken.

De hoeveelheid restafval in 2015 per inwoner in de voormalige gemeente Ubbergen was 190 kg. In de voormalige gemeenten Groesbeek en Ubbergen was dit 70 kg per inwoner in 2015. We streven naar een gemiddelde hoeveelheid restafval per inwoner van 70 kg gemiddeld over de hele gemeente in 2018. (relatie met ambitie 4)

2.4.3 We kiezen een nieuw manier om stoepen onkruidvrij te houden zonder gebruik van chemische middelen.

Een duurzaam beheer van de openbare ruimte is belangrijk voor het milieu. Het gebruik van chemische onkruidbestrijding is wettelijk niet langer toegestaan. Alternatieve vormen van onkruidbestrijding zijn aanzienlijk duurder en onvoldoende effectief. Wij kunnen de gevraagde kwaliteit niet meer betaalbaar leveren. Wij vragen de hulp van de inwoners om de huidige kwaliteit te behouden. Wij gaan hiervoor een publiekscampagne voeren. (Relatie met ambitie 2, 4)

Beleidsindicatoren

Indicator	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
<u>Verwijzingen Halt</u>						
Gemeente	NB					
Provincie	NB					
Nederland	NB					
Eenheid:	Aantal per 10.000 jongeren					
Bron:	Bureau Halt					
Toelichting:						
<u>Harde kern jongeren</u>						
Gemeente	NB					
Provincie	NB					
Nederland	NB					
Eenheid:	Aantal per 10.000 inwoners					
Bron:	KLPD					
Toelichting:						
<u>Winkeldiefstallen</u>						
Gemeente	0,9					
Provincie	2					
Nederland	2,4					
Eenheid:	Aantal per 1.000 inwoners					
Bron:	CBS					
Toelichting:						

Geweldsmisdrijven

Gemeente	5,1
Provincie	4,7
Nederland	5,4

Eenheid: Aantal per 1.000 inwoners

Bron: CBS

Toelichting:

Diefstallen uit woning

Gemeente	3,3
Provincie	3,2
Nederland	3,9

Eenheid: Aantal per 1.000 inwoners

Bron: CBS

Toelichting:

Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)

Gemeente	3,9
Provincie	5,3
Nederland	6,1

Eenheid: Aantal per 1.000 inwoners

Bron: CBS

Toelichting:

Ziekenhuisopname na verkeersongeval met een motorvoertuig

Gemeente	NB
Provincie	NB
Nederland	NB

Eenheid: %

Bron: VeiligheidNL

Toelichting:

Overige vervoersongevallen met een gewonde fietser

Gemeente	NB
Provincie	NB
Nederland	NB

Eenheid: %

Bron: VeiligheidNL

Toelichting:

Niet sporters

Gemeente	NB
Provincie	NB
Nederland	NB

Eenheid: %

Bron: RIVM

Toelichting:

Omvang huishoudelijk afval

Gemeente	NB
Provincie	NB
Nederland	NB

Eenheid: Kg/inwoner

Bron: CBS

Toelichting:

Hernieuwbare elektriciteit

Gemeente	NB
Provincie	NB

Eenheid: %
Bron: RWS
Toelichting:

Nederland

NB

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

<i>Exploitatie</i>	<i>Rekening 2015</i>	<i>Raming 2016</i>	<i>Raming 2017</i>	<i>Raming 2018</i>	<i>Raming 2019</i>	<i>Raming 2020</i>
Lasten	-22.252	-23.556	-19.359	-19.296	-19.452	-19.656
Baten	9.218	8.635	8.033	8.208	8.384	8.533
Totaal programma	-13.034	-14.921	-11.326	-11.088	-11.068	-11.122

*Bedragen x €
1.000*

<i>Exploitatie</i>	<i>Rekening 2015</i>	<i>Raming 2016</i>	<i>Raming 2017</i>	<i>Raming 2018</i>	<i>Raming 2019</i>	<i>Raming 2020</i>
Lasten						
Beheer overige gebouwen en gronden	-206	-233	-118	-118	-118	-118
Crisisbeheersing en brandweer	-2.103	-2.141	-2.044	-2.048	-2.052	-2.056
Openbare orde en veiligheid	-666	-671	-319	-319	-319	-319
Verkeer en vervoer	-4.820	-4.939	-4.120	-4.111	-4.120	-4.106
Parkeren	-41	-238	-201	-201	-201	-201
Sportbeleid en activering	-544	-640	-631	-610	-605	-605
Sportaccommodaties	-2.223	-2.161	-1.693	-1.686	-1.716	-1.696
Cult.presentatie,productie,participatie	-516	-579	-452	-449	-450	-452
Cultureel erfgoed	-184	-402	-214	-199	-199	-199
Media	-815	-839	-778	-725	-673	-670
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-2.423	-2.529	-2.094	-2.018	-2.031	-2.116
Volksgezondheid	-988	-1.213	-1.134	-1.106	-1.106	-1.106
Riolering	-2.681	-3.145	-2.149	-2.295	-2.451	-2.607
Afval	-3.208	-2.978	-2.776	-2.774	-2.777	-2.771
Milieubeheer	-708	-720	-518	-518	-518	-518
Begraafplaatsen en crematoria	-125	-127	-119	-119	-116	-114
Totaal Lasten	-22.252	-23.556	-19.359	-19.296	-19.452	-19.656

Baten						
Beheer overige gebouwen en gronden	127	85	85	85	85	85
Crisisbeheersing en brandweer	26	0	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	20	28	25	25	25	25
Verkeer en vervoer	1.283	160	129	149	149	129
Parkeren	8	81	95	112	128	128

Sportbeleid en activering	29	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	629	782	686	686	686	686
Cult.presentatie,productie,participatie	57	50	50	50	50	50
Cultureel erfgoed	24	43	43	43	43	43
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	176	115	5	5	5	5
Riolering	3.217	3.779	3.099	3.253	3.414	3.583
Afval	3.352	3.318	3.727	3.705	3.705	3.705
Milieubeheer	214	145	45	51	51	51
Begraafplaatsen en crematoria	55	50	45	45	45	45
Totaal Baten	9.218	8.635	8.033	8.208	8.384	8.533
Totaal programma	-13.034	-14.921	-11.326	-11.088	-11.068	-11.122

Toelichting verschillen tussen begroting 2016 en begroting 2017

Hieronder staat voor dit programma een toelichting op de verschillen tussen 2016 en 2017. De 'N' staat voor nadelig en de 'V' voor voordelig.

Tot 2017 werden de salariskosten met een opslag voor overhead toegerekend aan de programma's. Vanaf 2017 worden nog alleen de salariskosten op de programma's geraamd en alle overheadkosten op het programma Overhead. Hierdoor ontstaat op dit programma een voordeel van € 1.987.000 (V).

Met ingang van 2017 zijn er nieuwe boekhoudvoorschriften voor berekening van de rentekosten over investeringen. Hierdoor is het rentepercentage verlaagd van 4,5% naar 1,5%. De kapitaallasten (rente en afschrijving) dalen met € 674.000 (V).

In 2016 zijn diverse eenmalige budgetten voor projecten (wegen, Thornse Molen e.d.) geraamd, die deels zijn overgeheveld uit 2015. Ten opzichte van 2016 zijn de ramingen in 2017 € 483.000 (V) lager.

Diverse budgetten zijn in 2017 overgeheveld naar programma 1. Hierdoor is op dit programma sprake van een voordeel van € 97.000 (V). Per saldo heeft de overheveling geen effect op het begrotingssaldo.

Als gevolg van de harmonisatie van het subsidie- en accommodatiebeleid wordt op dit programma € 81.000 (N) meer aan lasten geraamd.

De kosten voor afvalinzameling en –verwerking stijgen met € 159.000 (N). De inkomsten uit leges afvalzakken en afvalstoffenheffing op basis van 100% kostendekkendheid bedragen € 606.000 (V) meer.

De (onderhouds)kosten voor riolering bedragen € 251.000 (V) minder. De rioolheffing daalt ten opzichte van de begroting 2016 met € 275.000 (N), en is gebaseerd op de werkelijke opbrengst in 2016.

Voor verjonging van de boomstructuur Nieuweweg is eenmalig € 75.000 (N) en voor het verlichtingsplan centrum Groesbeek gedurende 3 jaren € 85.000 (N) geraamd conform de Kadernota 2017.

De energiekosten voor zwembad worden met € 32.000 (V) verlaagd en de inkomsten voor entreekaarten en abonnementen met € 35.000 (V) verhoogd.

De raming voor inhuur van beheerders van de gemeentelijke sporthallen wordt verlaagd met € 25.000 (V). Daarnaast is de in 2016 ten onrechte geraamde subsidie aan buitensportverenigingen op taakveld sporthallen van € 33.000 (V) ingetrokken.

De bijdrage aan de GGD wordt € 35.000 (V) lager.

Overige afwijkingen € 7.000 (V).

Bedragen x € 1.000						
<i>Exploitatie</i>	<i>Rekening 2015</i>	<i>Raming 2016</i>	<i>Raming 2017</i>	<i>Raming 2018</i>	<i>Raming 2019</i>	<i>Raming 2020</i>
Lasten						
<u>Beheer overige gebouwen en gronden</u>						
Overige gebouwen&gronden/Alg.	-206	-233	-118	-118	-118	-118
<u>Crisisbeheersing</u>						
Crisisbeheersing/Rampenplan	-108	-123	-37	-37	-37	-37
<u>Brandweer</u>						
Brandweer/Regionale Brandweer	-1.995	-2.018	-2.008	-2.012	-2.015	-2.019
<u>APV en Bijzondere wetten</u>						
APV&Bijzondere wetten/Beleid	-431	-446	-180	-180	-180	-180
APV&Bijzondere wetten/Drank&Horeca	-40	-44	-44	-44	-44	-44
<u>Integrale veiligheid</u>						
Integr. veiligheid/Beleid&uitvoering	-162	-146	-68	-68	-68	-68
<u>Beschermende maatregelen</u>						
Beschermende maatr./Dierenbesch.	-12	-4	-12	-12	-12	-12
Beschermende maatr./Doodschouw	-17	-20	-10	-10	-10	-10
Beschermende maatr./Overig	-1	-5	-1	-1	-1	-1
Beschermende maatr./Explosieven	-4	-6	-4	-4	-4	-4
<u>Wegen</u>						
Wegen/Beheer	-2.852	-2.959	-2.422	-2.436	-2.441	-2.446
Wegen/Onderhoud	-331	-169	-100	-100	-100	-80
Wegen/Bermen	-30	-57	-57	-57	-57	-57
Wegen/Schoonhouden wegen	-195	-330	-330	-280	-280	-280
<u>Rationeel wegbeheer</u>						
Rationeel wegbeheer/Beheer	-193	-175	-220	-220	-175	-145
<u>Gladheidsbestrijding</u>						
Gladheidsbestrijding/Beheer	-184	-176	-128	-128	-123	-123
<u>Kabels en leidingen</u>						
Kabels en leidingen/Beheer	-71	-57	-32	-32	-32	-32
<u>Openbare verlichting</u>						
Openbare verlichting/Beheer	-518	-485	-470	-470	-470	-470
Openbare verlichting/Onderhoud	-33	-48	-48	-48	-48	-48
<u>Verkeersplannen</u>						

Verkeersplannen/Beheer	-87	-107	-69	-96	-148	-178
<u>Verkeersmaatregelen</u>						
Verkeersmaatr./Verkeersveiligheid	-314	-367	-237	-237	-238	-239
Verkeersmaatr./Verkeersmiddelen	-11	-9	-9	-9	-9	-9
<u>Parkeren</u>						
Parkeren/Parkeerbeleid	-24	-43	-27	-27	-27	-27
Parkeren/Parkeergarage Dorpsstraat	-8	-192	-172	-172	-172	-172
Parkeren/Gehandicaptenparkeerplaats	-10	-3	-3	-3	-3	-3
<u>Ondersteuning sportinstellingen</u>						
Onderst. sportinstell./Combinatiefunctie	-281	-419	-285	-285	-285	-285
Ondersteuning sportinstell./Subs.	-263	-221	-346	-325	-320	-320
<u>Sporthallen</u>						
Sporthallen/Algemeen	-61	-116	-59	-59	-59	-59
Sporthal/Heuvelland	-206	-187	-126	-122	-120	-120
Sportzaal/Biga	-118	-112	-76	-75	-75	-75
Sporthal/De Duffelt	-288	-262	-233	-232	-231	-231
Accom.de Til/Rietlanden 7	-10	-11	-8	-8	-8	-8
<u>Zwembad</u>						
Zwembad De Lubert	-560	-662	-633	-645	-645	-619
<u>Sportvelden, inclusief opstallen</u>						
Sportvelden algemeen	-556	-519	-386	-387	-397	-424
Sportvelden Achilles'29	-24	-22	-12	-9	-6	-3
Sportvelden BVC'12	-26	-26	-4	-4	-4	-4
Sportvelden de Treffers	-10	-25	-5	-5	-5	-5
Sportvelden DVSG	-46	-8	-10	-10	-23	-9
Sportvelden Germania	-5	-5	-6	-2	-5	-2
Sportvelden Groesb.Boys	-50	-7	-7	-3	-13	-15
Sportvelden Rood-Wit	-51	-5	-8	-3	-5	-3
Sportvelden VVLK Leuth	-52	-12	-3	-3	-3	-3
Sportvelden SC Millingen	-29	-52	-6	-6	-6	-6
Sportvelden SVO'68 Ooij	-122	-124	-109	-109	-109	-109
Sportvelden DKV De Horst	-4	-3	-1	-1	-2	-2
Sportvelden DKV Klimop	-4	-3	-2	-2	-2	-2
<u>Muziek, dans en toneel</u>						
Muziek, dans en toneel/Algemeen	-170	-206	-225	-223	-222	-222
<u>Kunstzinnige vorming</u>						
Kunstbevordering/Algemeen	-110	-114	-45	-45	-45	-45
<u>Volksfeesten & Evenementen</u>						
Volksfeesten&Evenementen/Evenementen	-105	-229	-150	-150	-153	-155
Volksfeesten&Evenementen/Vlksfstn	-59	-14	-15	-14	-13	-13
Volksfeesten&Evenementen/Kermis	-72	-17	-17	-17	-17	-17

Monumentenzorg & Archeologie

Monum.zorg&Archeologie/Algemeen	-66	-88	-37	-37	-37	-37
Monum.zorg&Archeologie/Monumenten	-104	-306	-168	-153	-153	-153
Monum.zorg&Archeologie/Archeologie	-14	-8	-8	-8	-8	-8

Openbare bibliotheek

Openbare bibliotheek/Algemeen	-765	-793	-748	-698	-648	-648
-------------------------------	------	------	-------------	------	------	------

Lokale media

Lokale media/Lokale omroep	-50	-46	-30	-28	-25	-23
----------------------------	-----	-----	------------	-----	-----	-----

Natuurlijk groen

Natuurlijk groen/algemeen	-438	-699	-478	-477	-485	-490
Natuurlijk groen/Stedelijk groen	-1.095	-798	-789	-789	-789	-789
Natuurlijk groen/Landsch.groen	-175	-165	-215	-215	-215	-215
Natuurlijk groen/Boombeheer	-91	-80	-156	-81	-81	-156
Natuurlijk groen/Openbare hygiene	-23	-19	-20	-20	-20	-20

Kapvergunningen

Kapvergunningen/Algemeen	-10	-15	-7	-7	-7	-7
--------------------------	-----	-----	-----------	----	----	----

Speeltuinen

Speeltuinen/Algemeen	-139	-182	-115	-114	-114	-114
----------------------	------	------	-------------	------	------	------

Waterlossingen

Waterlossingen/Beheer	-3	-85	-2	-4	-9	-12
-----------------------	----	-----	-----------	----	----	-----

Natuur en landschap

Natuur en landschap/Algemeen	-241	-292	-156	-156	-156	-156
Natuur en landschap/Projecten	-209	-195	-156	-156	-156	-156

Basisgezondheidszorg

Basisgezondheidszorg/Algemeen	-988	-1.213	-1.053	-1.026	-1.025	-1.025
-------------------------------	------	--------	---------------	--------	--------	--------

Overige instellingen

Overige instellingen/Algemeen	0	0	-69	-69	-69	-69
-------------------------------	---	---	------------	-----	-----	-----

Jeugdgezondheidszorg, uniform deel

Jeugdgez.zorg, uniform deel/Alg.	0	0	-11	-11	-11	-11
----------------------------------	---	---	------------	-----	-----	-----

Riolering

Riolering/Beleid	-1.800	-1.828	-1.411	-1.537	-1.723	-1.861
Riolering/Hoofdriolen	-386	-730	-250	-250	-250	-250
Riolering/Kolken	-68	-73	-73	-73	-73	-73
Riolering/Huisaansluitingen	-29	-40	-40	-40	-40	-40

Rioolgemalen

Rioolgemalen/Beheer	-336	-383	-286	-308	-278	-297
---------------------	------	------	-------------	------	------	------

Rioolheffing

Rioolheffing/Algemeen	-61	-90	-88	-86	-86	-86
-----------------------	-----	-----	------------	-----	-----	-----

Afval

Afval/Algemeen	-750	-639	-199	-198	-202	-195
Afval/Inzameling	-1.003	-1.041	-1.099	-1.099	-1.099	-1.099
Afval/Verwerking	-812	-816	-678	-678	-678	-678

Afval/Aankoop materialen	-167	-109	-177	-177	-177	-177
Afval/Milieustraten	-421	-321	-449	-449	-449	-449
Afval/Advies en projecten	0	0	-114	-114	-114	-114
<u>Afvalstoffenheffing</u>						
Afvalstoffenheffing/Algemeen	-55	-52	-60	-59	-59	-59
<u>Milieubeheer</u>						
Milieubeheer/Beleid en uitvoering	-165	-198	-101	-101	-101	-101
Milieubeheer/ODRN	-372	-400	-395	-395	-395	-395
Milieubeheer/Duurzaamheid	-171	-122	-22	-22	-22	-22
<u>Begraafplaatsen en crematoria</u>						
Begraafplaats/Algemeen	-26	-34	-28	-28	-26	-24
Begraafplaats/Heselenberg	-66	-67	-69	-69	-69	-69
Begraafplaats/Vossengraaf	-33	-27	-22	-22	-22	-22
Totaal Lasten	-22.252	-23.556	-19.359	-19.296	-19.452	-19.656

Baten

Beheer overige gebouwen en gronden

Overige gebouwen&gronden/Alg.	127	85	85	85	85	85
-------------------------------	-----	----	-----------	----	----	----

Brandweer

Brandweer/Regionale Brandweer	26	0	0	0	0	0
-------------------------------	----	---	----------	---	---	---

APV en Bijzondere wetten

APV&Bijzondere wetten/APV	6	11	8	8	8	8
APV&Bijzondere wetten/Kansspelen	3	5	5	5	5	5
APV&Bijzondere wetten/Drank&Horeca	2	2	2	2	2	2

Integrale veiligheid

Integr. veiligheid/Beleid&uitvoering	4	0	0	0	0	0
--------------------------------------	---	---	----------	---	---	---

Beschermende maatregelen

Beschermende maatr./Doodschouw	5	10	10	10	10	10
--------------------------------	---	----	-----------	----	----	----

Wegen

Wegen/Beheer	1.076	0	0	0	0	0
Wegen/Onderhoud	43	3	3	3	3	3

Rationeel wegbeheer

Rationeel wegbeheer/Beheer	17	1	1	21	21	1
----------------------------	----	---	----------	----	----	---

Gladheidsbestrijding

Gladheidsbestrijding/Beheer	46	78	55	55	55	55
-----------------------------	----	----	-----------	----	----	----

Kabels en leidingen

Kabels en leidingen/Beheer	83	53	53	53	53	53
----------------------------	----	----	-----------	----	----	----

Openbare verlichting

Openbare verlichting/Beheer	15	14	14	14	14	14
-----------------------------	----	----	-----------	----	----	----

Verkeersmaatregelen

Verkeersmaatr./Verkeersveiligheid	3	11	3	3	3	3
-----------------------------------	---	----	----------	---	---	---

Parkeren

Parkeren/Parkeerbeleid	1	0	0	0	0	0
------------------------	---	---	----------	---	---	---

Parkeren/Parkeergarage Dorpsstraat	0	77	91	108	124	124
Parkeren/Gehandicaptenparkeerplaats	8	4	4	4	4	4
<u>Ondersteuning sportinstellingen</u>						
Onderst. sportinstell./Combinatiefunctie	1	0	0	0	0	0
Ondersteuning sportinstell./Subs.	28	0	0	0	0	0
<u>Sporthallen</u>						
Sporthallen/Algemeen	0	1	1	1	1	1
Sporthal/Heuvelland	90	108	108	108	108	108
Sportzaal/Biga	31	37	37	37	37	37
Sporthal/De Duffelt	82	244	114	114	114	114
Accom.de Til/Rietlanden 7	2	3	3	3	3	3
<u>Zwembad</u>						
Zwembad De Lubert	303	274	309	309	309	309
<u>Sportvelden, inclusief opstallen</u>						
Sportvelden algemeen	3	3	3	3	3	3
Sportvelden BVC'12	6	6	6	6	6	6
Sportvelden de Treffers	6	6	6	6	6	6
Sportvelden DVSG	1	1	1	1	1	1
Sportvelden Germania	1	1	1	1	1	1
Sportvelden Rood-Wit	1	1	1	1	1	1
Sportvelden VVLK Leuth	0	0	0	0	0	0
Sportvelden SC Millingen	12	6	6	6	6	6
Sportvelden SVO'68 Ooij	92	92	92	92	92	92
Sportvelden DKV De Horst	0	0	0	0	0	0
<u>Volksfeesten & Evenementen</u>						
Volksfeesten&Evenementen/Evenementen	1	6	6	6	6	6
Volksfeesten&Evenementen/Kermis	55	44	44	44	44	44
<u>Monumentenzorg & Archeologie</u>						
Monum.zorg&Archeologie/Monumenten	24	42	42	42	42	42
Monum.zorg&Archeologie/Archeologie	0	1	1	1	1	1
<u>Natuurlijk groen</u>						
Natuurlijk groen/Stedelijk groen	3	0	0	0	0	0
<u>Kapvergunningen</u>						
Kapvergunningen/Algemeen	1	2	2	2	2	2
<u>Speeltuinen</u>						
Speeltuinen/Algemeen	8	0	0	0	0	0
<u>Natuur en landschap</u>						
Natuur en landschap/Algemeen	2	3	3	3	3	3
Natuur en landschap/Projecten	163	110	0	0	0	0
<u>Riolering</u>						
Riolering/Hoofdrionen	23	426	21	21	21	21
Riolering/Huisaansluitingen	13	13	13	13	13	13

<u>Rioolgemalen</u>						
Rioolgemalen/Beheer	4	0	0	0	0	0
<u>Rioolheffing</u>						
Rioolheffing/Algemeen	3.177	3.340	3.065	3.219	3.380	3.549
<u>Afval</u>						
Afval/Algemeen	192	0	61	61	61	61
Afval/Inzameling	918	1.098	0	0	0	0
Afval/Aankoop materialen	0	0	396	396	396	396
Afval/Milieustraten	0	0	56	56	56	56
Afval/Nedvang	0	0	470	470	470	470
<u>Afvalstoffenheffing</u>						
Afvalstoffenheffing/Algemeen	2.242	2.220	2.744	2.722	2.722	2.722
<u>Milieubeheer</u>						
Milieubeheer/Beleid en uitvoering	0	3	3	3	3	3
Milieubeheer/Duurzaamheid	214	142	42	48	48	48
<u>Begraafplaatsen en crematoria</u>						
Begraafplaats/Vossengraaf	5	5	0	0	0	0
Begraafplaats/Begraafplaatsrechten	50	45	45	45	45	45
Totaal Baten	9.218	8.635	8.033	8.208	8.384	8.533
Totaal programma	-13.034	-14.921	-11.326	-11.088	-11.068	-11.122

Relevante beleidskaders

Bovengemeentelijke kaders Gemeentewet

Algemene wet bestuursrecht

Wet veiligheidsregio's

Politiewet

Wet Natuurbescherming

Aanbestedingswet

Bouwstoffenbesluit

Wet informatie-uitwisseling ondergrondse netten

Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen

Kaderrichtlijn water

Nationaal bestuursakkoord water

Waterwet

Wet milieubeheer

Gelders Energieakkoord (www.geldersenergieakkoord.nl)

Wegenverkeerswet

Wegenwet

Monumentenwet

Gemeentelijke kaders

SMV

http://www.bergendal.nl/inwoners/sociaal-maatschappelijke-visie_44933/

Nota accommodatiebeleid “ontmoeten en verbinden met accommodaties”
(wordt voor 1-1-7 vastgesteld; nog geen link beschikbaar)

Nota subsidiebeleid
(wordt voor 1-1-7 vastgesteld; nog geen link beschikbaar)

Regionaal beleidsplan Veiligheidsregio GZ

[Regionaal beleidsplan Veiligheidsregio GZ](#)

Regionaal risicoprofiel Veiligheidsregio GZ

http://www.vrgz.nl/media/1596/vrgz_regionaalrisicoprofiel2016.pdf

Regionaal crisisplan Veiligheidsregio GZ

http://www.vrgz.nl/media/1201/vrgz_crisisplan2014_versie015_5.pdf

Integraal Veiligheidsplan Tweestromenland

Visiedoc notitie Kernenbeleid

Beheerplan gemeentelijke gebouwen

Basisvisie groen

Beheerverordening begraafplaatsen

<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Actueel/Berg%20en%20Dal/72783.html>

Bomenstructuurplan

Landschapsontwikkelingsplan 2015

http://www.bergendal.nl/toerisme/werken-aan-een-nog-mooier-gebied_42089/item/landschapsontwikkelingsplan-2015-2025-landschap-van-iedereen_28843.html

Vervangingsplan speelvoorzieningen

Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP)

[N:\Openbare Ruimte\Water\1.beleid\1.beleidvorming\GRP Berg en Dal 2016-2020\DEFINITIEF\GM-0174141 - GRP Berg en Dal.pdf](#)

Samenwerkingsovereenkomst Werkeenheid regio Nijmegen

Verkeerscirculatieplan

Verkeersbeleidsplan

Mobiliteitsplan

(wordt voor 1-1-7 vastgesteld; nog geen link beschikbaar)

Wegenbeheersplan

Wegenbeleidsplan

Verlichtingsbeheerplan

Geurverordening

(wordt voor 1-1-7 vastgesteld; nog geen link beschikbaar)

Bodemnota en bodemkwaliteitskaart

http://www.bergendal.nl/inwoners/milieu_43011/item/bodem-en-grond_29781.html

Woonvisie

Visie duurzaamheid

(wordt voor 1-1-7 vastgesteld; nog geen link beschikbaar)

Visie/verordening erfgoed

(wordt voor 1-1-7 vastgesteld; nog geen link beschikbaar)

Relevante ontwikkelingen

Verbonden partijen

Dar NV

Beleidsvoornemens

Onze bekende slogan is: "Dar, en 't is weer fris!" Fris is de kernboodschap van onze visie, 'Dar houdt de regio fris'. Fris is immers ambitieus en zegt meer dan 'schoon'. Wij vinden die bredere visie noodzakelijk. Fris staat ook voor duurzaam ondernemen. Het staat voor intensieve betrokkenheid van medewerkers, partners en burgers bij alles dat wij doen. Fris betekent dat onze regio uitstekende dienstverlening krijgt en dat iedereen begrijpt hoe hij of zij daar een directe rol in speelt. Fris betekent niets minder dan op weg zijn naar de schoonste regio van Nederland.

Leisurelands

Beleidsvoornemens

Milieusamenwerking Afvalverwerking Regio Nijmegen

Beleidsvoornemens

Veiligheidsregio Gelderland Zuid

Beleidsvoornemens

Overkoepelend voor alle ambities voor de komende vier jaar is het begrip 'integraliteit': het vinden van samenhang en bundelen van krachten binnen en buiten onze organisatie. Het beleidsplan is

opgebouwd volgens een aantal regionale en landelijke ontwikkelingen die zijn geclusterd tot vier thema's: informatiemanagement, communicatie, risicogerichtheid en zelfredzaamheid en burgerparticipatie. Tevens richt het beleidsplan de aandacht op de belangrijkste risico's in Gelderland-Zuid die zijn genoemd in het regionaal risicoprofiel. Deze zijn in het beleidsplan weggezet als jaarthema's. Doel van een jaarthema is om een belangrijk risico in de volle breedte te bekijken en te onderzoeken.

Vitens NV

Beleidsvoornemens

Relaties met andere programma's

Onze gemeente

Sommige dingen die de gemeente voor je regelt ken je. Bijvoorbeeld een nieuw paspoort, trouwen of het registreren van een pas geboren kind. Maar er wordt meer voor je geregeld. Dingen waar je niet zoveel van merkt en die verder gaan dan onze gemeentegrenzen. Denk aan het versterken van de economie, zodat er genoeg bedrijven en banen zijn. Of woningbouw-afspraken om woningen te mogen bouwen of het organiseren van zorg. Om dat goed te kunnen doen werken we samen met andere gemeenten om ons heen. Wat we ook doen, het belang van onze inwoners staat voorop!

Inleiding

Programmanaam	Inwoner	Onze buurt	Onze gemeente
Plaats van actie	- Persoonlijk/thuis	- Directe omgeving/dorp	- Gemeente mét de regio gemeenten
Rol inwoner	- Regie eigen leven - Mee blijven doen	- Meedoen - Initiatief nemen	- Ontwikkelen - Klant
Rol gemeente	- Regelen - Betalen - Veel bemoeienis	- Afnemende betrokkenheid - Minder regels, meer stimuleren	- Loslaten - Samenwerken - Diensten verlenen

In de vorige programma's kwam je de gemeente Berg en Dal tegen als inwoner of ontmoette je de gemeente in de buurt. De gemeente ken je ook van het ophalen van paspoorten, het aangeven van geboortes, etc. De gemeente Berg en Dal is dus ook een dienstverlener. In dit programma wordt duidelijk wat je van ons kan verwachten als dienstverlener.

Daarnaast wordt in dit programma duidelijk dat de gemeente Berg en Dal ook actief is buiten de gemeentegrens. Vaak juist om de zaken dichtbij inwoners goed te regelen. We hebben als gemeente de laatste jaren steeds meer taken gekregen, bijvoorbeeld op het gebied van zorg. Om de taken goed en goedkoop te kunnen uitvoeren, werken we samen met andere gemeenten uit onze regio.

Maar we werken ook samen met andere gemeenten om de economie in de regio te bevorderen. Een sterke economie in de regio heeft namelijk tot gevolg dat in Berg en Dal de werkgelegenheid groeit.

Ook de woningmarkt houdt zich niet aan de gemeentegrens. Wanneer er te veel woningen in een buurgemeente gebouwd worden, is er een grote kans dat in andere gemeenten huizen leeg komen te staan. Dit willen we niet en daarom maken we samen met de gemeenten in onze regio afspraken over hoeveel woningen elke gemeente mag bouwen.

In dit programma vind je dus de onderwerpen die zich binnen én buiten onze gemeentegrens afspelen.

Wat willen we bereiken?

3.1 De gemeente Berg en Dal is qua grootte de derde gemeente in de regio Nijmegen. We pakken onze rol in de regio.

3.2 Wij versterken de plaatselijke economie en werkgelegenheid.

3.3 In Berg en Dal werkt iedereen naar vermogen.

3.4 Toeristen bezoeken graag Berg en Dal.

3.5 We maken het voor inwoners en ondernemers gemakkelijker om initiatief te nemen bij ruimtelijke ontwikkelingen.

3.6 Juiste woning, op de juiste plek, voor de juiste doelgroep.

3.7 We willen een duurzame gemeente zijn. We geven zelf het goede voorbeeld.

3.8 Onze inwoners weten ons te vinden en zijn tevreden over onze dienstverlening

3.9 We helpen onze inwoners om te doen wat ze willen, maar stellen grenzen waar nodig.

Wat gaan we daarvoor doen?

Nr. **Resultaat**

3.1.1 Het gemeentebestuur (raad- en collegeleden) is actief betrokken bij vraagstukken die op regionaal niveau spelen.

Om goede voorzieningen voor onze inwoners op het gebied van zorg, vervoer, gezondheid, etc. te leveren tegen een zo laag mogelijke prijs, werken we samen met andere gemeenten in de regio Nijmegen en in de regio Arnhem-Nijmegen. Om die voorzieningen van voldoende kwaliteit te houden en daar waar nodig te verbeteren, willen we actiever sturen in de regio door onze raad- en collegeleden goed te positioneren in de regionale samenwerkingsverbanden.(relatie met ambitie 5)

3.2.1 We willen graag een aantrekkelijke gemeente zijn voor bedrijven.

We ondersteunen de aanleg van snel internet in het buitengebied en op bedrijventerreinen. We ondersteunen ook initiatieven die de dekking van het mobiele telefonienetwerk verbeteren.(relatie met ambitie 3)

3.2.2 Samen met ondernemers werken we aan een aantrekkelijk winkelgebied.

Er wordt een ondernemersfonds opgericht, zodat onze ondernemers gezamenlijk investeren in een aantrekkelijk winkelgebied. Er wordt gestart met het centrum van Groesbeek. We willen graag dat consumenten meer gaan besteden in onze gemeente. We willen minder leegstand van winkelpanden. (relatie met ambitie 3)

3.2.3 We willen de lokale ondernemers helpen om concurrerend te blijven.

Na de inspanningen om goed uit de economische crisis te komen richten we ons op vernieuwing en innovatie zodat de bedrijven kunnen blijven groeien. We verbeteren onze contacten met regionale centra die behulpzaam kunnen zijn in het verbeteren van de positie van onze ondernemers. Deze centra zijn het Regionaal Centrum voor Techniek Gelderland, OostNV, Health Valley en de Euregio.(relatie met ambitie 3)

3.2.4 We zorgen dat lokale ondernemers een eerlijke kans krijgen bij gemeentelijke aanbestedingen

Bij aanbestedingen krijgen de bedrijven uit onze eigen gemeente voldoende kans. We letten er op dat we waar mogelijk bij lokale bedrijven inkopen.(relatie met ambitie 3)

3.2.5 Bij ondernemers die interesse hebben om zich in onze gemeente te vestigen en bij ondernemers die willen verhuizen is bekend wat ons aanbod is van bedrijfskavels of in de gemeente beschikbare gebouwen.

Het aanbod van bedrijfskavels en leegstaande gebouwen moet beter te vinden zijn. (relatie met ambitie 3)

3.3.1 Alle mensen met een uitkering doen wat terug.

We hebben deze mensen in beeld en bekijken samen wat de mogelijkheden zijn om actief te worden in de samenleving. (relatie met ambitie 3)

3.3.2 We stimuleren mensen die een bijstandsuitkering én een parttime baan hebben om meer te gaan werken.

We maken meer werken aantrekkelijker doordat mensen met een bijstandsuitkering en een parttime baan, het geld dat ze verdienen met het werk gedeeltelijk mogen houden. Het verdiende geld wordt dus niet of minder gekort op de bijstandsuitkering. (relatie met ambitie 3)

3.3.3 We helpen inwoners die een baan zoeken.

We kijken waar onze inwoners zonder baan hulp bij nodig hebben. Dat kan zijn: vrijwilligerswerk, het opdoen van werkervaring bij werkgevers, een taalcursus, sollicitatietraining, schuldhulpverlening, psychische hulp. Het project 'Berg en Dal werkt' in Millingen aan de Rijn wordt bij een positieve evaluatie eind 2016 vervolgd en uitgebreid met het dorp Groesbeek. We ondersteunen ook ondernemers bij de plaatsing van kandidaten. (relatie met ambitie 3)

3.4.1 Toeristen en recreanten weten onze gemeente nog beter te vinden. De bestedingen stijgen.

We ondersteunen de toeristische en horecasector. We investeren in een promotiecampagne voor meer naamsbekendheid van de 'gemeente Berg en Dal'. We maken ons toeristische aanbod aan wandelroutes, verblijfsrecreatie, dagrecreatie en cultuurhistorie inzichtelijker door het maken van folders, kaarten, apps, etc. We maken dit informatiemateriaal meertalig. We meten in 2017 het dagrecreatiebezoek, verblijfsrecreatie, de toeristische bestedingen en overnachtingen. Deze cijfers zijn in 2018 bekend. (relatie met ambitie 3)

3.4.2 We ondersteunen het initiatief van het bevrijdingsmuseum om een nieuw museum te bouwen.

We stellen subsidie beschikbaar voor de bouw van het nieuwe museum. We begeleiden de planologische procedure om het nieuwe museum te kunnen bouwen. (relatie met ambitie 3)

3.4.3 Toeristen weten dat je in onze gemeente huishulp op je vakantieadres kan krijgen.

We gaan dit bekend maken. (relatie met ambitie 3)

3.5.1 We willen als gelijkwaardige partners omgaan met inwoners en ondernemers.

We willen op een andere manier gaan samenwerken, meer als partner. We ontwikkelen een nieuw samenwerkingsmodel waarin initiatiefnemers, inwoners en gemeente als gelijkwaardige partners met ruimtelijke projecten aan de slag gaan. (Relatie met Ambitie 5)

3.5.2 Samen met ondernemers, initiatiefnemers en bewoners gaan we experimenteren met de nieuwe Omgevingswet.

In 2018 wordt de Omgevingswet ingevoerd. We bereiden ons voor op de Omgevingswet door oude bestemmingsplannen om te zetten in bestemmingsplannen met een verbrede reikwijdte (bestemmingsplan plus). In deze bestemmingsplannen plus worden alle zaken uit uw omgeving (zoals woningen, verkeer, milieu, water, monumenten, etc) in één plan samengebracht. Zo krijg je makkelijker overzicht van de geldende regels in een bepaald gebied. We maken twee 'bestemmingsplannen plus'. (relatie met ambitie 5)

3.6.1 We helpen woningzoekenden die niet zelf een huis kunnen vinden.

We maken afspraken met de woningcorporaties over het bouwen en verkopen van huurwoningen. We nemen een besluit over het al of niet verstrekken van startersleningen. (Relatie met ambitie 1)

3.6.2 We zorgen voor extra woningen voor vluchtelingen.

De gemeente moet jaarlijks een aantal vluchtelingen met verblijfsvergunning een woning geven. Het aantal vluchtelingen is de afgelopen jaren sterk toegenomen. Hierdoor zijn er te weinig huurwoningen. De gemeente kijkt daarom of er andere gebouwen voor bewoning geschikt kunnen worden gemaakt of dat er extra sociale huurwoningen bij komen. (Relatie met ambitie 1)

3.6.3. De woningen in Berg en Dal zijn van goede kwaliteit. Mensen kunnen goed wonen en blijven wonen, ook als ze hulp nodig hebben.

De afgelopen 20 jaar is dit vooral bereikt door kwalitatief slechte woningen te slopen en nieuwe woningen terug te bouwen. De komende jaren stimuleren we het aanpassen van bestaande woningen aan de nieuwe eisen van de tijd en geven we voorlichting. Woningen worden in principe

tijdloos, doordat ze energiezuinig worden gemaakt en aanpasbaar voor bewoners die in de toekomst hulp (dat kan op fysiek en psychisch vlak zijn) nodig zouden kunnen hebben. (relatie met ambitie 4)

3.7.1 Het energieverbruik van de gemeente zelf wordt meer opgewekt uit duurzame energie.

We besparen in 2017 3 tot 5 % op onze CO2 uitstoot van onze eigen gebouwen. Dit doen we door energie te besparen en zelf zoveel mogelijk duurzame energie op te wekken door bijvoorbeeld zonnepanelen op de daken te leggen. Binnen 7 jaar is 50% tot 80% van alle elektriciteit die de gemeente zelf gebruikt duurzaam opgewekt in onze regio. Wat we nog niet regionaal duurzaam opwekken en nog moeten kopen, mag vanaf 2018 alleen nog maar Nederlandse groene stroom zijn. (relatie met ambitie 4)

3.7.2 We houden met onze gemeentelijke inkoop rekening met het milieu

We willen zo duurzaam mogelijk inkopen. We gaan een doel (streefpercentage) hiervoor vaststellen. We schaffen een volledig elektrische auto aan die gebruikt wordt voor gemeentelijke dienstreizen. (relatie met ambitie 4)

3.8.1 Het gemeentebestuur wil meer contact met inwoners

Dat doen we door zichtbaar aanwezig te 'besturen'. We organiseren drie themabijeenkomsten van de gemeenteraad en college op locatie. We organiseren voor nieuwe inwoners een kennismakingsdag. We brengen nieuws bij de mensen thuis via sociale media. (Relatie met ambitie 5)

3.8.2 De gemeente laat zien wat ze doet.

We willen de gemeente op een positieve manier in het nieuws brengen. Successen die we samen met inwoners bereiken, mogen gevierd worden. (Relatie met ambitie 5).

3.8.3 Wij brengen reisdocumenten ook bij inwoners thuis.

Als het ministerie van Binnenlandse Zaken een aantal wijzigingen in de paspoortwet heeft doorgevoerd, wordt het voor iedere gemeente mogelijk om reisdocumenten thuis of op het werk te laten bezorgen. (relatie met ambitie 5)

3.8.4 Inwoners kunnen digitale aangifte van geboorte, huwelijk, overlijden en verhuizingen 24/7 online en op een eenvoudige manier doorgeven.

Via de website van de gemeente Berg en Dal kunnen inwoners zelf hun aangifte regelen. We maken onze formulieren makkelijker leesbaar voor mensen die niet goed kunnen lezen, zodat iedereen de formulieren goed kan invullen. (relatie met ambitie 5)

3.8.5 We willen dat onze inwoners en ondernemers tevreden zijn over onze dienstverlening.

We meten de klanttevredenheid met de monitor "waarstaatjegemeente.nl". Onze gemeente scoorde in 2016 gemiddeld een 6,7 voor de algehele dienstverlening aan inwoners. De ambitie nu is om elk jaar hoger te scoren. Voor ondernemers volgen we de monitor MKB-vriendelijkste gemeente. Onze gemeente scoorde in 2015 gemiddeld een 6,5. Ook hier is de ambitie om elk jaar hoger te scoren.

3.9.1 De gemeente neemt naar haar inwoners en ondernemers de "ja, tenzij" houding aan.

Hiermee wordt benadrukt dat de gemeente bereid is om mee te werken aan initiatieven van inwoners. We kijken hoe het wel kan of hoe we het anders kunnen doen. (relatie met ambitie 5)

3.9.2 Wij bewaken de regels die we met elkaar hebben afgesproken in deze gemeente.

Eind 2016 hebben wij het nieuwe toezicht- en handavingsbeleid vastgesteld. We willen onze mensen inzetten waar het het meest nodig is. Accent ligt nu op veiligheid in bijvoorbeeld zorginstellingen en bij permanente bewoning van recreatiewoningen.

Beleidsindicatoren

Indicator	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
<u>Func tiemenging</u>						

Gemeente	46,9
Provincie	52,6
Nederland	51,3

Eenheid: %

Bron: LISA

Toelichting: De mate van menging van wonen - werken - detailhandel - voorzieningen.

Bruto Gemeentelijk Product

Gemeente	NB
Provincie	NB
Nederland	NB

Eenheid: Verhouding tussen verwacht en gemeten product

Bron: Atlas voor Gemeenten

Toelichting: Aantal banen per inwoner vermenigvuldigd met de gemiddelde toegevoegde waarde van die banen (ofwel de productiviteit per baan)

Vestigingen (van bedrijven)

Gemeente	121,4
Provincie	130,1
Nederland	122,4

Eenheid: Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar

Bron: LISA

Toelichting:

Banen

Gemeente	620,8
Provincie	741,8
Nederland	721,7

Eenheid: Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 / 64 jaar

Bron: LISA

Toelichting:

Netto arbeidsparticipatie

Gemeente	64,3
Provincie	65,8
Nederland	65,4

Eenheid: % van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking

Bron: CBS

Toelichting:

Lopende re-integratievoorzieningen

Gemeente	51,2
Provincie	304,3
Nederland	311,9

Eenheid: Aantal per 10.000 inwoners van 15 - 64 jaar

Bron: CBS

Toelichting:

Nieuw gebouwde woningen

Gemeente	
Provincie	
Nederland	

Eenheid: Aantal per 1.000 woningen

Bron: BAG

Toelichting:

Demografische druk

Gemeente	59,3
Provincie	54,7
Nederland	52,7

Eenheid: %

Bron: CBS

Toelichting: De verhouding tussen de productieve leeftijdsgroep (20-64 jaar) en de niet-productieve leeftijdsgroep (0-19 jaar en 65+).

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Rekening 2015	Raming 2016	Raming 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020
Lasten	-11.578	-8.512	-5.671	-5.545	-5.450	-5.361
Baten	5.909	1.857	1.802	1.461	1.027	1.027
Totaal programma	-5.669	-6.655	-3.869	-4.084	-4.423	-4.334

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Rekening 2015	Raming 2016	Raming 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020
Lasten						
Bestuur	-1.451	-1.347	-1.271	-1.271	-1.271	-1.271
Burgerzaken	-1.142	-1.274	-749	-711	-611	-495
Economische havens en waterwegen	-3	-3	-3	-3	-3	-3
Openbaar vervoer	-67	-95	-64	-64	-64	-64
Economische ontwikkeling	-115	-155	-37	-37	-37	-36
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-74	-11	0	0	0	0
Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	-43	-38	-44	-44	-44	-44
Economische promotie	-619	-401	-269	-269	-258	-258
Musea	-58	-688	-44	-43	-43	-43
Arbeidsparticipatie	-1.781	-2.398	-1.583	-1.501	-1.539	-1.566
Ruimtelijke ordening	-813	-610	-371	-371	-351	-351
Grondexploitatie (niet-bedrijventerein)	-3.878	-76	-36	-36	-36	-36
Wonen en bouwen	-1.533	-1.415	-1.202	-1.196	-1.195	-1.194
Totaal Lasten	-11.578	-8.512	-5.671	-5.545	-5.450	-5.361

Baten

Bestuur	14	0	0	0	0	0
Burgerzaken	574	670	793	702	268	268
Economische havens en waterwegen	11	10	10	10	10	10
Openbaar vervoer	13	15	12	12	12	12
Economische ontwikkeling	1	0	0	0	0	0
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	64	0	0	0	0	0

Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	31	34	34	34	34	34
Economische promotie	393	239	253	253	253	253
Arbeidsparticipatie	622	480	24	24	24	24
Ruimtelijke ordening	331	48	48	48	48	48
Grondexploitatie (niet-bedrijventerein)	3.310	0	250	0	0	0
Wonen en bouwen	546	361	378	378	378	378
Totaal Baten	5.909	1.857	1.802	1.461	1.027	1.027
Totaal programma	-5.669	-6.655	-3.869	-4.084	-4.423	-4.334

Toelichting verschillen tussen begroting 2016 en begroting 2017

Hieronder staat voor dit programma een toelichting op de verschillen tussen 2016 en 2017. De 'N' staat voor nadelig en de 'V' voor voordelig.

Tot 2017 werden de salariskosten met een opslag voor overhead toegerekend aan de programma's. Vanaf 2017 worden nog alleen de salariskosten op de programma's geraamd en alle overhead op het programma Overhead. Hierdoor ontstaat op dit programma een voordeel van € 1.177.000 (V).

Met ingang van 2017 zijn er nieuwe boekhoudvoorschriften voor berekening van de rentekosten over investeringen. Hierdoor is het rentepercentage verlaagd van 4,5% naar 1,5%. De kapitaallasten (rente en afschrijving) dalen met € 31.000 (V).

In 2016 zijn diverse eenmalige budgetten voor projecten (subsidie bevrijdingsmuseum, toerisme e.d.) geraamd, die deels zijn overgeheveld uit 2015. Ten opzichte van 2016 zijn de ramingen in 2017 € 891.000 (V) lager.

De jaarlijkse storting in de voorziening pensioenverplichtingen wethouders is in 2017 verlaagd met € 49.000 (V) op basis van actuele berekeningen.

De stedenband met Körmend is beëindigd (Kadernota 2017). Dit leidt tot een lagere subsidie van € 9.000. Daarnaast is in 2016 de bijdrage aan de gemeenschappelijke regelingen eenmalig verlaagd met € 57.000 door een teruggaaf van het positieve resultaat van de Stadsregio na liquidatie. Dit leidt in 2017 tot een nadeel van € 48.000 (N).

De ramingen voor leges minus de afdrachten hiervan aan het rijk laten een voordeel zien van € 92.000 (V).

De raming van de bijdrage aan de MGR voor reïntegratietrajecten bedraagt € 374.000 (V) minder. Circa € 200.000 komt uit de kadernota 2017 en het dekkingsplan. Hetzelfde bedrag heeft te maken met het aframen van het budget voor intensivering nieuw werk waartoe is besloten. Het restant is een mutatie op de rijksuitkering die wordt doorvertaald naar de MGR.

Op grond van het bestuursakkoord 'verhoogde asielstroom' zal onze gemeente extra kosten maken voor onder meer leerlingenvervoer, voor- en vroegschoolse educatie, zorg en preventie. Hiervoor is € 150.000 (N) in de begroting geraamd. Via de algemene uitkering ontvangen we tot hetzelfde bedrag een vergoeding van deze kosten.

Conform het dekkingsplan 2017-2020 is het budget voor de herinrichting van het marktterrein Groesbeek met € 250.000 verlaagd. In de begroting 2017 is de aanwending van de voorziening exploitatietekort grondexploitatie van € 250.000 (V) geraamd. Dit bedrag is via

het programma Ons Geld toegevoegd aan de reserve rekeningresultaat. Een en ander conform de Kadernota 2017.

In de Voorjaarsnota 2016 is voor 2016 eenmalig € 144.000 aanvullend als bijdrage aan de ODRN op dit programma geraamd. Deze bijdrage kwam ten laste van de bestemmingsreserve egalisatie bijdrage ODRN. Voor 2017 is er sprake van een minderlast van € 144.000 (V) op dit programma.

Overige afwijkingen € 24.000 (N).

Bedragen x € 1.000						
<i>Exploitatie</i>	<i>Rekening 2015</i>	<i>Raming 2016</i>	<i>Raming 2017</i>	<i>Raming 2018</i>	<i>Raming 2019</i>	<i>Raming 2020</i>
Lasten						
<u>Bestuursorganen</u>						
Bestuursorganen/Gem.raad	-507	-562	-423	-423	-423	-423
Bestuursorganen/Raadsonderst.	-243	-168	-175	-175	-175	-175
Bestuursorganen/Rekenkamerfunctie	-3	-16	-16	-16	-16	-16
Bestuursorganen/B&W	-492	-462	-489	-489	-489	-489
<u>Bestuurlijke samenwerking</u>						
Best.samenwerking/Samenw.verbanden	-205	-140	-167	-167	-167	-167
<u>Burgerzaken</u>						
Burgerzaken/GBA	-482	-498	-363	-363	-363	-363
Burgerzaken/Persoonsdocumentatie	-436	-575	-281	-237	-71	-71
Burgerzaken/Natural.en naamswijz.	-25	-35	-20	-20	-20	-20
Burgerzaken/Burgerlijke stand	-76	-119	-29	-29	-29	-29
Burgerzaken/Huisn.&straatnaamgev.	-20	-15	-11	-11	-11	-11
Burgerzaken/Verkiezingen	-103	-31	-45	-52	-116	0
<u>Economische havens en waterwegen</u>						
Econom.havens&waterwegen/Loswal	-3	-3	-3	-3	-3	-3
<u>Openbaar vervoer</u>						
Openbaar vervoer/Beheer	-44	-71	-42	-42	-42	-42
Openbaar vervoer/Veerdiensten	-24	-24	-22	-22	-22	-22
<u>Economische ontwikkeling</u>						
Economische ontwikkeling/Algemeen	-115	-155	-37	-37	-37	-36
<u>Fysieke bedrijfsinfrastructuur</u>						
Fys.bedr.infr.str./Algemeen	-14	-11	0	0	0	0
Fys.bedr.infr.str./Grex. Mies	-56	0	0	0	0	0
Fys.bedr.infr.str./Grex Lieskes W.	-4	0	0	0	0	0
<u>Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen</u>						
Bedr.loket en bedrijfsreg./Beheer	0	0	-17	-17	-17	-17
<u>Markten</u>						
Markten/Beheer	-43	-38	-27	-27	-27	-27
<u>Economische promotie</u>						

Economische promotie/Beheer	0	0	-17	-17	-17	-17
<u>Toerisme</u>						
Toerisme/Beleid & uitvoering	-619	-401	-253	-252	-241	-242
<u>Musea</u>						
Musea/Musea	-58	-688	-44	-43	-43	-43
<u>Arbeidsparticipatie</u>						
Arbeidsparticipatie/Algemeen	0	0	-62	-62	-62	-62
Arbeidsparticipatie/Re-integratie	-1.616	-2.220	-1.251	-1.319	-1.357	-1.384
Arbeidsparticipatie/Inburgering	-166	-178	-270	-120	-120	-120
<u>Ruimtelijke ordening</u>						
RO/Bestemmingsplannen	-438	-540	-296	-296	-296	-296
Ruimtelijke ordening/Projecten	-347	-60	-65	-65	-45	-45
Ruimtelijke ordening/Planschade	-28	-10	-10	-10	-10	-10
<u>Grondexploitatie</u>						
Grondexploitatie/Algemeen	-598	-15	-2	-2	-2	-2
Grondexploitatie/Centrum Groesbeek	-2.076	0	-34	-34	-34	-34
Grondexploitatie/Ooijse Graaf	-4	0	0	0	0	0
Grondexploitatie/loc.Drulse Beek	-1.079	0	0	0	0	0
Grondexploitatie/Morgenbad	-110	0	0	0	0	0
Grondexploitatie/P.v.Tielstraat	0	0	0	0	0	0
Grondexploitatie/Hogeweg/Bremstr	0	0	0	0	0	0
Grondexploitatie/locatie Hofei	0	0	0	0	0	0
Grondexploitatie/loc.H#senhoff	-11	0	0	0	0	0
Grondexploitatie/loc.Dekkerswald	0	0	0	0	0	0
Grondexploitatie/J.Arntzstr.K'dom	0	-62	0	0	0	0
<u>Bouwvergunningen</u>						
Bouwvergunningen/Algemeen	-1.146	-1.171	-1.031	-1.031	-1.031	-1.031
Bouwvergunningen/Leges	-3	-21	-1	-1	-1	-1
<u>Woningbouw</u>						
Woningbouw/Algemeen	-335	-209	-141	-135	-134	-133
<u>Stedelijke vernieuwing</u>						
Stedelijke vernieuwing/Algemeen	-49	-14	-29	-29	-29	-29
Totaal Lasten	-11.578	-8.512	-5.671	-5.545	-5.450	-5.361
Baten						
<u>Bestuurorganen</u>						
Bestuursorganen/Gem.raad	0	0	0	0	0	0
<u>Bestuurlijke samenwerking</u>						
Best.samenwerking/Samenw.verbanden	14	0	0	0	0	0
<u>Burgerzaken</u>						
Burgerzaken/GBA	37	36	44	44	44	44
Burgerzaken/Persoonsdocumentatie	467	552	649	558	124	124
Burgerzaken/Natural.en naamswijz.	19	25	28	28	28	28

Burgerzaken/Burgerlijke stand	50	57	72	72	72	72
<u>Economische havens en waterwegen</u>						
Econom.havens&waterwegen/Loswal	11	10	10	10	10	10
<u>Openbaar vervoer</u>						
Openbaar vervoer/Beheer	0	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer/Veerdiensten	13	15	12	12	12	12
<u>Economische ontwikkeling</u>						
Economische ontwikkeling/Algemeen	1	0	0	0	0	0
<u>Fysieke bedrijfsinfrastructuur</u>						
Fys.bedr.infr.str./Algemeen	4	0	0	0	0	0
Fys.bedr.infr.str./Grex. Mies	56	0	0	0	0	0
Fys.bedr.infr.str./Grex Lieskes W.	4	0	0	0	0	0
<u>Markten</u>						
Markten/Beheer	31	34	34	34	34	34
<u>Toerisme</u>						
Toerisme/Beleid & uitvoering	393	239	253	253	253	253
<u>Arbeidsparticipatie</u>						
Arbeidsparticipatie/Re-integratie	581	432	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie/Inburgering	40	48	24	24	24	24
<u>Ruimtelijke ordening</u>						
Ruimtelijke ordening/Projecten	329	45	45	45	45	45
Ruimtelijke ordening/Planschade	1	3	3	3	3	3
<u>Grondexploitatie</u>						
Grondexploitatie/Algemeen	30	0	250	0	0	0
Grondexploitatie/Centrum Groesbeek	2.076	0	0	0	0	0
Grondexploitatie/Ooijse Graaf	4	0	0	0	0	0
Grondexploitatie/loc.Drulse Beek	1.079	0	0	0	0	0
Grondexploitatie/Morgenbad	110	0	0	0	0	0
Grondexploitatie/P.v.Tielstraat	0	0	0	0	0	0
Grondexploitatie/locatie Hofei	0	0	0	0	0	0
Grondexploitatie/loc.H#senhoff	11	0	0	0	0	0
<u>Bouwvergunningen</u>						
Bouwvergunningen/Algemeen	29	6	6	6	6	6
Bouwvergunningen/Leges	458	354	372	372	372	372
<u>Woningbouw</u>						
Woningbouw/Algemeen	59	1	1	1	1	1
Totaal Baten	5.909	1.857	1.802	1.461	1.027	1.027
Totaal programma	-5.669	-6.655	-3.869	-4.084	-4.423	-4.334

Relevante beleidskaders

De re-integratieverordening MGR

<https://www.regiorvn.nl/media/bestuur/besluiten/re-integratieverordening-rijk-van-nijmegen-ab110215.pdf>

<https://www.regiorvn.nl/media/formele-besluiten/07-03/nadere-regels-en-beleidsregels-re-integratieverordening-participatiewet-mgr-rijk-van-nijmegen.pdf>

De financiële verordening MGR

<https://www.regiorvn.nl/media/bestuur/besluiten/financiële-verordening.pdf>

Inkoopbeleid MGR

<https://www.regiorvn.nl/media/formele-besluiten/inkoopbeleid.pdf>

Breed

<https://www.regiorvn.nl/media/thema-s/rapport-boekenonderzoek-breed.pdf>

<https://www.regiorvn.nl/media/thema-s/11a-voorstel-overheveling-piofach-taken-breed.pdf>

Het Werkbedrijf

<https://www.regiorvn.nl/media/thema-s/inrichtingsplan-module-werkbedrijf.pdf>

<https://www.werkbedrijfrvn.nl/werkzoekenden/>

<https://www.werkbedrijfrvn.nl/werkzoekenden/veelgestelde-vragen/>

Sociaal Maatschappelijke Visie 2015

http://www.bergendal.nl/inwoners/sociaal-maatschappelijke-visie_44933/

Sterke werkwoorden

Werk is de uitkomst

Visie document Millingen aan de Rijn, Ubbergen en Groesbeek

Strategische visie Groesbeek 2015

http://www.bergendal.nl/bestuur-organisatie/strategische-visie-groesbeek-berg-en-dal-2025_43788/

Structuurvisie Groesbeek

<http://ruimtelijkeplannen.bergendal.nl/>

Structuurvisie Millingen aan de Rijn

<http://ruimtelijkeplannen.bergendal.nl/>

Structuurvisie Ubbergen

<http://ruimtelijkeplannen.bergendal.nl/>

Subsidieverordening Toerisme

(wordt voor 1-1-17 geharmoniseerd en vastgesteld; nog geen link beschikbaar)

Kadernota Toerisme

(wordt naar verwachting voor 1-1-17 vastgesteld; nog geen link beschikbaar)

Economische visie

(wordt voor 1-1-17 vastgesteld; nog geen link beschikbaar)

Integraal Toezicht en Handhavingsbeleidsplan gemeente Berg en Dal

(wordt voor 1-1-7 vastgesteld; nog geen link)

Notitie grondexploitatie van de commissie BBV

Relevante ontwikkelingen

Verbonden partijen

Euregio (Rhein-Waal)

Beleidsvoornemens

Gemeenschappelijk Orgaan regio Arnhem Nijmegen

Beleidsvoornemens

Grenzland Draisine GMBH

Beleidsvoornemens

Vanaf 2016 zijn de volgende maatregelen genomen:- ook op maandag open;- uitbreiding doelgroepen;- verdere samenwerking met derden;- versterking van grensoverschrijdende marketingactiviteiten.

Modulaire Gemeenschappelijke Regeling

Beleidsvoornemens

De platformfunctie kan op verschillende manieren worden ingericht, van breed tot smal en van meer tot minder intensief. In de eerste helft van 2016 voeren we hierover het gesprek met de raden van de deelnemende gemeenten. Dit doen we aan de hand van een notitie die december 2015 door het algemeen bestuur van de MGR is vastgesteld over de verschillende mogelijkheden die bestaan waar het de reikwijdte van het platform betreft. In de tweede helft van 2016, maar in elk geval in 2017, moeten de uitkomsten hiervan hun beslag krijgen. Ondertussen is het platform ook een functie die zich grotendeels organisch kan ontwikkelen. Door het gesprek tussen colleges, collegeleden en raadsleden te laten ontstaan en waar mogelijk of wenselijk te faciliteren zien we ook nu al dat de platformfunctie van de MGR werkt. Dat dit belangrijk is wordt ook benadrukt door de Adviescommissie Sterk Bestuur in Gelderland, die in opdracht van de provincie en VNG Gelderland een bestuurskrachtmeter heeft opgesteld. Hieruit blijkt dat de MGR bijdraagt aan een breed gedragen positieve beoordeling van de regionale samenwerking tussen de centrumstad Nijmegen en haar buurgemeenten. Verder blijkt dat de verdere ontwikkeling van de MGR de kwaliteit van het bestuur in de regio Nijmegen ten goede zal komen. In dat kader is het ook van belang dat het gesprek en de besluitvorming in de bestuurlijke gremia van de MGR op een goede manier wordt gefaciliteerd en dat de agendacommissie goed wordt ondersteund. Ook dit maakt, zoals gezegd, onderdeel uit van de bestuursondersteuning. We zetten de goede samenwerking die in de afgelopen periode is ontstaan op dit punt voort.

Omgevingsdienst Rijk van Nijmegen

Beleidsvoornemens

Bij uitvoering van de taken gelden, naast wettelijke voorschriften, de beleids -en/of toetsingskaders die worden ingebracht door de partners. Steeds zal worden beoordeeld in hoeverre er verschillen zitten in deze beleidskaders van de partners en zullen voorstellen gedaan worden hoe met deze verschillen om te gaan.

Regionaal Bureau voor Toerisme Arnhem Nijmegen

Beleidsvoornemens

De missie van RBT KAN is het initiëren en aanreiken van een collectieve marketingaanpak die ingezet kan worden om duurzame groei te realiseren in de vrijetijdseconomie van de regio Arnhem Nijmegen. Daarvoor werkt RBT KAN intensief samen met een grote hoeveelheid aan partners binnen en buiten de regio.

Relaties met andere programma's

Ons geld

In dit programma geven wij onder meer aan:

- waar ons geld vandaan komt: overzicht van de algemene dekkingsmiddelen (inclusief treasury en reserves);
- hoeveel vennootschapsbelasting we verwachten te betalen;
- welk bedrag we voor onvoorzien hebben opgenomen in onze begroting.

Inleiding

In dit programma geven wij onder meer aan:

- waar ons geld vandaan komt: overzicht van de algemene dekkingsmiddelen (inclusief treasury en reserves);
- hoeveel vennootschapsbelasting we verwachten te betalen;
- welk bedrag we voor onvoorzien hebben opgenomen in onze begroting.

Doelen en resultaten

Algemeen

Zoals in het Programma op hoofdlijnen vermeld streven wij naar een reëel sluitende begroting. Tevens hebben wij aangegeven de gemeentelijke belastingen zoals de OZB zo laag mogelijk te houden. Hierbij worden tarieven slechts trendmatig verhoogd tenzij er sprake is van onvoorziene omstandigheden of bijzondere argumenten.

Overzicht van de algemene dekkingsmiddelen

Volgens artikel 8 van het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) bevat het overzicht algemene dekkingsmiddelen ten minste:

- a. lokale heffingen, waarvan de besteding niet gebonden is;
- b. algemene uitkeringen;
- c. dividend;
- d. saldo van de financieringsfunctie;
- e. overige algemene dekkingsmiddelen.

Vennootschapsbelasting

Per 1 januari 2016 is de vennootschapsbelastingplicht (VPB-plicht) voor publieke organisaties ingevoerd. Dit betekent dat de gemeente belasting moet afdragen over de winst die met “commerciële activiteiten” wordt gemaakt. Onder commerciële activiteiten worden in dit verband activiteiten verstaan die zowel door de gemeente als door private partijen (kunnen) worden verricht. Te denken valt hierbij aan de grondexploitatie.

Op dit moment kunnen we nog niet aangeven of en zo ja, hoeveel VPB wij in 2017 moeten betalen. Hiervoor is dan ook geen raming in deze begroting opgenomen.

Onvoorzien en stelpost nieuw beleid

In de jaren 2017 tot en met 2020 hebben we voor onvoorziene uitgaven de volgende ramingen opgenomen:

2017: € 143.000

2018: € 657.000

2019: € 190.000

2020: € 300.000

Daarnaast hebben we een stelpost voor nieuw beleid in de begroting verwerkt. Deze stelpost is bedoeld voor beleid dat nog nader uitgewerkt moet worden.

Deze zou in 1e instantie in 2017 € 75.500 bedragen, en in de jaren 2018 tot en met 2020 jaarlijks € 60.500. Hierbij is uitgegaan budgettaire neutraliteit. Tijdens het opstellen van de begroting bleek er voldoende financiële ruimte te zijn om deze stelpost te verhogen naar jaarlijks € 200.000. Dit bedrag sluit aan met het amendement hierover bij de behandeling van de kadernota 2017.

Beleidsindicatoren

Indicator	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Gemiddelde WOZ waarde						
Gemeente	221	219				
Provincie	215					
Nederland	206	219				

Eenheid: Duizend euro

Bron: CBS

Toelichting:

Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden

Gemeente	NB	*
Provincie	NB	623
Nederland	NB	652

Eenheid: In Euro's

Bron: COELO

Toelichting: De voormalige gemeenten Ubbergen, Millingen en Groesbeek kennen in 2016 nog verschillende belastingtarieven. De gemeentelijke woonlasten voor een eenpersoonshuishouden waren in 2016: Ubbergen: € 527 Millingen: € 554 Groesbeek: € 500

Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden

Gemeente	641	*
Provincie	718	719
Nederland	716	724

Eenheid: In Euro's

Bron: COELO

Toelichting: De voormalige gemeenten Ubbergen, Millingen en Groesbeek kennen in 2016 nog verschillende belastingtarieven. De gemeentelijke woonlasten voor een eenpersoonshuishouden waren in 2016: Ubbergen: € 682 Millingen: € 709 Groesbeek: € 662

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Rekening 2015	Raming 2016	Raming 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020
Lasten	-9.820	-5.207	-8.079	-8.326	-6.343	-6.529
Baten	63.381	64.881	61.143	61.010	59.115	59.142
Totaal programma	53.561	59.674	53.064	52.684	52.772	52.613

Bedragen x € 1.000

<i>Exploitatie</i>	<i>Rekening 2015</i>	<i>Raming 2016</i>	<i>Raming 2017</i>	<i>Raming 2018</i>	<i>Raming 2019</i>	<i>Raming 2020</i>
Lasten						
Treasury	-363	-357	-5.119	-5.094	-5.133	-5.153
OZB woningen	-401	-347	-252	-248	-248	-248
OZB niet-woningen	0	0	-117	-115	-115	-115
Belastingen overig	0	0	0	0	0	0
Algem. uitk. en ov. uitk. gem.fonds	-17	-18	-13	-13	-13	-13
Overige baten en lasten	0	-14	-343	-857	-390	-500
Mutaties reserves	-9.039	-4.471	-2.235	-1.999	-444	-500
Totaal Lasten	-9.820	-5.207	-8.079	-8.326	-6.343	-6.529
Baten						
Treasury	3.069	3.219	6.122	6.099	6.179	6.209
OZB woningen	3.253	3.217	3.406	3.406	3.406	3.438
OZB niet-woningen	1.737	1.741	1.668	1.668	1.668	1.686
Belastingen overig	2	1	1	1	1	1
Algem. uitk. en ov. uitk. gem.fonds	49.005	48.371	48.232	48.194	46.292	46.191
Mutaties reserves	7.318	8.033	1.714	1.643	1.569	1.617
Resultaat rekening van baten en lasten	-1.004	298	0	0	0	0
Totaal Baten	63.381	64.881	61.143	61.010	59.115	59.142
Totaal programma	53.561	59.674	53.064	52.684	52.772	52.613

Toelichting verschillen tussen begroting 2016 en begroting 2017

Hieronder staat voor dit programma een toelichting op de verschillen tussen 2016 en 2017. De 'N' staat voor nadelig en de 'V' voor voordelig.

Tot 2017 werden de salariskosten met een opslag voor overhead toegerekend aan de programma's. Vanaf 2017 worden nog alleen de salariskosten op de programma's geraamd en alle overheadkosten op het programma Overhead. Hierdoor ontstaat op dit programma een voordeel van € 9.000 (V).

Met ingang van 2017 zijn er nieuwe boekhoudvoorschriften voor berekening van de rentekosten over investeringen. Hierdoor is het rentepercentage verlaagd van 4,5% naar 1,5%. Het gevolg hiervan is dat de inkomst wegens bespaarde rente over de reserves en voorzieningen dalen. De lagere inkomst van € 1.878.000 (N) op het taakveld treasury wordt grotendeels hierdoor veroorzaakt. Hiertegenover staat een lagere last aan kapitaallasten op alle programma's. Zie toelichting op die programma's.

De OZB- opbrengsten stijgen met € 116.000 (V) als gevolg van de indexatie met 1% en de toename van de waarde van alle panden door onder meer uitbreiding van aantal woningen.

De algemene uitkering daalt met € 139.000 (N) ten opzichte van 2016.

In de begroting 2017 is een stelpost van € 200.000 (N) opgenomen voor nieuw beleid. Bij de vaststelling van de Kadernota 2017 en het dekkingsplan was hiervoor € 76.500 geraamd.

De post onvoorziene uitgaven is verhoogd met € 129.000 (N).

In 2017 wordt € 4.083.000 (N) minder aan reserves ingezet. Dit komt voornamelijk doordat in 2016 eenmalig reserves zijn ingezet ter dekking van de uitgaven voor projecten. Zie ook de toelichting op andere programma's waar een voordeel wordt ingeboekt omdat geen uitgaven in 2017 voor die projecten worden geraamd.

In 2016 was een begrotingstekort geraamd van € 298.000. Dit is in 2017 € 0. Hierdoor ontstaat een voordelig verschil van € 298.000 (V).

Overige afwijkingen € 7.000 (N)

Toelichting:

Treasury

Dit taakveld is, als gevolg van de nieuwe regelgeving, nieuw in onze begroting. Tot dit taakveld behoren de activiteiten van de gemeente met betrekking tot de zogenaamde treasury-functie. Het gaat hier onder meer over financiering, beleggingen, rentes en dividenden.

In 2017 is er in totaal € 208.000 aan dividendopbrengsten geraamd.

Saldo Financieringsfunctie

In de regelgeving is het saldo van de financieringsfunctie apart vermeld als onderdeel van de algemene dekkingsmiddelen. Onder dit saldo wordt verstaan: het saldo van de kosten en opbrengsten, die samenhangen met het uitzetten en opnemen van geld, en de renteopbrengsten van de eigen financieringsmiddelen.
Dit saldo bedraagt in 2017: € 534.000.

Onroerende Zaakbelasting (OZB)

De OZB tarieven zijn aangepast met een inflatiecorrectie van 2%.

Belastingen overig

Dit betreft de baatbelasting die enkele belastingplichtigen betalen voor de riolering in het buitengebied.

Algemene uitkering en overige uitkeringen uit het gemeentefonds

De ramingen van de baten zijn gebaseerd op de meicirculaire 2016 en de informatie van het rijk kort daarna. Ook is de raming aangepast naar aanleiding van de meest actuele gegevens over onze gemeente, zoals aantallen inwoners, uitkeringsgerechtigden, enz.
In het totaal bedrag is onder meer de integratie sociaal domein opgenomen. Deze bedraagt voor het jaar (bedragen x € 1.000):

2017: 17.350

2018: 17.066

2019: 16.753

2020: 16.516

De geraamde lasten hebben betrekking op de uitvoeringskosten en op het programma dat wij gebruiken voor de berekeningen en analyses van de algemene uitkering.

Overige baten en lasten

Op dit taakveld zijn de ramingen verwerkt voor onvoorziene uitgaven en de stelpost nieuw beleid.

Mutaties reserves

In de volgende tabel staan de in 2017 geraamde mutaties met betrekking tot de reserves

Bedragen x € 1.000

Mutaties reserve	Bedrag
------------------	--------

a. Lasten/ stortingen in reserves

Algemene reserve, bespaarde rente	116
Algemene reserve, herindelingsbijdrage (ontvangst via alg.uitkering)	1.571
Reserve rekeningresultaten, dotatie o.b.v. kadernota 2017	250
Reserve onderhoud gymzalen, jaarlijkse dotatie	36
Reserve attributen sportcomplexen, jaarlijkse dotatie	21
Reserve groenblauwe diensten, bespaarde rente	17
Reserve dekking kapitaallasten, bespaarde rente	224

Totaal lasten/stortingen in reserves	2.235
---	--------------

b. Baten/ onttrekkingen uit reserves

Algemene reserve, dekkings huisvestingskosten vm. gemeentehuis Ubbergen	32
Algemene reserve, dekking frictiekosten	134
Reserve rekeningresultaten, jaarlijkse onttrekking	628
Reserve natuur en landschap, dekking uitgaven in de exploitatie	38
Reserve groenblauwe diensten, dekking subsidies	74
Reserve jeugd&Wmo, dekking tekort in de exploitatie	81
Reserve kapitaallasten, dekking van geraamde kapitaallasten	647
Reserve parkeergarage, dekking exploitatietekort	81

Totaal baten/ onttrekkingen uit reserves	1.715
---	--------------

Resultaat rekening van baten en lasten

Dit is het geraamde begrotingssaldo. Een negatief bedrag betekent een positief saldo.

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Rekening 2015	Raming 2016	Raming 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020
-------------	------------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------

Lasten

Treasury

Treasury/Langlopende leningen	-348	-337	-919	-862	-810	-760
Treasury/Kortlopende leningen	-1	-9	-20	-20	-20	-20
Treasury/Beleggingen	-14	-12	-5	-5	-5	-5
Treasury/Kapitaallasten	0	0	-4.176	-4.208	-4.299	-4.368

Onroerend Zaakbelasting (OZB) woningen

OZB woningen/Belasting	-401	-347	-252	-248	-248	-248
<u>Onroerend Zaakbelasting (OZB) niet-wonin</u>						
OZB niet-woningen/Belasting	0	0	-117	-115	-115	-115
<u>Overige belastingen</u>						
Overige bel./Baatbelasting	0	0	0	0	0	0
<u>Algemene uitkering en gemeentefonds</u>						
Uitk.gemeentefonds/Algemeen	-17	-18	-13	-13	-13	-13
<u>Overige baten en lasten</u>						
Overige baten en lasten/Alg.	0	-14	-343	-857	-390	-500
<u>Mutaties reserves</u>						
Mutaties reserves/Algemeen	-9.039	-4.471	-2.235	-1.999	-444	-500
Totaal Lasten	-9.820	-5.207	-8.079	-8.326	-6.343	-6.529
Baten						
<u>Treasury</u>						
Treasury/Langlopende leningen	2.971	3.017	1.294	1.249	1.223	1.194
Treasury/Kortlopende leningen	0	0	10	10	10	10
Treasury/Beleggingen	98	202	178	172	181	181
Treasury/Kapitaallasten	0	0	4.640	4.668	4.764	4.824
<u>Onroerend Zaakbelasting (OZB) woningen</u>						
OZB woningen/Belasting	3.253	3.217	3.406	3.406	3.406	3.438
<u>Onroerend Zaakbelasting (OZB) niet-wonin</u>						
OZB niet-woningen/Belasting	1.737	1.741	1.668	1.668	1.668	1.686
<u>Overige belastingen</u>						
Overige bel./Baatbelasting	2	1	1	1	1	1
<u>Algemene uitkering en gemeentefonds</u>						
Uitk.gemeentefonds/Algemeen	49.005	48.371	48.232	48.194	46.292	46.191
<u>Mutaties reserves</u>						
Mutaties reserves/Algemeen	7.318	8.033	1.714	1.643	1.569	1.617
<u>Resultaat baten en lasten</u>						
Resultaat baten en lasten/Alg.	-1.004	298	0	0	0	0
Totaal Baten	63.381	64.881	61.143	61.010	59.115	59.142
Totaal programma	53.561	59.674	53.064	52.684	52.772	52.613

Relevante beleidskaders

Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV)

[BBV](#)

Notitie rente van de commissie BBV

[Notitie rente commissie BBV](#)

Notitie overhead van de commissie BBV

[Notitie overhead commissie BBV](#)

Notitie riolering van de commissie BBV

[Notitie riolering commissie BBV](#)

Notitie waardering vastgoed van de commissie BBV

[Notitie waardering vastgoed commissie BBV](#)

Financiële verordening Groesbeek 2015 (art.212 GW)

[Financiële verordening Groesbeek 2015](#)

Controleverordening Groesbeek 2015 (art.213 GW)

[Controleverordening Groesbeek 2015](#)

Verordeningen belastingen

[Belastingverordeningen gemeente Berg en Dal](#)

Budgethoudersregeling Groesbeek 2015

[Budgethoudersregeling Groesbeek 2015](#)

Nota inkoopbeleid Berg en Dal 2016

[Nota inkoopbeleid Berg en Dal 2016](#)

Financieringsstatuut

Nota weerstandsvermogen en Risicobeheersing

[Nota Weerstandsvermogen en risicobeheersing Groesbeek 2015](#)

Financiële- verhoudingswet

[Financiële- verhoudingswet](#)

Relevante ontwikkelingen

Nieuw Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)

Vennootschapsbelasting (VPB)

Verbonden partijen

Bank Nederlandse gemeenten

Beleidsvoornemens

Munitax Gemeentelijk belastingkantoor

Beleidsvoornemens

Relaties met andere programma's

Overhead

Vanaf 2017 worden de overheadkosten apart in de begroting verwerkt. Het gaat hier om kosten die te maken hebben met de ondersteuning van de organisatie.

Inleiding

Vanaf 2017 worden de overheadkosten apart in de begroting verwerkt. Het gaat hier om kosten die te maken hebben met de ondersteuning van de organisatie.

Doelen en resultaten

Algemeen

Vanaf 2017 worden de overheadkosten apart in de begroting verwerkt. Deze verandering staat in de vernieuwing van het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten). Hieronder lees je meer over de verandering en wat overhead is.

Wat is overhead?

De commissie BBV legt de overhead uit als alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Het primaire proces zijn de kerntaken van de gemeente. Dit zijn de producten en diensten waar de inwoner mee geholpen wordt. Alle kosten die gemaakt worden bij de sturing en ondersteuning hiervan zijn dus overheadkosten.

Wat is er veranderd?

In de oude begroting werden de overheadkosten verzameld in de kostenverdeelstaat. De kosten werden daarna verdeeld over de verschillende programma's. Hierdoor waren de overheadkosten niet apart zichtbaar.

In de nieuwe begroting worden de kosten zoveel mogelijk verzameld op het programma waar ze bij horen. De overheadkosten worden niet meer verdeeld over de programma's. Deze kosten worden verzameld op een apart overzicht overhead en zijn daarmee beter zichtbaar.

Welke Indeling?

In de regelgeving is de overhead verdeeld in vier hoofdgroepen.

1. Loonkosten overhead

Het gaat hier om de loonkosten van:

- a. Leidinggevenden in het primaire proces
- b. Financiën, toezicht en controle
- c. P&O
- d. Inkoopfunctie
- e. Communicatiefunctie
- f. Juridische zaken
- g. Bestuurszaken en bestuursondersteuning
- h. Informatievoorziening en automatisering
- i. Documentaire informatie voorziening (DIV) / informatiebeheer
- j. Facilitaire Zaken en huisvesting
- k. Managementondersteuning in het primaire proces

2. ICT-kosten

Dit zijn bijvoorbeeld de computers, intranet, applicatiebeheer en de Windows software.

3. Huisvestingskosten

De onderhoudskosten en kapitaallasten (rente en afschrijving) van bijvoorbeeld het gemeentehuis horen hier ook bij.

4. Uitbestedingskosten bedrijfsvoering

Het gaat hier om uitbesteding van reguliere overheadtaken (bijv. schoonmaak) of inhuur van overheadpersoneel.

Overhead in cijfers:

Voor de gemeente Berg en Dal leidt dit tot de volgende ramingen, die we opgenomen hebben in onze begroting:

Bedragen x € 1.000	
Overhead	Bedrag 2017
1. Loonkosten overhead	-5.413
2. ICT-kosten	-1.912
3. Huisvestingskosten	-593
4. Uitbestedingskosten bedrijfsvoering	-773
Totaal	-8.691
Toerekening aan projecten/grondexploitatie	734
Overhead ten laste van exploitatie	-7.957

De indeling van bovenstaande tabel is nieuw en is hierdoor dan ook niet goed vergelijkbaar met voorgaande jaren.

ad 1 Loonkosten overhead

In deze raming zijn naast de directe loonkosten ook opgenomen:

- de kosten van participatiebanen;
- diverse kosten, waaronder opleidingen, abonnementen, vakliteratuur en lidmaatschappen.

ad 2 ICT-kosten

In deze raming zijn onder meer opgenomen:

- kosten van onderhoud software;
- leasekosten van de PC's;
- bijdrage aan de IRVN (ICT Rijk van Nijmegen).

ad 3 Huisvestingskosten

In deze raming zijn opgenomen:

- kosten gemeentehuis in Groesbeek;
- kosten voormalige gemeentehuis in Ubbergen.

ad 4 Uitbestedingskosten bedrijfsvoering

In deze raming zijn opgenomen:

- stelpost inhuur
- stelpost flexibele schil

Een stelpost is een raming/reservering voor uitgaven waarvan we nog niet weten waar die precies thuishoren. Een voorbeeld hiervan is de stelpost voor inhuur. Deze wordt ingezet als vervanging bij uitval van een zieke medewerker of bij het opvangen van werkzaamheden als er een vacature niet kan worden ingevuld. Bij de raming van zo'n stelpost inhuur weten wij

wel vooraf dat dat nodig is maar niet door welke afdelingen dit budget ingezet gaat worden. We kunnen daarom deze ramingen niet vooraf toerekenen aan de programma's. Dat is de reden dat deze meegenomen zijn in de overhead. Daarnaast is er een flexibele schil, dat zijn middelen (mensen en geld) die we vanuit de flexibele schil inzetten om goed in te kunnen spelen op externe ontwikkelingen.

Toerekening aan projecten/grondexploitatie

Een deel van de overheadkosten kan worden toegerekend aan de projecten/grondexploitatie. Deze overheadkosten drukken daardoor niet op het begrotingssaldo.

Opslag overhead

Tot en met 2016 verdeelden wij de kosten van overhead via het integraal (all-in) uurtarief van onze medewerkers. Via dit uurtarief rekenden wij de kosten door aan de programma's. De hoogte van dit uurtarief bedroeg in de begroting 2016 ruim € 95.

Vanaf 2017 mogen de overheadkosten niet meer worden verdeeld, maar moeten in de begroting apart zichtbaar gemaakt worden. Dat gebeurt in dit hoofdstuk.

De kosten die we doorrekenen aan de programma's mogen alleen nog maar zogenaamde directe kosten zijn en dat is overhead niet.

Bij het berekenen van kostendeckendheid (bij tarieven) mag echter wel een opslag voor overhead worden meegenomen, zodat de kosten juist en volledig zijn. De kosten worden dan verhoogd met een percentage voor de overhead.

Daarnaast is het mogelijk om de overhead uit te drukken als percentage van de formatie.

Opslagpercentage (op basis van euro's)

Zoals hierboven aangegeven bedragen onze overheadkosten in totaal € 8.691 (x 1.000). De direct toegerekende loonkosten bedragen in totaal € 7.102 (x 1.000).

Het opslagpercentage is dan $8.691 / 7.102 \times 100\% = 122,37\%$.

Dit betekent dat de directe loonkosten verhoogd worden met 122,37%, zodat de overhead juist meegenomen wordt.

Percentage formatie (op basis van fte's)

Kijken we naar de formatie (hoeveel personeel overhead is er opgenomen in de begroting ten opzichte van het totaal), dan komen we tot de volgende berekening (1 fte is één fulltime medewerker):

Onze totale formatie is 173,48 fte.

Hiervan heeft 61,58 fte (verspreid over de hele organisatie) betrekking op overhead.

Het percentage overhead van de formatie is dan $61,58 \text{ fte} / 173,48 \text{ fte} = 35\%$.

Dit betekent dat 35% van onze formatie belast is met overheadwerkzaamheden.

Beleidsindicatoren

Indicator	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
-----------	------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------

Formatie

Gemeente
Provincie
Nederland

Eenheid: Fte per 1.000 inwoners

Bron: Eigen gegevens

Toelichting:

Bezetting

Gemeente
Provincie
Nederland

Eenheid: Fte per 1.000 inwoners

Bron: Eigen gegevens

Toelichting:

Apparaatskosten

Gemeente
Provincie
Nederland

Eenheid: Kosten per inwoner

Bron: Eigen begroting

Toelichting:

Externe inhuur

Gemeente
Provincie
Nederland

Eenheid: Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen

Bron: Eigen begroting

Toelichting:

Overhead

Gemeente
Provincie
Nederland

Eenheid: % van totale lasten

Bron: Eigen begroting

Toelichting:

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Rekening 2015	Raming 2016	Raming 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020
Lasten	-3.694	-1.953	-7.957	-7.996	-8.038	-8.073
Baten	70	0	0	0	0	0
Totaal programma	-3.624	-1.953	-7.957	-7.996	-8.038	-8.073

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Rekening 2015	Raming 2016	Raming 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020
-------------	------------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------

Lasten						
Overhead	-3.694	-1.953	-7.957	-7.996	-8.038	-8.073
Totaal Lasten	-3.694	-1.953	-7.957	-7.996	-8.038	-8.073
Baten						
Overhead	70	0	0	0	0	0
Totaal Baten	70	0	0	0	0	0
Totaal programma	-3.624	-1.953	-7.957	-7.996	-8.038	-8.073

Toelichting verschillen tussen begroting 2016 en begroting 2017

Hieronder staat voor dit programma een toelichting op de verschillen tussen 2016 en 2017. De 'N' staat voor nadelig en de 'V' voor voordelig.

Tot 2017 werden de salariskosten met een opslag voor overhead toegerekend aan de programma's. Vanaf 2017 worden nog alleen de salariskosten op de programma's geraamd en alle overheadkosten op het programma Overhead.

Ten opzichte van 2016 stijgen de overheadkosten per saldo met € 6.004.000 (N). Tegenover deze stijging staat een lagere last op alle programma's.

De lasten die verantwoord zijn in de kolom "Raming 2016" en "Rekening 2015" hebben betrekking op posten die voorheen op een andere plaats in de begroting/jaarrekening stonden. Ze zijn nu hier opgenomen, omdat de raming in 2017 onder overhead valt. Een voorbeeld hiervan zijn kosten voor bestuursondersteuning. Deze vielen vroeger onder een inhoudelijk programma, nu onder overhead.

<i>Bedragen x € 1.000</i>						
<i>Exploitatie</i>	<i>Rekening 2015</i>	<i>Raming 2016</i>	<i>Raming 2017</i>	<i>Raming 2018</i>	<i>Raming 2019</i>	<i>Raming 2020</i>
Lasten						
<u>Ondersteuning organisatie</u>						
Overhead/Algemeen	-3.694	-1.953	-7.957	-7.996	-8.038	-8.073
Totaal Lasten	-3.694	-1.953	-7.957	-7.996	-8.038	-8.073
Baten						
<u>Ondersteuning organisatie</u>						
Overhead/Algemeen	70	0	0	0	0	0
Totaal Baten	70	0	0	0	0	0
Totaal programma	-3.624	-1.953	-7.957	-7.996	-8.038	-8.073

Relevante beleidskaders

BBV (Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten)

[BBV](#)

Notitie overhead van de Commissie BBV

[Notitie overhead commissie BBV](#)

Relevante ontwikkelingen

Verbonden partijen

Beleidsvoornemens

Relaties met andere programma's

Paragrafen

Lokale heffingen

Deze paragraaf gaat over de belastingen en heffingen die een gemeente mag innen. Er wordt ingegaan op de volgende onderdelen:

- de verwachte (geraamde) belastinginkomsten
- het beleid over de lokale heffingen
- een overzicht van de diverse heffingen
- een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid
- een aanduiding van de lokale lastendruk

De gemeente mag een aantal belastingen en heffingen innen. Deze gemeentelijke belastingen en heffingen maken voor ongeveer 16% deel uit van de gemeentelijke inkomsten. In het gemeentelijk belastinggebied wordt onderscheid gemaakt tussen:

- belastingen, dit zijn onder andere de onroerende-zaakbelastingen (OZB), toeristenbelasting en forensenbelasting: de opbrengst hiervan is niet gekoppeld aan bepaalde diensten.
- bestemmingsheffingen, zijn heffingen die gekoppeld zijn aan een bepaalde dienst van de gemeente. Dit zijn bijvoorbeeld de afvalstoffenheffing, rioolheffing en leges.

Geraamde inkomsten

Hieronder vindt u een overzicht van de verwachte (geraamde) belastinginkomsten voor de jaren 2016 en 2017 en de gerealiseerde inkomsten 2015. De regels met betrekking tot belastingen worden vastgelegd in een zogenaamde verordening. Per verordening of belastingsoort zijn de inkomsten afzonderlijk vermeld.

In vergelijking met de verwachte opbrengsten 2016 is de raming van de totale belastingen opbrengsten in 2017, per saldo € 723.000 hoger.

De belangrijkste verklaringen zijn:

- meer OZB-opbrengsten € 116.000 door nieuwbouw en inflatiecorrectie 2,0%;
- € 608.000 meer inkomsten op de afvalstoffenheffing en huisvuilzakken als gevolg van het invoeren van een gelijk inzamelingssysteem tussen de drie voormalige gemeenten.
- lagere opbrengsten rioolheffing € 90.000 gebaseerd op de werkelijke opbrengsten in 2016;
- de legesopbrengsten worden voor 2017 € 75.000 hoger ingeschat. Met name de leges voor persoonsdocumentatie (rijbewijs, paspoort etc.).

Onder het kopje 'Overzicht op hoofdlijnen per heffing' wordt uitgelegd welke ontwikkelingen er zijn. Ook worden de voorgenomen wijzigingen van de tarieven voor 2017 uitgelegd.

	bedragen			
	x € 1.000			
Tabel: Geraamde belastinginkomsten	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Verschil Begroting- Begroting

Legesverordening	1.101	1.131	1.206	75
-------------------------	-------	-------	--------------	----

Verordening marktgelden				
- Marktgelden	20	25	25	-
Verordening afvalstoffenheffing				
- Afvalstoffenheffing	2.264	2.226	2.750	524
- Huisvuilzakken	269	312	396	84
Verordening rioolheffing				
- Rioolheffing	3.180	3.161	3.071	-90
Verordening Grafrechten				
- Grafrechten	50	45	45	-
Verordening OZB				
- Onroerendezaakbelasting	4.965	4.960	5.076	116
Verordening Forensenbelasting				
- Forensenbelasting	11	14	13	-1
Verordening Toeristenbelasting				
- Toeristenbelasting	236	220	235	15
Totaal geraamde belastinginkomsten	12.096	12.094	12.817	723

Beleid lokale heffingen

Op 16 juni 2016 is de Kadernota 2017 vastgesteld. Hierin staat het beleid opgenomen over de lokale heffingen voor de komende jaren. Bij het opstellen van de begroting 2017, en de meerjarenraming, is van dit financiële kader uitgegaan.

Voor de OZB betekent dit een stijging van 2% (inflatiecorrectie).

We gaan ervan uit dat de afvalstoffenheffing, rioolheffing, het riolaansluitrecht en de leges 100% kostendekkend zijn. Dit betekent dat de opbrengsten en kosten aan elkaar gelijk zijn. Bij de afvalstoffenheffing was dit tot nu toe nog niet het geval.

De tarieven toeristenbelasting stijgen met € 0,01 per overnachting. Dit sluit aan met de in het verleden gemaakte afspraken met de STER (Stichting Toerisme en Recreatie). Voor de forensenbelasting sluiten we aan bij ons gemeentelijk beleid over de toeristenbelasting. Uitgaande van het laagste tarief toeristenbelasting betekent dit een verhoging van het tarief forensenbelasting met 2%.

De verordeningen afvalstoffenheffing, marktgelden en lijkbezorgingsrechten zijn per 1 januari 2017 op elkaar afgestemd. Dit betekent dat er voor de gehele gemeente per belastingsoort hetzelfde tarief geldt.

Munitax voert voor onze gemeente de belastingwerkzaamheden en de Wet Waardering Onroerende Zaken (Wet WOZ) uit. Munitax is het gemeenschappelijk belastingkantoor waar wij bij zijn aangesloten. Munitax verzendt de belastingaanslagen.

Overzicht op hoofdlijnen per heffing

Onroerendezaakbelastingen

De inkomsten Onroerendezaakbelastingen (OZB) zijn niet bestemd voor bepaalde producten of diensten. Het is een zogenaamd algemeen dekkingsmiddel.

De OZB kent twee soorten belastingen:

- een eigenarenbelasting
dit is belasting die de eigenaar van een gebouw moet betalen.
- een gebruikersbelasting
dit is een belasting die een gebruiker bijvoorbeeld een huurder van een gebouw moet betalen.

In tegenstelling tot de eigenarenbelasting wordt de gebruikersbelasting alleen geheven van de gebruikers van niet-woningen. Deze belasting is een zogenaamde tijdstipbelasting. Dit betekent dat de toestand per 1 januari van het betreffende jaar bepalend is voor de OZB-heffing. De OZB wordt berekend op basis van de vastgestelde waarde van het pand. Het tarief is een percentage van de waarde van een gebouw. Deze waarde wordt bepaald op basis van de Wet Waardering Onroerende Zaken (Wet WOZ).

Bij het opstellen van deze begroting is voor 2017 uitgegaan van een tariefsverhoging van 2% (inflatie). Wij verwachten dat de inkomsten in 2017 € 5.076.000 zullen zijn.

De spelregels over de OZB leggen we vast in een verordening. De verordening OZB 2017 wordt in december 2016 ter vaststelling aangeboden aan de gemeenteraad. Omdat de WOZ-waarde de grondslag is voor de heffing wordt er bij het berekenen van de tarieven ook rekening gehouden met de waardeontwikkeling van de onroerende zaken per 1 januari 2016 ten opzichte van 1 januari 2015 (waardepeildatum).

Toeristenbelasting

De inkomsten Toeristenbelasting zijn ook algemene dekkingsmiddelen. Voor 2017 gaan wij ervan uit dat de tarieven stijgen met € 0,01 per overnachting. Dit sluit aan bij de in het verleden gemaakte afspraken met de STER (Stichting Toerisme en Recreatie). De opbrengst voor 2017 is begroot op € 235.000.

Forensenbelasting

Mensen die meer dan 90 dagen, maar minder dan 9 maanden in één kalenderjaar, in een woning in onze gemeente verblijven en geen inwoner zijn van onze gemeente noemen we forensen. Zij moeten in onze gemeente ook belasting betalen. Dit noemen we de forensenbelasting.

Mensen die forensenbelasting betalen hoeven geen toeristenbelasting te betalen. Dit wordt geregeld in de verordening.

Voor 2016 is het tarief vastgesteld op € 144 per woning per jaar. Voorgesteld wordt om bij de tariefsverhoging voor 2017 aan te sluiten bij ons gemeentelijk beleid over de toeristenbelasting. Dit betekent een verhoging van 2%. Het tarief wordt afgerond op hele euro's en komt voor 2017 uit op een bedrag van € 147. Voor 2017 verwachten wij € 13.000 aan inkomsten.

Afvalstoffenheffing

Wij brengen afvalstoffenheffing in rekening op grond van de Wet milieubeheer.

Belastingplichtig is degene, van wie de gemeente het huishoudelijk afval moet inzamelen.

De drie voormalige gemeenten Groesbeek, Ubbergen en Millingen aan de Rijn hadden ieder een eigen afvalstoffenverordening en eigen manier van inzamelen. Dit trekken we gelijk in 2016 dit noemen we harmoniseren.

De verwachte opbrengst in 2017 is € 2.750.392. Op basis van de begrotingsgegevens realiseren wij een dekkingpercentage van 100%.

Afvalstoffenheffing

7.3 Afval incl btw	-3.361.695
6.3 Kwijtschelding incl btw	-113.963
0.4 Overhead	<u>-257.214</u>

Totale kosten	-3.732.872
----------------------	-------------------

Opbrengst belastingen	2.750.392
Overige opbrengsten	<u>982.480</u>

Totale opbrengsten	3.732.872
---------------------------	------------------

Dekking	100%
----------------	-------------

Rioolheffing

De gemeente heeft de zorg voor de afvoer van het stedelijk afvalwater en hemelwater. De kosten hiervan worden betaald uit de rioolheffing.

Eind 2015 is het Gemeentelijk RioleringsPlan (GRP) 2016-2020 vastgesteld. In afwijking van dit plan verhogen we de tarieven in 2017 niet. Vanaf 2018 verhogen we de tarieven met 5%, zoals is vastgelegd in het GRP.

De totale opbrengst komt daarmee voor 2017 op € 3.071.000. Op basis van de begroting is de rioolheffing 100% kostendekkend. Dit betekent dat de kosten net zo hoog zijn als de inkomsten.

Rioolheffing

7.2 Riolering incl btw	-2.502.579
5.7 Natuurlijk groen	-60.500
6.3 Kwijtschelding incl btw	-143.363
2.1 Schoonhouden wegen	-43.104
0.4 Overhead	<u>-355.454</u>

Totale kosten	-3.105.000
----------------------	-------------------

Opbrengst belastingen	3.071.000
Overige opbrengsten	<u>34.000</u>

Totale opbrengsten	3.105.000
---------------------------	------------------

Dekking	100%
----------------	-------------

Rioolaansluitrecht

Bij de harmonisatie van de tarieven is vanaf 2016 gekozen voor een vast tarief voor de standaard realisatie van een aansluiting op de riolering. Uitgangspunt hierbij is dat met de opbrengsten de kosten betaald kunnen worden.

Rioolaansluitrecht

7.2 Huisaansluitingen incl	
btw	-9.065
0.4 Overhead	<u>-728</u>

Totale kosten	-9.792
----------------------	---------------

Leges	9.000
-------	-------

Totale opbrengsten	9.000
---------------------------	--------------

Dekking	92%
----------------	------------

Marktgelden

De harmonisatie van de marktgelden ronden we dit jaar af. Met ingang van 2017 hebben wij dan één marktgeldverordening voor de hele gemeente. In deze verordening staan de gemeentelijke regels over de markt. Het dekkingspercentage, inclusief de inkomsten uit staangelden, bedraagt 75%. Dit betekent dat met de totale opbrengsten (€ 34.000) voor 2017, 75% van de kosten (€ 45.155) betaald kunnen worden. Het gevolg is een tekort van € 11.155 voor 2017 zie ook tabel Marktgelden. Volgens ons zijn kostendekkende tarieven niet haalbaar.

Marktgelden

3.3 Markten	-26.973
0.4 Overhead	<u>-18.182</u>

Totale kosten	-45.155
----------------------	----------------

Opbrengst belastingen	25.000
Overige opbrengsten	<u>9.000</u>

Totale opbrengsten	34.000
---------------------------	---------------

Dekking	75%
----------------	------------

Lijkbezorgingsrechten/Grafrechten

De verordeningen Lijkbezorgingsrechten worden per 1 januari 2017 geharmoniseerd. De begraafrechten heffen we ter dekking van de kosten van het begraven en het onderhouden van de begraafplaatsen. Wij verwachten een opbrengst van € 45.000. Op basis van de begrotingsgegevens realiseren wij een dekkingspercentage van 34%. Het gevolg is een tekort op de exploitatie van € 87.161 voor 2017. Kostendekkende tarieven vinden we niet haalbaar.

Begraafplaatsrechten

7.5 Begraafplaatsen	-118.913
0.4 Overhead	<u>-13.248</u>

Totale kosten	-132.161
----------------------	-----------------

Opbrengst belastingen	45.000
Overige opbrengsten	<u>-</u>

Totale opbrengsten	45.000
---------------------------	---------------

Dekking	34%
----------------	------------

Leges

Op basis van de legesverordening worden de rechten geheven van degenen die gebruik maken van de diensten, beschikbaar gesteld door het gemeentebestuur. De Tarieventabel bij de verordening is conform het VNG-model ingedeeld in drie titels zijnde:

Titel 1 Algemene dienstverlening;

Titel 2 Dienstverlening vallende onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunningen;

Titel 3 Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijnen.

In artikel 229b van de Gemeentewet is bepaald dat de tarieven zodanig dienen te zijn vastgesteld dat de geraamde baten van de rechten niet uitgaan boven de geraamde lasten. Daar waar rijksnormen of maximumtarieven gelden (zoals bij reisdocumenten), zijn deze leidend. De bouwleges worden met 5% verhoogd. De overige tarieven in de legesverordening worden - los van overige wijzigingen van de legesverordening - verhoogd met een inflatiecorrectie van 2,0%.

Legesverordening

Titel/ hoofdstuk	Onderwerp	Taakveld	Toe te rekenen lasten	Overhead	Totaal lasten	Baten	Dekking in %
Titel 1 Algemene dienstverlening							
1	Burgerlijke stand	0.2 Burgerzaken	-51.088	-30.424	-81.512	72.260	89%
2	Reisdocumenten	0.2 Burgerzaken	-314.723	-116.490	-431.213	455.000	106%
3	Rijbewijzen	0.2 Burgerzaken	-116.087	-64.006	-180.093	193.750	108%
4	Verstrekkings uit basisregistratie personen	0.2 Burgerzaken	-9.492	-4.267	-13.759	7.480	54%
5	Verstrekkings uit het Kiesregister		n.v.t.				n.v.t.
6	Verstrekkings o.g.v. Wet bescherming persoonsgegevens		n.v.t.				n.v.t.
7	Bestuursstukken		-	-	-	-	-
8	Vastgoed informatie		-	-	-	-	-

9	Overige publiekszaken	0.2 Burgerzaken	-39.390	-5.140	-44.530	35.965	81%
10	Gemeentearchief		-	-	-	-	-
11	Huisvestingswet		-	-	-	-	-
12	Leegstandswet		-	-	-	-	-
13	Gemeentegarantie		-	-	-	-	-
14	Marktstandplaats		n.v.t.				n.v.t.
15	Winkeltijdenwet	1.2 APV en bijz. wetten	-78	-95	-173	65	38%
16	Kansspelen	1.2 APV en bijz. wetten	-4.170	-3.610	-7.780	5.000	64%
17	Kabels en leidingen	2.1 Verkeer en vervoer	-16.751	-19.274	-36.025	14.000	39%
18	Gehandicaptenparkeer kaart	2.1 Verkeer en vervoer	-31.821	-12.801	-44.622	4.000	9%
19	Diversen		-	-	-		-
Totaal titel 1			-583.600	-256.107	-839.707	787.520	94%
Titel 2 Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunningen							
	Bouwen	8.3 Wonen en bouwen	-647.388	-5.101	-652.489	369.450	57%
	Ruimtelijke ordening		-117.628	-72.426	-190.054	25.000	13%
		8.1 Ruimtelijke ordening					
	Kapvergunningen		-31.780	-8.732	-40.512	2.000	5%
		5.7 Openbaar groen					
	Uitritvergunningen	2.1 Verkeer en vervoer	-10.808	-	-10.808	450	4%
	Aanlegvergunningen		-8.090	-7.453	-15.543	3.000	19%
		5.7 Openbaar groen					
	Overigen		-48.682	-	-48.682	6.000	12%
Totaal titel 2			-864.376	-93.712	-958.088	405.900	42%
Totaal titel 1 en 2			-1.447.976	-349.819	-1.797.795	1.193.420	66%
Titel 3 Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn							
1	Horeca	1.2 APV en bijz. wetten	-18.576	-22.528	-41.104	2.000	5%
2	Organiseren evenementen/markten		-	-	-	-	-
3	Prostitutiebedrijven	n.v.t.					n.v.t.
4	Splitsingsvergunning woonruimten	n.v.t.					n.v.t.
5	Leefmilieuverordening	n.v.t.					n.v.t.
6	Brandbeveiligingsverordening		-	-	-	-	-

7 Kinderopvang		-1.434	-532	-1.966	1.000	51%
	4.3					
	Peuterspeelzalen					
8 Overige / Leges APV	1.2 APV en bijz. wetten	-76.747	-91.846	-168.593	9.500	6%
Totaal titel 3		-96.757	-114.906	-211.663	12.500	6%
Totaal titel 1 en 2 en 3		-1.544.733	-464.725	-2.009.458	1.205.920	60%

Kwijtscheldingsbeleid

Het is voor belastingplichtigen mogelijk om voor de onroerendezaakbelastingen, afvalstoffenheffing en de rioolheffing gebruiker kwijtschelding aan te vragen. In de begroting 2017 is hiervoor een bedrag van € 210.000 opgenomen.

Dit bedrag is geraamd op basis van ervaringscijfers van de laatste twee jaren. Of de aanvrager in aanmerking komt voor kwijtschelding hangt af van zijn persoonlijke financiële situatie. Wij verlenen kwijtschelding als aan alle voorwaarden voor kwijtschelding is voldaan. In onze gemeente hanteren wij de zogenaamde 100 procent kwijtscheldingsnorm. Dit betekent dat mensen met een inkomen op bijstandsniveau, zonder vermogen, altijd in aanmerking komen voor kwijtschelding.

Belastingkantoor Munitax is belast met de uitvoering van het kwijtscheldingsbeleid en maakt voor het verlenen van geautomatiseerde kwijtschelding gebruik van de informatie van het landelijk ingestelde Inlichtingenbureau. Het bureau toetst het gemeentelijke bestand met de huishoudens die in 2016 recht hebben op kwijtschelding aan de hand van gegevens van het UWV, de Belastingdienst en de RDW. Afhankelijk van het toetsingsresultaat wordt het recht op kwijtschelding wel/niet ambtshalve verleend.

Lokale lastendruk

De belastingen en heffingen die inwoners betalen, verschillen per persoon. Toch bestaat de behoefte om gemeenten te vergelijken. Voor die vergelijking maken we gebruik van de gemeentelijke lastendruk. Hierbij gaan we uit van een standaardsituatie met de tarieven van onze gemeente. In de berekening van de lastendruk houden we rekening met de Onroerende- zaakbelastingen, Afvalstoffenheffing en Rioolheffing.

Tabel: Lokale lasten per type huishouden 2017

Belastingsoort	Berg en Dal		Berg en Dal	
	Eigenaar woning		Huurder woning	
	Meerpers.	Eenpers.	Meerpers.	Eenpers.
Ozb	223	223	-	-
Rioolheffing	264	159	264	159
Afvalstoffenheffing	199	142	199	142
Afvalzakken	26	17	26	17
Totaal	712	542	489	318

Uitgangspunten voor de berekening:

Ozb: woningwaarde € 219.000, tarief 0,1000% + 2%

Rioolheffing: meerpersoonshuishouden waterverbruik 200 m³

eenpersoonshuishouden waterverbruik 100 m³

Afvalzakken: meerpersoonshuishouden circa 26 zakken per jaar

eenpersoonshuishouden circa 17 zakken per jaar

Tabel: Lokale lasten per type huishouden 2016

Bedragen
in euro's

Belastingsoort	Millingen a/d Rijn		Ubbergen		Groesbeek		Landelijk*	
	Meerpers.	Eenpers.	Meerpers.	Eenpers.	Meerpers.	Eenpers.	Meerpers.	Eenpers.
Ozb	219	219	219	219	219	219	268	268
Rioolheffing	264	159	264	159	264	159	193	175
Afvalstoffenheffing	194	154	199	149	141	94	263	209
Afvalzakken	32	23	-	-	39	28		
Totaal	709	554	682	527	662	500	724	652

*) Gegevens uit COELO- atlas 2016

Uitgangspunten voor de berekening:

Ozb: woningwaarde € 219.000, tarief 0,1000%

Rioolheffing: meerpersoonshuishouden waterverbruik 200 m³

eenpersoonshuishouden waterverbruik 100 m³

Afvalzakken: meerpersoonshuishouden circa 35 zakken per jaar

eenpersoonshuishouden circa 25 zakken per jaar

Tabel: Lokale lasten per type huishouden 2015

Bedragen
in euro's

Belastingsoort	Millingen a/d Rijn		Ubbergen		Groesbeek		Landelijk*	
	Meerpers.	Eenpers.	Meerpers.	Eenpers.	Meerpers.	Eenpers.	Meerpers.	Eenpers.
Ozb	205	205	205	205	205	205	263	263
Rioolheffing	194	194	263	263	237	143	189	171
Afvalstoffenheffing	194	154	199	149	141	94	263	211

Afvalzakken	32	23	-	-	39	28		
Totaal	625	575	666	617	621	470	716	646

*) Gegevens uit COELO- atlas 2015

Uitgangspunten voor de berekening:

Ozb: woningwaarde € 215.000, tarief 0,0954%

Rioolheffing: meerpersoonshuishouden waterverbruik 200 m³

eenpersoonshuishouden waterverbruik 100 m³

Ubbergen eigenarenheffing vast tarief

Afvalzakken: meerpersoonshuishouden circa 35 zakken per jaar

eenpersoonshuishouden circa 25 zakken per jaar

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen is het vermogen van de gemeente om niet-reguliere kosten die onverwacht en substantieel zijn op te kunnen vangen, zonder dat de uitvoering van taken en de bedrijfsvoering in gevaar komen. Het weerstandsvermogen geeft aan hoe robuust de financiële positie van de gemeente is. Voor het beoordelen van de "weerstand" is inzicht nodig in de omvang en de achtergronden van de risico's en de aanwezige weerstandscapaciteit. Het gaat hierbij alleen om risico's waarvoor geen of wellicht onvoldoende verzekeringen zijn afgesloten, voorzieningen zijn gevormd of budgetten binnen de exploitatiebegroting beschikbaar zijn. In deze paragraaf gaan wij in op onze risico's en het vermogen om deze risico's op te kunnen vangen.

Algemeen

Wet- en regelgeving

De wettelijke kaders op het gebied van weerstandsvermogen zijn opgenomen in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Hierin is bepaald dat bij de begroting en jaarrekening een paragraaf weerstandsvermogen wordt opgenomen. De bepalingen luiden als volgt (citaat uit BBV):

Artikel 11.

- 1. Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen:*
 - a. de weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover de provincie onderscheidenlijk gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken;*
 - b. alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.*
- 2. De paragraaf betreffende het weerstandsvermogen bevat ten minste:*
 - a. een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;*
 - b. een inventarisatie van de risico's;*
 - c. het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's;*
 - d. een kengetal voor de:*
 - 1a°. netto schuldquote;*
 - 1b°. netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen;*
 - 2°. solvabiliteitsratio;*
 - 3°. grondexploitatie;*
 - 4°. structurele exploitatieruimte; en*
 - 5°. belastingcapaciteit*
 - e. een beoordeling van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie.*
- 3. Bij ministeriële regeling worden nadere regels gesteld over de wijze waarop de kengetallen,*
genoemd in het tweede lid, onderdeel d, door provincies en gemeenten worden vastgesteld
en in de begroting en het jaarverslag worden opgenomen.

Gemeentelijke regelgeving op het gebied van het weerstandsvermogen is opgenomen in de verordening ex. artikel 212 Gemeentewet.

In de "Financiële verordening Groesbeek 2015", is het volgende opgenomen:

Artikel 18. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

- 1. In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing bij de begroting en de jaarstukken*
staan de verplichte onderdelen op grond van artikel 11 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.
- 2. Voor het in beeld brengen van de weerstandscapaciteit van de gemeente wordt*
beoordeeld of de gemeente bij een risicoscenario de schuldverplichtingen in de toekomst

kan blijven nakomen zonder dat de uitgaven aan en de investeringen in noodzakelijke publieke voorzieningen in de knel komen.

3. De raad stelt nadere regels op omtrent weerstandsvermogen en risicobeheersing in een nota weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Op 17 september 2015 is de "Nota Weerstandsvermogen en Risicobeheersing Groesbeek 2015" vastgesteld.

Risicoregister

In het risicoregister hebben wij alle bekende risico's in beeld gebracht, beoordeeld en geanalyseerd. Vervolgens geven wij aan hoe wij met het risico willen omgaan in termen van beheersing. De risico's zijn gekwantificeerd en de risicoscore is bepaald. Per risico geven we het financiële belang aan, vervolgens bepalen wij de kans dat het risico zich daadwerkelijk voordoet, uitgedrukt in een percentage. Hierna hebben wij de risicoscore bepaald door het financieel belang te vermenigvuldigen met de kans.

Klasse-indeling

De gehanteerde klasse-indeling ziet er als volgt uit:

Tabel: klasse-indeling

Kans		
Klasse	Referentiebeelden	Kwantitatief
1	Zeer klein (< of 1 keer per 10 jaar) Zeer onwaarschijnlijk, komt niet voor in de branche, voor zover bekend	1-20%
2	Klein (1 keer per 5-10 jaar) Niet waarschijnlijk maar mogelijk, is binnen andere gemeenten wel eens voorgekomen (in de afgelopen 5 jaar)	21-40%
3	Gemiddeld (1 keer per 2-5 jaar) Komt zelden voor maar is wel al eens voorgekomen (in de afgelopen 5 jaar)	41-60%
4	Groot (1 keer per 1-2 jaar) Is verscheidene malen voorgekomen (3 x of vaker in de afgelopen 5 jaar)	61-80%
5	Zeer groot (1 keer per jaar of >) Komt met enige regelmaat voor (1 of meerdere keren per jaar)	81-100%

Beheersen van risico's

In deze fase definiëren wij oplossingen om de geïdentificeerde risico's te beheersen. Het is van belang dat wij ook iets met de risico's doen. Voor elk risico maken wij een keuze uit de volgende vier maatregelen:

1. Beëindigen (B)

Dit houdt in dat wij beleid waar een risico door ontstaat (adviseren te) beëindigen, op een andere manier vorm te geven of geen beleid te starten dat een risico met zich meebrengt. Ook kunnen wij werkprocessen zodanig invullen, dat bepaalde risico's worden vermeden.

2. Verminderen (V)

Door het risico af te dekken middels een verzekering, een voorziening of een ander budget in de begroting kunnen wij het risico verminderen. Hiermee worden de gevolgen van een risico dus beperkt. Tevens kan bij verminderen gedacht worden aan het aanpakken of wegnemen van de oorzaak van het risico.

3. Overdragen (O)

Dit kan door het beleid dat een risico met zich meebrengt, uit te laten voeren door een andere betrokken partij, die daarbij ook de financiële risico's overneemt.

4. Accepteren (A)

Als wij een risico niet (kunnen) vermijden, verminderen of overdragen accepteren wij het risico en zullen wij de eventuele financiële schade volledig middels de weerstandscapaciteit moeten afdekken. Dit betekent niet dat het risico niet beïnvloedbaar is en daarom maar geaccepteerd moet worden. Het betekent dat wij het risico op dit moment accepteren en niet op één of andere wijze afdekken. Mocht de wens bestaan om het risico in de toekomst anders te beheersen dan zullen wij moeten kiezen voor beëindigen, verminderen of overdragen.

Inventarisatie risico's

Bij dit onderdeel presenteren wij de risico's. Wij hebben een inventarisatie uitgevoerd, de risico's geanalyseerd en beoordeeld en vervolgens zoveel als mogelijk gekwantificeerd.

We kunnen de risico's als volgt onderverdelen:

- Aansprakelijkheidsrisico's
- Risico's op eigendommen
- Risico's van de bedrijfsvoering
- Financiële risico's
 - Grondexploitatie
 - Verbonden partijen
 - Open-einde regelingen
 - Grote projecten
 - Overige financiële risico's

Bedragen x € 1.000

Categorie	Risico
1. Aansprakelijkheid	1.210
2. Eigendommen	157
3. Bedrijfsvoering	204
4. Financieel	1.989
Totaal risico's	3.560

1. Aansprakelijkheid (totaal risico € 1.210.000)

Bedragen x €1.000

Categorie Onderwerp	Beh.	Fin.	Kans		Risico
		Belang	Kl.	%	score
		€			€
Nalatigheid of onrechtmatig handelen	V	100	1	5%	5
Planschade	O/V	50	1	10%	5
Schadeclaims	A	6.000	1	20%	1.200
Totaal		6.150			1.210

Nalatigheid of onrechtmatig handelen

De risico's zijn in de meeste gevallen beperkt, doordat waar mogelijk verzekeringen zijn afgesloten. Ook hebben wij in de begroting diverse budgetten beschikbaar, bijvoorbeeld om ons eigen risico af te dekken.

Planschade

Planschade wordt zoveel mogelijk afgedekt in contracten met ontwikkelaars. In geval van een gemeentelijke ontwikkeling (waar geen verhaal kan plaatsvinden), wordt hier bij de kredietvotering rekening mee gehouden.

Schadeclaims

De gemeente loopt altijd het risico dat er schadeclaims ingediend worden. Over het algemeen zijn dit langlopende procedures waarvoor de risico's moeilijk in te schatten zijn. Daarom is hiervoor in de exploitatie geen raming opgenomen. Om de risico's toch mee te kunnen nemen in deze paragraaf, zijn we uitgegaan van een totaal bedrag van € 6 miljoen met een kans van 20%.

2. Eigendommen (totaal risico € 157.000)

Bedragen x €1.000					
Categorie Onderwerp	Beh.	Fin.	Kans		Risico
		Belang			score
		€	Kl.	%	€
Eigen risico schadegevallen	V	25	3	50%	13
Schade door vandalisme of diefstal	V	40	3	50%	20
Onderhoud gemeentelijke gebouwen/terreinen	A	100	3	50%	50
Onkruidbestrijding	V	50	3	50%	25
Ruiming explosieven	V	50	1	10%	5
Bodemsanering	V	150	2	25%	38
Archeologie	V	25	2	25%	6
Totaal		440			157

Eigen risico schadegevallen

De risico's met betrekking tot onze eigendommen hebben wij aanzienlijk beperkt door het afsluiten van brand- en stormverzekeringen. Er geldt hiervoor een eigen risico van € 2.500 per gebeurtenis. Zaken als bijvoorbeeld vandalisme en diefstal zijn uitgesloten van de verzekering.

Schade door vandalisme of diefstal

Vandalisme is niet verzekerd. De kosten worden opgevangen binnen reguliere budgetten en leiden niet tot grote overschrijdingen. Er worden ook bewuste keuzes gemaakt bij het gebruik van materialen in de openbare ruimte, risicomijdend.

Onderhoud gemeentelijke gebouwen en terreinen

Wij voeren voor onze eigendommen planmatig beheer en onderhoud uit. Dit doen wij op basis van de beheerplannen en actuele inspecties. De onderhoudstoestand van de gebouwen is op peil en de noodzakelijke dotaties aan de onderhoudsvoorzieningen worden iedere drie jaar geactualiseerd. Voor een aantal gebouwen loopt de discussie over voortgezet gebruik. Hiervoor worden momenteel geen dotaties aan de voorzieningen geraamd.

Onkruidbestrijding

M.i.v. 2016 mag geen roundup meer gebruikt worden. De alternatieven zijn duurder en minder effectief. Wij willen in samenwerking met de burgers de A-kwaliteit ook in dit taakveld in stand houden. Of dit voor 100% gaat lukken is nog onzeker.

Ruiming explosieven

Er is een risico dat bij grondwerken explosieven worden aangetroffen waarvoor onderzoeken, dan wel ruiming en moeten plaatsvinden. De kosten hiervan worden zoveel mogelijk vooraf in de projectkosten geraamd en/of in rekening gebracht bij de ontwikkelaars.

Bodemsanering

Bij projecten worden partijkeuringen uitgevoerd op vrijgekomen grond. Bij het aantreffen van ernstige verontreiniging kan dit tot aanzienlijke verwerkingskosten leiden.

Archeologie

We lopen het risico dat er archeologische vondsten gedaan worden bij projecten in de openbare ruimte. Dit risico wordt geïnventariseerd door middel van het maken van proefsleuven voor de start van een project.

3. Bedrijfsvoering (totaal risico € 204.000)

Bedragen x €1.000					
Categorie Onderwerp	Beh.	Fin. Belang	Kans		Risico score
		€	Kl.	%	€
Bedrijfsongevallen	V/A	250	1	2%	5
Fraude, diefstal	B	pm	1	0%	p.m.
Afwezigheid personeel wegens ziekte of anderszins	V	479	2	25%	120
Vertrek personeel	V	100	1	10%	10
ICT	V	137	3	50%	69
Totaal		966			204

Bedrijfsongevallen

Per 1 januari 2015 heeft de gemeente Groesbeek de "Goed Werkgeverschapsverzekering" afgesloten. Werkgevers hebben de wettelijke zorgplicht voor de veiligheid van werknemers en die zorgplicht wordt uitgebreid. De werkgever is aansprakelijk voor bedrijfsongevallen en beroepsziekten van werknemers. Ook molest is meeverzekerd. Naast ambtenaren vallen ook raadsleden, wethouders en de burgemeester onder de polis.

Fraude en diefstal

De huidige economische ontwikkelingen kunnen voor de gemeente leiden tot verhoogde prikkels of gelegenheden tot het doen van of meewerken aan fraude. Er is een FOG-verzekering (Frauderisico-Onderlinge van gemeenten) afgesloten.

Daarnaast worden fysieke en/of administratieve maatregelen opgenomen (functiescheiding, procesbeschrijvingen). De interne controle richt zich ook op deze zaken.

Afwezigheid van personeel wegens ziekte of anderszins

Kennis en kunde zijn (tijdelijk) niet beschikbaar waardoor de kwaliteit van de organisatie en de door de organisatie geleverde producten lager kan worden. Uitgangspunt bij ziekteverzuim is een interne oplossing en geen externe inhuur, afhankelijk van duur afwezigheid en taak.

Vertrek personeel

Als gevolg van vertrek van personeel kan er kennis en kunde verloren gaan. Daarnaast is er bij het huidige personeel veel ervaring en kennis van de lokale situatie aanwezig, welke bij vertrek verloren gaan. Dit kan leiden tot inefficiency.

ICT

Computeruitval kan tot gevolg hebben dat onze dienstverlening niet meer uitgevoerd kan

worden en onze medewerkers niet meer optimaal kunnen werken. Vooral de laatste tijd zijn bedreigingen van virussen in het nieuws, hetzelfde geldt voor datalekken. Vooralsnog hebben wij daar geen last van.

4. Financieel (totaal risico € 1.989.000)

Bedragen x €1.000

Categorie Onderwerp	Beh.	Fin. Belang €	Kans Kl.	%	Risico score €
Open-einde regelingen					
Leerlingenvervoer	A	60	2	30%	18
Nieuwe WMO en Jeugdwet	A	2.250	3	50%	1.125
Af/toename aantal uitkeringen PW/IOAW/IOAZ	V/A	pm	2	25%	p.m.
Vangnetuitkering (IAU) Wet Buig	A	pm	1	10%	p.m.
Toename aanvragen bijzondere bijstand	V	136	3	50%	68
Toename aanvragen schuldhulpverlening	V	25	3	50%	13
Toename aanvragen armoedebestrijding	V	20	3	50%	10
Toename aantal Bbz regeling (leningen)	A	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Toename aanvragen voorzieningen Wmo	V	285	2	25%	71
Vermindering legesopbrengsten bouwvergunningen	V	93	1	10%	9
Toename bezwaar/kwijtschelding - kosten/ minder opbrengsten	V	80	1	5%	4
Lagere opbrengsten OZB, AH en RH door leegstand bedrijfsvastgoed	V/A	160	1	10%	16
Verbonden partijen					
GR GGD	V/A	p.m.	3	50%	p.m.
GR MARN	V/A	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
ODRN	V/A	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
GR VRGZ	V/A	pm	p.m.	p.m.	p.m.
MGR Werkbedrijf en ICT	V/A	588	3	55%	323
Grondexploitatie					
Toerekening apparaatskosten grex	V	93	1	5%	5
Economische risico's en vertraging	V/A	1.219	p.m.	p.m.	121
Grote projecten					
Toerekenen apparaatskosten aan projecten	V	1.127	1	10%	113
Overige financiële risico's					
Loonontwikkelingen	A/V	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Ontwikkeling pensioen premie	A	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Prijzontwikkelingen	V	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Algemene uitkering	A/V	200	2	25%	50
Renterisico	A	25	2	30%	8
Beleggingen - dividend	A	100	1	15%	15
Decentralisatie Rijkstaken	A	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Oninbare vorderingen	V	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Bezwaarschriften	V	5	4	80%	4
Garanties en borgstellingen	A	250	1	5%	13
Hypotheken personeel	V/B	100	1	3%	3

Wachtgeld/pensioenen bestuurders	V	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Totaal		6.816			1.989

De risico's bij dit onderdeel hebben betrekking op open-einde regelingen, schadeclaims, verbonden partijen, grondexploitatie, grote projecten en overige financiële risico's.

Open-einde regelingen (totaal risico € 1.334.000)

Leerlingenvervoer

De raming voor 2017 bedraagt € 558.000. Het risico heeft betrekking op eventuele overschrijding van deze post.

Nieuwe WMO/Jeugdwet

In 2015 zijn veel overgangsklanten opgenomen in systemen. In 2016 blijven de overgangsklanten voor een deel betaald worden en in 2017 kunnen deze ook doorlopen. Daarnaast komen er ook steeds nieuwe klanten bij. Door de herkenbaarheid van de sociale wijkteams zijn de aanvragen in 2016 opgelopen. Door verdere inbedding van organisaties en processen zal de vraag in 2017 niet minder worden. Het risico dat we lopen is dat de kosten met 25% stijgen.

Daarnaast lopen we het risico dat de rijksbudgetten verlaagd worden.

Af-/toename aantal uitkeringen Participatiewet (PW) / IOAW / IOAZ

In de begroting 2017 is rekening gehouden met de vangnetuitkering. Verandering van het aantal klanten leidt tot hogere/lagere uitgaaf maar tegelijkertijd tot een hogere/lagere vangnetuitkering.

Vangnetuitkering (IAU) Wet Buig

In de begroting is rekening gehouden met een vangnetuitkering van € 1,797 mln. Als de uitgaven meer dan 107,5% van de rijksuitkering bedragen, dan kan de gemeente een verzoek indienen voor een aanvullende rijksuitkering. Om hiervoor in aanmerking te komen moet de raad de Notitie Vangnetuitkering in 2017 vaststellen. Hierin worden oorzaken van de hogere uitgaven beschreven. Ook staan hierin de inspanningen van het college om uitgaven terug te brengen. Het risico bestaat dat het verzoek om aanvullende uitkering niet of ten dele wordt verkregen.

Toename aanvragen bijzondere bijstand

Dit gaat om het risico dat het aantal aanvragen groter is dan waarmee we in de begroting rekening gehouden hebben.

Toename aanvragen schuldhulpverlening

Dit gaat om het risico dat het aantal aanvragen groter is dan waarmee we in de begroting rekening gehouden hebben.
Er wordt overigens een stabilisatie van het aantal schuldhulpverleningsverzoeken verwacht.

Toename aanvragen armoedebestrijding

In de begroting 2017 wordt uitgegaan van een stabilisatie van deze uitgaven t.o.v. 2016. Er is een kans dat de kosten hoger zullen uitvallen.

Toename aantal BBz regeling (leningen)

Dit gaat om het risico dat het aantal aanvragen groter is dan waarmee we in de begroting rekening gehouden hebben.

Toename aanvragen voorzieningen WMO

Dit gaat om het risico dat het aantal aanvragen groter is dan waarmee we in de begroting rekening gehouden hebben.

Gezien de uitgaven 2015 en voorgaande jaren is het aanhouden van een marge van 10% van de raming van € 2,85 mln. reëel.

Vermindering legesopbrengsten bouwvergunningen

Dit risico is gebaseerd op 25% van de geraamde opbrengst ad € 373.500, en een kans van 10%.

Toename bezwaar/kwijtschelding - kosten/minder opbrengsten

Dit risico is altijd aanwezig, maar wij schatten de kans relatief laag in.

Lagere opbrengsten onroerende zaakbelasting, afvalstoffenheffing en rioolheffing door leegstand bedrijfstgoed

We lopen altijd het risico dat we minder opbrengsten realiseren door leegstand van bedrijfstgoed.

Verbonden partijen (risico € 323.000)

Hierbij gaat het om partijen waarin de gemeente zowel een financieel als een bestuurlijk belang heeft. De verbonden partijen met de grootste financiële belangen zijn de GR Veiligheidsregio Gelderland-Zuid (VRGZ), de Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Regio Nijmegen (GGD), de Omgevingsdienst Arnhem Nijmegen (ODRN), de Milieusamenwerking en Afvalverwerking Regio Nijmegen (MARN) en het werkbedrijf Rijk van Nijmegen. Voor een nadere toelichting op de verbonden partijen wordt verwezen naar de paragraaf verbonden partijen in deze begroting. Het totale risico ten aanzien van verbonden partijen is vooralsnog gekwantificeerd op € 323.000.

GR VRGZ

Volgens de begroting 2017 van de VRGZ kunnen zij zelf alle risico's opvangen.

GR GGD

Ten aanzien van de personele kosten van de GGD is er nog sprake van risico's die samenhangen met de fusie. Het gaat hierbij om mogelijke kosten voor het treffen van niet-actieve medewerkers. Voor de nieuwe taken "Veilig Thuis" en "Toezicht WMO" speelt de vraag hoe de doorontwikkeling loopt. Hierin kunnen mee -of tegenvallers zitten.

GR ODRN

Met ingang van 2016 werkt de ODRN met productfinanciering. Dit houdt in dat er wordt afgerekend op basis van afgenomen producten tegen een vooraf vastgestelde productprijs. De deelnemers betalen extra als er bijv. meer bouwaanvragen binnenkomen. Dit risico wordt gedeeltelijk afgedekt door de te innen leges die meebewegen met het aantal aanvragen. Daarnaast komt een positief rekeningresultaat van de ODRN toe aan de deelnemers. Andersom geldt dit risico ook: bij minder bouwaanvragen betalen we minder, maar een eventueel negatief rekeningresultaat moet opgevangen worden door de deelnemers.

GR MARN

De GR MARN beschikt niet over eigen vermogen om risico's op te vangen. De deelnemende gemeenten zijn samen verantwoordelijk voor eventuele tekorten. De risico's zijn pro memorie (p.m.) opgenomen.

MGR Werkbedrijf

2015 was het eerste operationele jaar van de MGR en het Werkbedrijf. In 2015 heeft MGR Rijk van Nijmegen een Notitie Weerstandsvermogen en Risico-inventarisatie opgesteld.

Uitgangspunt is dat de MGR niet zelf weerstandsvermogen gaat opbouwen. De risico's van het werkbedrijf zijn gekwantificeerd in de begroting van het werkbedrijf. De gemeente Berg en Dal dient naar rato rekening te houden met een risicobedrag van € 323.000.

Grondexploitatie (risico € 126.000)

Om de risico's te beperken hanteert de gemeente een overwegend faciliterend grondbeleid. De specifieke risico's met betrekking tot de grondexploitaties zijn omschreven in de paragraaf grondbeleid.

De risico's in de sfeer van de grondexploitatie hebben vooral te maken met algemene economische ontwikkelingen die leiden tot lagere opbrengsten of hogere kosten. Hier valt bijvoorbeeld te denken aan vertraging van bouwprojecten (vooral rentekosten), het terugtrekken van partners, of het lager uitvallen van grondprijzen ten opzichte van de ramingen. Hoewel de economische vooruitzichten weer wat gunstiger lijken te zijn, is het in de huidige economische situatie nog steeds de vraag of de geraamde opbrengsten van de bouwkvavels kunnen worden gerealiseerd en op welke termijn. Om de economische risico's te kwantificeren is uitgegaan van een scenario waarin de nog te realiseren opbrengsten na 1 januari 2016 10% lager uitvallen dan geraamd en de nog te realiseren kosten 5% hoger uitvallen dan geraamd in de meest recente rapportage grondexploitaties.

Een ander risico schuilt in de toerekening van apparaatskosten aan de grondexploitaties. Wanneer projecten niet doorgaan komen de apparaatskosten mogelijk ten laste van de exploitatie. Meer informatie over de complexen van de grondexploitatie staat in de paragraaf grondbeleid.

Grote projecten (risico € 113.000)

Ook hier geldt dat we een risico lopen ten aanzien van de toegerekende apparaatskosten. Net zoals bij de grondexploitatie komen deze kosten, bij het niet doorgaan van de projecten, ten laste van de exploitatie. We hebben voor de grote projecten een risico berekend van € 113.000.

Overige financiële risico's (risico € 93.000)

Dit betreft risico's met betrekking tot loon- en prijsontwikkelingen, ontwikkeling pensioenpremie, de algemene uitkering uit het Gemeentefonds, het renterisico, de dividenduitkeringen, de decentralisatie van rijkstaken, de oninbaarheid van vorderingen, het ontvangen van bezwaarschriften, de garanties en borgstellingen, de hypotheek voor het personeel en de wachtgelden voor bestuurders.

Berekening weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit geeft aan welke middelen wij beschikbaar hebben om eventuele tegenvallers op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van bestaande zaken. De weerstandscapaciteit wordt onderverdeeld in structureel en incidenteel.

Structurele weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit is opgebouwd uit de:

1. onbenutte belastingcapaciteit;
2. post onvoorzien;
3. vrije begrotingsruimte;
4. structurele bezuinigingsmogelijkheden.

1. Onbenutte belastingcapaciteit

De onbenutte belastingcapaciteit bestaat uit de mogelijkheden die wij als gemeente nog hebben om onze belastingopbrengsten te verhogen binnen de wettelijke grenzen.

De totale onbenutte belastingcapaciteit bedraagt:

<i>Bedragen x € 1.000</i>	
Belasting c.q. recht	Bedrag
1. OZB	3.119
2. Afvalstoffenheffing	-
3. Rioolheffing	-
4. Leges	p.m.
Totaal	3.119

Toelichting onbenutte belastingcapaciteit.

Onroerende zaakbelastingen

Voor de OZB hanteren we de zogenaamde artikel 12 norm. Op basis van de meicirculaire 2016 is deze norm 0,1927%. De onbenutte belastingcapaciteit is als volgt berekend.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	
Onderdeel	Bedrag
Berekende waarde woningen*	3.332.017
Berekende waarde niet-woningen - eigenaren*	492.874
Berekende waarde niet-woningen - gebruikers*	427.396
Totaal waarde	4.252.287
Minimale opbrengst artikel 12-norm	8.194
Opbrengsten 2017	5.075
Onbenutte belastingcapaciteit	3.119

* basis = overzicht totale capaciteit

Afvalstoffenheffing

Het uitgangspunt is volledige kostendekking ofwel 100% kostendekkendheid. In de begroting 2017 is dit het geval. Dit betekent dat er geen sprake is van onbenutte belastingcapaciteit met betrekking tot de afvalstoffenheffing.

Rioolheffing

Het uitgangspunt is volledige kostendekking ofwel 100% kostendekkendheid. In de begroting 2017 is dit het geval. Dit betekent dat er geen sprake is van een onbenutte belastingcapaciteit met betrekking tot de rioolheffing.

Leges

Bij de heffing van leges hanteren we volledige kostendekking als uitgangspunt. Van belang hierbij is dat het totale bedrag aan legesinkomsten de aan de leges toegerekende lasten volledig dekt. Wij kunnen deze kosten niet volledig in beeld brengen. Hiervoor is een verfijning van de huidige kostenverdeelssystematiek noodzakelijk. De onbenutte belastingcapaciteit kunnen wij daarom niet in een bedrag uitdrukken. In de tabel is dit aangeduid met p.m. (pro memorie).

2. Post Onvoorzien

In de begroting is voor 2017 € 143.000 geraamd als stelpost voor onvoorziene uitgaven.

3. Vrije begrotingsruimte

In de begroting is een jaarlijkse stelpost van € 200.000 opgenomen voor nieuw beleid. Dit bedrag kan aangemerkt worden als vrije begrotingsruimte.

4. Structurele bezuinigingsmogelijkheden

Er zijn geen structurele bezuinigingsmogelijkheden die ingezet worden als onderdeel van de structurele weerstandscapaciteit.

Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit is opgebouwd uit de:

1. algemene reserve;
2. bestemmingsreserves, waarvan de bestemming nog kan worden gewijzigd;
3. stille reserves;
4. incidentele bezuinigingsmogelijkheden.

1. Algemene reserve

De begrote stand van de algemene reserve per 31 december 2017 is € 9.244.000. De begrote stand van de vaste algemene reserve bedraagt € 16.883.000. Totaal: € 26.127.000.

2. Bestemmingsreserves

Er zijn geen bestanddelen van de bestemmingsreserves beschikbaar als weerstandscapaciteit.

3. Stille reserves

Het gaat bij stille reserves om de overwaarde van gemeentelijke bezittingen die direct verkoopbaar zijn zonder dat de bedrijfsvoering of het gemeentelijke beleid hierdoor wordt beïnvloed. De overwaarde (stille reserve) betreft het verschil tussen de verwachte verkoopopbrengst en de begrote boekwaarde per 31 december 2017.

Wij hebben onze bezittingen beoordeeld op de benoemde uitgangspunten. Een groot deel van onze bezittingen is nodig voor de bedrijfsvoering en de uitvoering van ons beleid. Ons gemeentehuis gebruiken we voor ons bestuur en de publieksservice. De onderwijs- en welzijnsgebouwen zijn beleidsmatig noodzakelijke voorzieningen. Er is derhalve geen sprake van stille reserves.

4. Incidentele bezuinigingsmaatregelen

Er is geen sprake van incidentele bezuinigingsmaatregelen die kunnen bijdragen aan de incidentele weerstandscapaciteit.

Totaaloverzicht weerstandscapaciteit

De totale weerstandscapaciteit van de gemeente ziet er als volgt uit:

		Bedragen x € 1.000
Onderdeel		Bedrag
<u>Structurele weerstandscapaciteit</u>		
1. onbenutte belastingcapaciteit		3.119
2. post onvoorzien		143
3. vrije begrotingsruimte		200
4. structurele bezuinigingsmogelijkheden		-
Totaal structurele weerstandscapaciteit		3.462
<u>Incidentele weerstandscapaciteit</u>		
1. algemene reserve		26.127
2. bestemmingsreserves		-

3. stille reserves	-
4. incidentele bezuinigingsmogelijkheden	-
Totaal structurele weerstandscapaciteit	26.127

Totaal weerstandscapaciteit per 31-12-2017	29.589
---	---------------

Ratio weerstandsvermogen

Op basis van het risicoprofiel en de inventarisatie van de weerstandscapaciteit bepalen wij ons weerstandsvermogen. Het weerstandsvermogen drukken wij uit in een verhoudingsgetal.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit (= totaal risicoscore)}}$$

Op basis van de begroting 2017 ziet de weerstandsratio er als volgt uit:

		Begroting 2017	Begroting 2016	Rekening 2015	Begroting 2015
Ratio	$\frac{29.588.873}{3.560.000}$	8,31 (3,57)	4,47	3,85	2,50
weerstandsvormogen					

Tussen haakjes ziet u de ratio zonder de vaste algemene reserve.

Wanneer de nog van het rijk te ontvangen frictiekostenvergoeding in de jaren 2017 en 2018 wordt meegewogen in de berekening van het weerstandsvermogen, dan bedraagt **de ratio weerstandsvermogen 32.730.873 / 3.560.000 = 9,19.**

Conclusie

Onze weerstandsratio is uitstekend.

Hierbij zijn twee kanttekeningen te maken:

- In tegenstelling tot voorgaande jaren is de vaste algemene reserve nu ook meegenomen. Bij nader inzien vinden we dat beter. Dit leidt tot een aanzienlijk hogere weerstandsratio.
- Veel risico's zijn nauwelijks of niet in te schatten. Deze hebben we als "p.m." (pro memorie) meegenomen. We weten dat we de risico's lopen, maar weten niet hoog deze zijn. Deze risico's worden niet (of met de waarde 0) meegenomen in de totaaltellingen.

Om het weerstandsvermogen te kunnen beoordelen dient dit genormeerd te worden. Hiervoor maken we gebruik van onderstaande waarderingstabel. Deze tabel is ontwikkelt door het Nederlands Adviesbureau Risicomanagement in samenwerking met de Universiteit Twente. Diverse gemeenten hanteren deze tabel, die een goed inzicht geeft in de vraag of er genoeg weerstandscapaciteit is.

Tabel: Normering weerstandsvermogen

Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
> 2,0	Uitstekend
1,4 < x < 2,0	Ruim voldoende
1,0 < x < 1,4	Voldoende
0,8 < x < 1,0	Matig
0,6 < x < 0,8	Onvoldoende
< 0,6	Ruim onvoldoende

Met een weerstandsvermogen van 8,31 beschikken wij op dit moment over een uitstekend weerstandsvermogen. Er zijn voldoende middelen om de geïnventariseerde risico's op te kunnen vangen.

Financiële kengetallen

Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) moeten gemeenten een vijftal financiële kengetallen opnemen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing van de begroting en de jaarstukken. Het doel is om op deze wijze makkelijker inzicht te verschaffen in de financiële positie van de gemeente.

De vijf kengetallen maken inzichtelijk over hoeveel (financiële) ruimte de gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of op te vangen. Ze geven inzicht in de financiële weer- en wendbaarheid. Hoe de kengetallen in relatie tot de financiële positie moeten worden beoordeeld, is voorbehouden aan de raad. Hiervoor zijn geen algemene normen gegeven.

Toelichting kengetallen

De kengetallen betreffen:

- 1a. de netto schuldquote;
- 1b. de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen;
2. de solvabiliteitsratio;
3. de grondexploitatie;
4. de structurele exploitatieruimte;
5. de belastingcapaciteit.

De kengetallen worden hieronder inhoudelijk toegelicht.

Netto schuldquote & de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. Omdat er bij leningen onzekerheid kan bestaan of ze allemaal worden terugbetaald, wordt bij de berekening van de netto schuldquote onderscheid gemaakt door het kengetal zowel inclusief als exclusief de doorgeleende gelden te berekenen. Op die manier wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is én wat dat betekent voor de schuldenlast.

De solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt het eigen vermogen als percentage van het totale balanstotaal verstaan.

Kengetal grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De accountant beoordeelt ieder jaar bij de jaarrekening of de gronden tegen een actuele waarde op de balans zijn opgenomen.

Structurele exploitatieruimte

De structurele exploitatieruimte is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte de gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB, de rioolheffing en reinigingsheffing voor een woning met gemiddelde waarde in die gemeente.

Berekening kengetallen

Kengetal		Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
1. Netto schuldquote	a. zonder correctie doorgeleende gelden	33%	39%	41%	40%	41%	39%
	b. met correctie doorgeleende gelden	18%	21%	24%	24%	24%	24%
2. Solvabiliteitsratio		49%	47%	45%	46%	47%	46%
3. Grondexploitatie		2%	2%	2%	6%	5%	5%
4. Structurele exploitatieruimte		12%	2%	2,1%	1,8%	1,7%	1,7%
5. Belastingcapaciteit		87%	89%	91%	91%	91%	91%

Beoordeling kengetallen

Zoals aangegeven bestaan er geen algemeen geldende of wettelijk voorgeschreven normen voor de beoordeling van de financiële kengetallen in relatie tot de financiële positie van de gemeente. Voor een afgewogen beoordeling van de financiële positie moeten de financiële kengetallen in hun onderlinge samenhang en binnen de specifieke context van de gemeente worden gezien.

Om de beoordeling gemakkelijker te maken hebben wij in de laatste kolom van bovenstaande tabel een normering opgenomen. Deze normering is gelijk aan de normen die de provincie Gelderland in het kader van haar financiële toezichtsfunctie hanteert. Hierbij wordt gewerkt met de drie categorieën 'A', 'B' en 'C'. Aan deze categorieën is geen kwalificatie gegeven, omdat normering in eerste instantie door de gemeente zelf plaats dient te vinden. Wel kan over het algemeen worden gesteld, dat categorie A het minst risicovol is en categorie C het meest.

In samenhang geven de kengetallen een gematigd positief beeld van de financiële positie van de gemeente Berg en Dal. De schuldpositie is op een aanvaardbaar niveau, er is sprake van enige onbenutte belastingcapaciteit en het weerstandsvermogen is voldoende zodat wij in staat zijn om eventuele financiële tegenvallers op te kunnen vangen.

Tabel: Financiële kengetallen normering Provincie Gelderland

Kengetal		Categorie A	Categorie B	Categorie C
1. Netto schuldquote	a. zonder correctie doorgeleende gelden	<90%	90-130%	>130%
	b. met correctie doorgeleende gelden	<90%	90-130%	>130%

2. Solvabiliteitsratio	>50%	20-50%	<20%
3. Grondexploitatie	<20%	20-35%	>35%
4. Structurele exploitatieruimte	Begr én MJR >0%	Begr én MJR >0%	Begr én MJR <0%
5. Belastingcapaciteit	<95%	95-105%	>105%

Ten aanzien van de grondexploitaties geldt dat deze jaarlijks worden geactualiseerd en dat de waardering van de grondexploitaties wordt betrokken in het oordeel van de accountant ten aanzien van de getrouwheid van de jaarrekening. Dit oordeel is tot op heden positief. Waar nodig zijn voor voorziene exploitatietekorten afdoende voorzieningen getroffen.

Onderhoud kapitaalgoederen

De gemeente heeft veel wegen, riolen, lantaarnpalen, speeltuinen en gebouwen. Dit zijn kapitaalgoederen.

De gemeente zorgt voor het onderhoud van kapitaalgoederen, dit is belangrijk om prettig en veilig te kunnen leven in de gemeente. Voor een goede kwaliteit van kapitaalgoederen is het nodig om deze goed te onderhouden en op tijd te vervangen.

De kwaliteit, kosten en planning van kapitaalgoederen staan beschreven in een beheerplan.

Algemeen

In onze gemeente maken we beheerplannen voor:

- Openbare wegen
- Openbare verlichting
- Openbaar groen
- Speeltuinen
- Riolering
- Gebouwen
 - o Sporthallen en zwembad
 - o Gemeentehuis en gemeentewerven
 - o Dorpshuizen en Kulturhusen
- Gemeentelijke Begraafplaatsen

De gemeente onderhoudt geen voetbalvelden. Daar zorgen de verenigingen zelf voor. BVC '12 is de enige vereniging waarvoor de gemeente het veld nog wel onderhoud. In de toekomst zal ook deze vereniging zelf het onderhoud gaan doen.

In deze paragraaf beschrijven we hoe de kapitaalgoederen onderhouden worden en wat de kosten zijn. U kunt hiervoor doorklikken op de blokjes onderaan dit blad.

Wetten en regels

Er bestaat geen algemene wet waarin staat hoe gemeenten om moeten gaan met het onderhoud van kapitaalgoederen. Dit is in verschillende wetten beschreven. Vanuit de provincie en waterschappen bestaan er wel specifieke wetten en regels.

Algemeen uitgangspunt is dat de gemeente verplicht is om te zorgen voor veiligheid op openbare plekken. Wij moeten aantonen door inspecties en onderhoud dat er zo veel mogelijk gedaan is om de veiligheid te behouden. Als we dit onvoldoende kunnen aantonen dan kan dit leiden tot het betalen van een schadevergoeding. De provincie toetst of er voldoende geld beschikbaar is voor het onderhouden van kapitaalgoederen.

In "het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV)" staat wat wij moeten schrijven over onderhoud. Gemeentelijke regels voor het onderhoud aan onze gebouwen, wegen en riolen schrijven we op in beheerplannen.

In de tabel hieronder staan de beheerplannen van onze gemeente.

Beheerplan	Jaar	Planperiode	Inhoud
Onderhoudsplan Wegen	2015	2015-2018	BOR-rapportage betreffende wegen
Openbare verlichting	2015	2016-2020	Beleids- en beheerplan
Groen	2010		Groenvisie
Vervangingsplan			Onderhouds- en vervangingsplan
Speelvoorzieningen	2015	2015-2018	speeltoestellen

Aanleg, beheer en onderhoud voorzieningen voor inzamelen en transport/verwerken van stedelijk afvalwater en hemelwater. Tevens wordt aangegeven hoe met grondwater moet worden omgegaan.

Gebouwen

Meerjarige onderhoudsinventarisatie gebouwen

- gemeentelijke gebouwen	2015	2015-2017
- welzijnsaccommodaties	2015	2015-2017
- binnensportaccommodaties	2015	2015-2017

Wetten en regels

Alle voetpaden, fietspaden en autowegen waar iedereen gebruik van mag maken noemen we openbare wegen. Hieronder leggen we uit wie verantwoordelijk is voor de openbare wegen en aan welke wetten en regels we ons te houden hebben.

- Wegenlegger:

De meeste openbare wegen in Berg en Dal zijn eigendom van de gemeente. De gemeente is verantwoordelijk voor het beheer van al deze wegen.

Een paar grote wegen zijn van de provincie Gelderland, daar zijn zij verantwoordelijk voor. Wie er verantwoordelijk is voor welke weg staat in de wegenlegger. De nieuwe wegenlegger voor de gemeente Berg en Dal is in 2017 klaar. In 2018 kunt u deze via de gemeentelijke website lezen.

- Wegenwet, Wegenverkeerswet en convenant duurzaam veilig (1997):

In de wegenwet staat dat de beheerder van de weg moet zorgen voor goed onderhoud van de openbare weg. Ook staat hierin dat we moeten zorgen dat de weg openbaar blijft.

In de Wegenverkeerswet staat dat wij moeten zorgen voor de veiligheid in het verkeer.

Samen met de politie leggen we de regels vast. Daarna plaatsen we verkeersborden. Het convenant duurzaam veilig (1997) is belangrijk hierbij. Het convenant is afgesloten tussen het Rijk, provincies en gemeente. In dit plan staan uitgangspunten voor het veilig inrichten, beheren en onderhouden van de openbare ruimte.

Algemeen

Wij vinden het belangrijk om de wegen goed te onderhouden. Iedere twee jaar worden de wegen geïnspecteerd. Daarnaast kunnen inwoners schade aan wegen doorgeven aan de gemeente. Kleine schades worden zo snel mogelijk gerepareerd.

Het is niet mogelijk om alle schades direct op te lossen, omdat daar geen geld voor is. Dit betekent soms dat er wat langzamer over een slechte weg gereden mag worden, zodat het wel veilig blijft.

Belangrijke wegen onderhouden we vaker. Ook fietspaden en voetpaden worden regelmatig onderhouden.

In het beheerplan staat welke wegen we belangrijk vinden. Deze onderhouden we op hoog niveau. In 2016 heeft de gemeenteraad bepaald wat de onderhoudsniveaus van elke weg zijn. We noemen dit het uitgebalanceerde onderhoudsniveau.

In de tabel hieronder ziet u welke kwaliteitsnorm waar gebruikt wordt.

Soort weg	Kwaliteitsnorm	Toelichting
Verhardingen in centrum (Mlg, Grb, Bk)	Hoog	Visitekaartje gemeente
Ontsluitingswegen (rijbanen/fietspaden)	Hoog	Representatie en verkeersveiligheid
Wegen op dijken langs de Rijn en de Waal	Hoog	Waterveiligheid, representatie

Binnen bebouwde kom

- Trottoirs en fietspaden	Minimaal basis	Comfort en veiligheid van personen
- Rijbanen en parkeerplaatsen	Laag	Lage snelheid; weinig risico

Buiten bebouwde kom, m.u.v. wijk-ontsluitingswegen	Laag (tijdelijk)	Eens per 40 jaar groot onderhoud
--	------------------	----------------------------------

Wij hebben bijna 2 miljoen m² aan wegen, fietspaden en voetpaden in de gemeente. Hiervan wordt:

- 29%	onderhouden op een	hoog niveau
- 15%	onderhouden op een	basisniveau
- 56%	onderhouden op een	laag niveau

In de tabel hieronder ziet u de hoeveelheid wegen die op elk niveau onderhouden worden.

Hoeveelheden x 1.000 m ²							
Hoeveelheden	Hoofd-structuur	Wijk-ontsluiting	Centrum	Bedrijven-terrein	Overige binnen kom	Overige buiten kom	Totaal
<u>Asfalt</u>							
Rijbanen	280	102	11	26	151	204	774
Fietspaden	44	3	0	1	15	4	67
Voetpaden	0	0	0	0	1	0	1
Parkeren en overig	1	0	0	0	3	0	4
<u>Straatstenen en tegels</u>							
Rijbanen	38	21	19	3	437	23	540
Fietspaden	23	0	0	1	6	0	30
Voetpaden	44	28	21	0	233	3	331
Parkeren en overig	22	6	10	6	125	3	172
Totaal	451	160	62	37	971	238	1.919

Huidige kwaliteit

In 2012 was het gemiddelde rapportcijfer 5,9 (op een schaal van 10). In 2015 leek het cijfer iets hoger geworden. We hebben toen de inspecties van de drie oude gemeenten uit 2013 bewerkt en hieruit conclusies getrokken.

In 2016 hebben we de wegen van de nieuwe gemeente Berg en Dal voor het eerst allemaal laten inspecteren. De kwaliteit van de wegen is snel achteruit aan het gaan. Dat is niet vreemd. We onderhouden inmiddels meer dan de helft van de wegen op laag niveau.

Financiën

Voor het onderhoud van wegen wordt jaarlijks geld apart gezet. We noemen deze spaarpot de "onderhoudsvoorziening wegen". Ieder jaar wordt er € 1.245.000 in de onderhoudsvoorziening wegen gestopt. Het ene jaar wordt er meer uitgegeven dan het andere jaar. Iedere 4 jaar wordt bekeken of we voldoende geld apart zetten. In het najaar van 2016 doen we dat opnieuw voor de jaren 2018 tot 2021.

We schatten dat er op 1 januari 2017 nog € 2.042.155 in de spaarpot

"onderhoudsvoorziening wegen" zit. In 2017 stoppen we er ook weer € 1.245.000 in.

Volgens de onderhoudsplanning 2017 gaan we € 1.765.000 uitgeven aan groot onderhoud. In de tabel hieronder staat waar we in 2017 gaan werken.

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Bedrag 2017
Groot onderhoud	
- Stekkenberg (Grb)	462
- Biesseltsebaan (tussen Heumensenbaan en voormalige spoor, Grb)	50
- Meerwijkselaan (HLs, BenD)	170
- Nassaulaan (combi met riool, BenD)	227
- Merelstraat (combi met riool, Bk)	60
- Hogewaldseweg (straatstenen, Grb)	80
- Ashorst (Grb)	55
- Wegkantverbetering (wegen buiten bebouwde kom)	200
Grootschaalig klein onderhoud volgens GBI-inspectie	461
Klein onderhoud (door eigen stratenmakers)	p.m.
Totaal 2017	1.765

Uit 2016:

- Fietspad Biesseltsebaan (uitvoering 2016-2017)	475
- Ketelstraat (onverharde deel, Hrst; uitvoering 2016-2017)	75
- Van Randwijckweg (Bk)	260
Totaal	2.575

Risico's

- De kwaliteit van de rijbanen in de oude woonwijken is laag. Dit is niet gevaarlijk, omdat hier langzaam gereden wordt.
- De kwaliteit van de wegen buiten de bebouwde kom is redelijk. Enkele wegen zijn slecht, deze blijven we repareren, want er wordt vaak hard gereden. Het risico is laag.

Wetten en regels

- De Wet milieubeheer en de Waterwet vertellen ons wat de taak is van de gemeente. Wij hebben de zorgplicht voor:
 1. het inzamelen en transporteren van stedelijk afvalwater;
 2. het inzamelen en verwerken van het hemelwater;
 3. grondwatermaatregelen.
- Het Nationaal Bestuursakkoord Water en het Bestuursakkoord Waterketen 2007. Hierin staan afspraken over de kwaliteit en hoeveelheid water (berging) binnen de grenzen van de gemeente. In het GRP 2016-2020 staat dat de gemeente Berg en Dal de afspraken van 2015 grotendeels heeft gehaald.
- Het bestuursakkoord water wil de doelmatigheid van het beheer en onderhoud vergroten door samenwerking van gemeenten en waterschap. Dit gaat vooral om het realiseren van:
 - o kostenbesparingen in het beheer
 - o vergroten van kwaliteit van het beheer
 - o verminderen van kwetsbaarheid bij de uitvoering van de beheerstaken.

Berg en Dal heeft hieraan een belangrijke bijdrage is geleverd met de samenvoeging van onze drie gemeenten. Ook zijn we pilotgemeente voor het waterschap in centrale aansturing van onze rioolgemalen.

Wij hebben nauw overleg met de gemeente Nijmegen. Het rioolwater van onze kernen Berg en Dal en Heilig Landstichting loost op de riolering van Nijmegen
- De Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) is erop gericht de kwaliteit van watersystemen te verbeteren,
 - o Door door lozingen aan te pakken.
 - o Duurzaam gebruik van water te bevorderen

- Verontreiniging van grondwater te verminderen.

Een belangrijk project in de gemeente Berg en Dal is “de Groesbeek” van bron tot grens. Met een KRW-subsidie in 2015 zijn langs deze beek grote verbeteringen gemaakt.

- De Keur- en Peilbesluit regels voor het onderhoud van watergangen en oevers
- Het Gelders Milieuplan (GMP-3) en het Waterhuishoudingsplan 3. Hierin ligt de nadruk op de kwaliteit van de leefomgeving en het anders omgaan met regenwater.
- Eind 2009 is de nieuwe Waterwet van kracht geworden. Deze vervangt alle bestaande wetten op het gebied van waterbeheer in Nederland.

Algemeen

De watertaak van de gemeenten is de laatste jaren steeds groter geworden. Naast de verantwoordelijkheid voor het inzamelen en transport voor stedelijk afvalwater heeft de gemeente zorgplicht voor:

- Transport, infiltratie en berging van hemelwater in de dorpen
- Grondwater

Zorgplicht betekent dat we de burgers moeten helpen en adviseren. De gemeente is er niet alleen verantwoordelijk voor. Burgers, waterschap en de provincie hebben hun eigen taken.

De gemeente Berg en Dal heeft veel riolering in beheer. In de kern Groesbeek is in de jaren 50 van de vorige eeuw begonnen met de grootschalige aanleg. Deze wordt nu langzamerhand vervangen. In de andere dorpen wordt dat ongeveer 10 jaar later. In de tabel hieronder staat wat en hoeveel we beheren en onderhouden.

Object	Hoeveelheid
Vrijvervalriolering, onderverdeeld in:	266 km
- Gemengde riolering + DWA (vuilwaterriool)	196 km
- Regenwaterafvoerriool (HWA)	52 km
- Infiltratie transportriool	8 km
- Transportriool	1 km
- Drainage	8 km
Bergbezinkvoorzieningen	5 st
Rioolgemaal	20 st
Persleidingen	1,6 km
Minigemaal	241 st
Drukriolering	80 km

In Groesbeek Noord zijn de riolen het oudste. In de huidige raadsperiode moeten we hier 4 kilometer riolering vervangen. Twee grote projecten voor 2017 hier zijn de straat Stekkenberg en de Hoflaan. Iedere zeven jaar inspecteren we de riolering. Uit deze inspecties volgen de onderhoudsmaatregelen. Uit de inspecties van de laatste zeven jaren blijkt dat de oudere riolen ongeveer 60 jaar meekunnen. Daarna moeten we ze vervangen of “relinen”.

Financiën

Het GRP Berg en Dal 2016-2020 is door de raad vastgesteld. Hiermee is de rioolheffing in de voormalige gemeenten Ubbergen en Millingen flink gedaald. De lagere rioolheffing in de voormalige gemeente Groesbeek is gelijk gebleven. Volgens de financiële prognose wordt in 2023 een kostendekkend niveau gehaald. De rioolheffing stijgt hiervoor met 5% per jaar vanaf 2014.

Voor het onderhoud van rioleringen is een voorziening riolering beschikbaar. De stand hiervan is per 1 januari 2017 € 1.049,515. De toevoeging 2017 bedraagt € 92.510. De voorziening wordt gebruikt wanneer onderhoudskosten hoger zijn dan de jaarlijkse

inkomsten uit de rioolheffing. De investeringen in ons rioleringsnetwerk worden geactiveerd en drukken door middel van de kapitaallasten op onze exploitatie. Zie hiervoor het MIP.

Ontwikkelingen

Het klimaatbestendig maken van Nederland is een nieuwe uitdaging voor de overheid. We moeten hierbij denken aan:

- Voorkomen van wateroverlast
- Terugdringen van verdroging
- Hoogwaterveiligheid langs de Rijn en Waal
- Verminderen van hittestress in woonkernen

De komende jaren gaan we hierop extra capaciteit inzetten. Voor de eerste twee punten zal de samenwerking met het Waterschap verder worden geïntensiveerd.

Risico's

- Overlast door hevige regenbuien komt steeds vaker voor. Het rioolstelsel is ooit aangelegd om een regenbui van ongeveer 20 mm per uur te kunnen verwerken. De hevige regenbui van mei 2016 boven Breedeweg had een intensiteit van 55 mm/40 min. In Apeldoorn is in 2010 zelfs 100 mm/2 uur gevallen. Hierdoor blijft water op straat staan en in enkele gevallen is water in gebouwen gestroomd.
- De openbare ruimte is nog niet volledig ingericht op het opvangen en wegleiden van regenwater. In de afgelopen jaren is hieraan vooral in het centrum van Beek en in het centrum van Groesbeek hard gewerkt. De grootste knelpunten in de gemeente zijn in beeld en worden de komende jaren aangepast. De prioriteit voor de kern Breedeweg is hoger geworden.

Buien komen echter op wisselende plaatsen met wisselende intensiteiten voor. In de toekomst kan een zware bui op een onbekende plaats een nu nog onbekend probleem gaan veroorzaken. De komende jaren gaan we meer kennis van het watersysteem vergaren:

- Met moderne rekentechnieken, krachtige computers, eigen meetgegevens gaan we nieuwe modellen voor de Berg en Dalse rioleringsystemen doorrekenen, om zo verdere kennis van ons rioolstelsel te vergaren.
- Er is 4 kilometer onderhoudsachterstand in het rioleringsstelsel van Groesbeek Noord. Instortingsgevaar en lekkage in de bodem zijn niet ondenkbeeldig. Daarom wordt hier de komende jaren flink op geïnvesteerd. Het risico is aanvaardbaar omdat in dit gebied geen sprake is van regulier zwaar vrachtverkeer.

Algemeen

Wij laten het onderhoud aan ons gemeentelijk groen op hoge A-kwaliteit onderhouden. Dit heeft als voordeel dat de groenperken ook vaker uitgeharkt worden. Daarmee wordt ook het zwerfvuil uit de groenvakken geharkt. Samen met goed licht van de straatverlichting en vlakke trottoirs zorgt dit voor een fijne woonomgeving.

Als we de groenvakken vernieuwen, planten we niet meer de saaie bodembedekkers. We kiezen voor meer gras en fleurige vaste planten. Het maaien van gras is iets goedkoper en het onderhoud van de vaste planten is iets duurder. Voor hetzelfde geld genieten we van een betere kwaliteit van het groen.

Financiën

Voor het onderhoud van het groen hebben we een contract met DAR uit Nijmegen. DAR voert het onderhoud in de zomer uit met 20 medewerkers van het werkbedrijf. In de winter zijn dit 10 medewerkers. Daardoor kost het contract voor groenonderhoud ons extra geld. Onze financiële bijdrage aan het werkbedrijf is hierdoor wel lager. Bij elkaar opgeteld is het groencontract het goedkoopste voor de gemeente.

Ontwikkelingen

In de oude gemeente Ubbergen moet voor het kappen van iedere boom een kapvergunning worden gevraagd. In Groesbeek en Millingen hoeft dat sinds 2013 al niet meer. Daar hebben we een lijst gemaakt welke bomen en lanen we willen beschermen. Alleen hiervoor is dan een kapvergunning nodig. Deze lijst met bomen voor de oude gemeente Ubbergen is al klaar. In 2017 is ook de APV voor de nieuwe gemeente klaar. Daarna is het in de hele gemeente Berg en Dal eenvoudiger geworden om een boom te mogen kappen. Voor de woonwijken en dorpen op bosrijke stuwwal moet nog wel vaak een vergunning worden gevraagd. Dit zijn Ubbergen, Beek, Berg en Dal, Heilig Landstichting.

Risico's

- Wij beheren nog veel groenvakken welke al oud en lelijk zijn. Er staan hier bodembedekkers welke veel te groot zijn geworden. We hebben onvoldoende geld om het groen iedere 30 jaar te kunnen vervangen. Wij hebben geld beschikbaar om elke 60 het jaar groen te vervangen. Burgers kunnen de gemeente aanspreken op te lage kwaliteit t.o.v. andere woonwijken.
- Sinds 2016 mogen we geen chemische middelen meer gebruiken voor onkruidbestrijding. De alternatieven zijn vier tot vijf keer zo duur en het resultaat is slechter. De gemeente kan eigenlijk geen goede kwaliteit meer leveren tegen betaalbare kosten, We hebben daarvoor hulp nodig van onze bewoners. In 2017 gaan we de burgers vragen om dit zelf rondom het huis te doen. Je doet dit niet voor de gemeente, maar voor jezelf en voor je bureu. Je wilt toch niet naar onkruid op de stoep kijken? Het is wel belangrijk dat de gemeente dan blijft zorgen voor goed schoffelen in de perkjes. Het is ook duurzaam om met de hand het onkruid tussen de tegels en stenen weg te halen.

Algemeen

Wij voeren planmatig onderhoud uit aan onze gebouwen. Iedere drie jaar voeren we inspecties uit en maken een onderhoudsplanning. Hiermee bepalen we de jaarlijkse toevoeging aan de onderhoudsvoorzieningen. Daadwerkelijk onderhoud voeren wij overigens pas uit na een actuele inspectie. Bij deze inspectie beoordelen wij of het geplande onderhoud echt noodzakelijk zijn of nog een jaar uitgesteld kunnen worden.

Het eigendom en beheer van onze gemeentelijke eigendommen is voortdurend in beweging. In 2016 is het accommodatiebeleid geactualiseerd. Dit kan effecten hebben op het beheer en onderhoud van de gebouwen.

Financiën

Op het gebied van groot onderhoud hebben wij voorzieningen "onderhoud gebouwen" gevormd. Het saldo van deze voorzieningen bedraagt per 1 januari 2017 € 1.488.722

De geraamde toevoeging 2017 bedraagt in totaal € 338.179.

Volgens de planning geven we in 2017 € 284.665 uit voor het onderhoud aan de gemeentelijke gebouwen en monumenten.

Onze gebouwen worden sober en doelmatig onderhouden. Alleen het gemeentehuis wordt nog op hoog kwaliteitsniveau onderhouden; dit is ook nodig gezien de open en transparante structuur van het gebouw. De kwaliteit van de gebouwen is gemiddeld goed te noemen

De onderhoudskosten die voor 2017 gepland zijn staan in de volgende tabel.

	2017	Opmerkingen
Gemeentelijke gebouwen		
Gemeentehuis (Grb)	34.127	
Voormalig gemeentehuis Beek	-	
Gemeentewerf/kantoor brandweer (Grb)	17.053	

Gemeentewerf (Beek)	11.997	
Parkeergarage Dorpsstraat (Grb)	35.856	
Draisinegebouw (Grb)	1.674	
Overkapping werf Molenveld (Mlg)	542	
Steense gemeente beheerdersgebouw (Mlg)	19.034	
Steense gemeente loods (Mlg)	401	
Trouwzaal Zalmkerkje (Mlg)	3.301	
Beheerdersgebouw speelplaats (Beek)	1.180	
Totaal gemeentelijke gebouwen	125.165	

Welzijnsaccommodaties

Kulturhus den Ienloop (Mlg)	19.028	
De Mallemolen (Grb)	19.730	
Kloosterstraat 7-9 Maddogs/Wilhelmina (Grb)	32.788	
Jeugdsoos/Duivenvereniging (Ooij)	892	
De Ubburch (Ubb)	48.148 *	Functie gebouw onzeker
Total welzijnsaccommodaties	120.586	

Sportaccommodaties

Sporthal Heuvelland (Grb)	30.101	
Sportzaal BIGA (Grb)	11.392	
Sporthal De Duffelt (Mlg)	11.634	
Zwembad De Lubert (Grb)	-	
Gymzaal Vossenhol (Grb)	105.086 *	Functie gebouw onzeker
Totaal sportaccommodaties	158.213	

Begraafplaatsen

Dienstgebouw De Heselenberg (Grb)	1.003	
Dienstgebouw (Mlg)	293	
Ontvangstgebouw Heselenberg (Grb)	-	
Drenkelingenbegraafplaats (Mlg)	2.525	
Aula algmene begraafplaats (Mlg)	7.855	
Totaal begraafplaatsen	11.676	

Kunstwerken en objecten

Waco-glider (Grb)	650	
Stadsmuur Kasteelhof (Grb)	8	
Uitkijkplateau's Romeins waterwerk (BenD)	1.650	
NH toren (Grb)	344	
Kunstwerken/monumenten Grb	3.625	
Kunstwerken/monumenten Mlg	4.595	
Kunstwerken/monumenten Ubb	10.135	
Trafohuis (Ubb)	252	
Totaal kunstwerken en objecten	21.259	

Totaal excl.uitgesteld onderhoud	283.665
Totaal incl.uitgesteld onderhoud	436.899

Ontwikkelingen

Het nieuwe accommodatiebeleid zal na 2016 van invloed worden. Voor de begroting 2018 zal het totaal aan dotaties dan ook worden aangepast.

- De Kulturhusen Leuth en Kekerdom zijn nog niet opgenomen in dit overzicht.
- Voormalig gemeentehuis Beek is nog niet definitief verkocht. Tot zolang wordt het gebouw onderhouden.
- Voor zwembad “de Lubert” is de afgelopen zeven jaar geen geld meer toegevoegd aan de onderhoudsvoorziening. Het onderhoud is echter wel doorgegaan. De onderhouds-voorziening voor dit gebouw is nu bijna leeg. In 2017 worden de verbouwingen en onderhoud uitgevoerd met het beschikbare gestelde verbouwingskrediet. In de loop van 2017 zal een nieuwe onderhoudsinspectie uitwijzen wat we in de toekomst jaarlijks moeten reserveren.

Risico's

Uit de risico-inventarisatie voor de Arbo-wet volgt dat we meer moeten investeren voor veiligheid op bijvoorbeeld daken. De kosten zullen hierdoor geleidelijk langzaam oplopen.

Algemeen

In de gemeente Berg en Dal staan ongeveer 5.500 lantaarnpalen. 3.000 lantaarnpalen zijn ouder dan 30 jaar. Ongeveer 900 lichtmasten zijn vrij nieuw en hebben zuinige lampen.

Vanaf 2011 is in de oude gemeenten Groesbeek en Millingen aan de Rijn veel verlichting vervangen in de woonwijken. Hierdoor:

- is het veiliger op straat geworden, want er zijn minder donkere, enge plekken.
- is het goedkoper en beter voor het milieu, want de lampen gebruiken minder stroom.
- worden doorgeroeste lantaarnpalen vervangen.
- is het risico op ongelukken kleiner en daarmee ook de kans dat de gemeente hier schuldig aan is.

De gemiddelde leeftijd van onze openbare verlichting gaat hiermee omlaag

In Beek-Ubbergen, Ooij en Leuth is de verlichting nu nog slecht. Er staan te weinig lichtmasten en er zijn veel donkere plekken. Zoals beschreven in het beheerplan openbare verlichting zullen we daar in veel wijken oude lichtmasten en lampen vervangen. Tot 2030 willen we 300 masten per jaar vervangen.

Duurzaamheid wordt steeds belangrijker daarom gaan we in 2020 19% minder stroom gebruiken dan in 2013. In 2030 willen we nog maar de helft van de stroom gebruiken. Dat hebben de gemeenten in Nederland samen afgesproken. De oude lampen gebruiken veel stroom, daarom gebruiken we sinds 2013 LED-lampen. Deze gebruiken nog maar 16 Watt.

Financiën

Het vervangen van slechte masten en lampenkappen kost € 256.000 per jaar. Als we in 2030 ook nog de helft van de energie willen besparen dan is het duurder. Dan kost het € 292.132. Omdat dit duurzaam is, kiezen hiervoor.

Het vervangen van masten en lampenkappen wordt betaald uit de voorziening Openbare Verlichting. Jaarlijks wordt hier € 292.132 in gestort. We verwachten dat er op 1 januari 2017 nog € 347.823 in de voorziening Openbare Verlichting zit.

In 2017 stoppen we er ook weer € 292.132 in. We zijn van plan om in 2017 € 290.000 uit te geven aan vervangingen.

In de tabel hieronder staat waar we dat in 2017 gaan doen.

Bedragen x €1.000	
Omschrijving	Bedrag 2017
- Leuth oost	90
- Herwendaalsehoek e.o. (Grb)	70
- Ooij (Loeffen, Prinsen- en Prinsessenbuurt)	100
- Herwendaalseweg	32
Totaal	292

In het najaar van 2020 wordt bekeken of de jaarlijkse toevoeging aangepast moet worden voor de jaren 2021 tot 2025.

Ontwikkelingen

Het beheerplan Openbare Verlichting geldt van 2016 tot en met 2020. Hierin staat centraal dat:

- de Openbare Verlichting duurzaam is, zodat dit jaarlijks minder onderhoud kost en we minder stroom gebruiken;
- we nieuwe en slimme technieken snel gaan gebruiken bij de openbare verlichting.

In de woonwijken staan nu nog hoge en lage masten door elkaar. Hoge masten staan ver uit elkaar. Dat geeft veel schaduw als er ook bomen en auto's staan. Daarom plaatsen we nu lage lichtmasten van 4 meter hoog in de woonwijken. Deze staan dicht bij elkaar. Op deze masten zit een lampenkap met LED-lamp die de omgeving goed verlicht. We verwachten dat de nieuwe lampenkappen langer dan 20 jaar meegaan.

Voor de hoofdwegen kiezen we voor hoge lichtmasten, want deze wegen zijn breder. Het licht van een lage lichtmast komt niet goed aan de overkant van de weg. LED-lampen voor hoge lichtmasten zijn op dit moment nog niet allemaal even goed en erg duur. De verwachting is dat deze in de toekomst beter en goedkoper worden. In de Pannenstraat, Dorpsstraat en Ottenhofstraat in Groesbeek staan al wel nieuwe hoge masten met LED.

Hoge masten zijn duur, daarom vervangen we ze niet zomaar. Zijn ze nog sterk genoeg, dan laten we ze 10 jaar staan. Daarna worden ze opnieuw getest.

Oude lampen worden eerst opgemaakt. Vanwege de levensduur worden ze iedere 3 jaar vervangen. LED lampen gaan 10 tot 12 jaar mee. Dat is vier keer langer dan oude lampen. De jaarlijkse kosten voor onderhoud en energie worden hiermee lager.

Algemeen

Wij moeten de speeltuinen goed onderhouden. Speeltoestellen kunnen gevaarlijk zijn en daarom zijn er voorschriften. Deze staan in het attractiebesluit. We inspecteren speeltoestellen vier keer per jaar. Dit doen we drie keer zelf en één keer komt er een specialistisch bedrijf naar kijken. Wanneer er iets kapot is, dan maken we het ook meteen. Dit onderhoud kost veel geld. Maar wij willen er ook niet teveel geld aan uitgeven. We noemen dit efficiënt. We hebben geleerd dat speeltoestellen ongeveer 15 jaar gebruikt kunnen worden. Daarna wordt het onderhoud te duur. Dan kun je de speeltoestellen het beste allemaal tegelijk vervangen. Dan maken we samen met de kinderen uit de buurt een plan voor de speeltuin. De kinderen mogen dan zelf kiezen welke speeltoestellen ze het leukste vinden.

Op sommige plekken in de gemeente hebben we veel speelplekken dicht bij elkaar. Soms kiezen we er dan voor om één speeltuin helemaal weg te halen. Met het geld hiervan maken we dan een andere speeltuin in de buurt groter en leuker. Of we maken er één op een andere plek in de gemeente waar nu nog geen speeltuin is.

Kleine kinderen kunnen minder ver lopen dan de grotere kinderen. Daarom hebben we wat meer kleine speeltuintjes met eenvoudige speeltoestellen. We hebben een paar speelplekken met grote toestellen. Hieronder staan de loopafstanden genoemd welke wij als vuistregel gebruiken:

Leeftijd van 0 – 6 jaar = loopafstand niet meer dan 100 meter

Leeftijd van 6 - 12 jaar = loopafstand maximaal 500 meter, zonder oversteek van ontsluitingswegen

Oudere jeugd = loopafstand 1 kilometer (trapveldjes en speeltoestellen)

We maken vervangingsplan welke is gebaseerd op de leeftijd van de speelplekken. Speeltoestellen worden in principe na 15 jaar vervangen. Vier keer per jaar worden alle speeltoestellen in onze gemeente geïnspecteerd en beoordeeld op kwaliteit en schade. Op basis hiervan wordt het onderhouds- en vervangingsplan geactualiseerd. Soms moet een speelplek eerder vervangen worden omdat de toestellen te slecht zijn. Dit melden we in deze paragraaf van de begroting. De gemeente Berg en Dal kent onderstaand areaal:

Omschrijving	Aantal
Speelplekken	76
Speeltoestellen	± 300
Overige speelvoorzieningen	35

Financiën

Voor het vervangen van de speeltoestellen is een spaarpot gevormd. Deze noemen we de “voorziening speeltuinen”. De geraamde stand hiervan is per 31 december 2016 € 99.771. Het bedrag dat we jaarlijks toevoegen bedraagt € 48.039.

Voor 2017 is de vervanging van de volgende speelplekken voorzien:

- Mesdagweg (Groesbeek)
- Hobbemaweg (Groesbeek)
- Plataanstraat (Breedeweg)
- Vendelierstraat (de Horst)

Ontwikkelingen

In onze ogen is de verdeling van speelplekken in de gemeente voldoende gespreid.

Risico's

Het onderhoud voeren wij uit volgens de eisen in het Attractiebesluit (Warenwetbesluit Attractie- en speeltoestellen). Er is geen sprake van bijzondere risico's. Bij de inspecties in afgelopen jaren hebben wij goede tot uitstekende beoordelingen gekregen, zowel technisch als administratief.

Financiering

Op grond van het BBV, Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten, moet er een paragraaf financiering worden opgesteld. In deze paragraaf staat hoe wij de risico's op het geld dat we uitleenen en lenen beheersen. De risico's die we moeten beheersen zijn koersrisico's en renterisico's.

Financiering

Financieringsstatuut

In het financieringsstatuut 2015 zijn door het college de richtlijnen vastgesteld voor het sturen en beheersen van, het verantwoorden over, en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's.

Financiële verordening (artikel 212 Gemeentewet)

Met het vaststellen van de financiële verordening 2015 heeft de raad de kaders aangegeven voor de inrichting van de financiële functie en de uitgangspunten voor het financieel beleid en het financieel beheer. Er is een relatie gelegd met het financieringsstatuut.

Financieringspositie

De financieringspositie geeft de financieringsbehoefte van de gemeente aan.

Bedragen x € 1.000

Financieringspositie	1-1-2017
-----------------------------	-----------------

Totaal vaste activa (a)	88.537
--------------------------------	---------------

Financieringsmiddelen:

Reserves en voorzieningen	57.109
---------------------------	--------

Langlopende leningen	25.243
----------------------	--------

Voorziening grondexploitatie	3.700
------------------------------	-------

Totaal financieringsmiddelen (b)	86.052
---	---------------

Financieringspositie (b-a)	-2.485
-----------------------------------	---------------

Bovenstaande berekening is een momentopname. De feitelijke omvang van het financieringssaldo is o.a. afhankelijk van het daadwerkelijke verloop van de geplande investeringen en de dagelijkse ontvangsten en betalingen gedurende het jaar.

Langlopende leningen

Op 1 januari 2017 bedraagt het totaal aan opgenomen geldleningen waarschijnlijk ruim € 25 miljoen. Rekening houdend met de reguliere aflossingen wordt het bedrag aan het totaal aan langlopende leningen op 31 december 2017 geraamd op € 23,5 miljoen.

Liquiditeitenplanning

In 2016 is er sprake van een liquiditeitstekort van ca. € 5 miljoen. Omdat de rente op kort geld (< 1 jaar) zeer laag tot zelfs negatief is, hebben wij het liquiditeitstekort met kasgeldleningen (kort geld) gefinancierd. In 2016 hebben wij rente ontvangen over de afgesloten kasgeldleningen.

Zolang deze situatie zich voordoet en we binnen de kasgeldlimiet blijven kan het liquiditeitstekort met kort geld gefinancierd blijven. Het verloop van de liquiditeiten is sterk

afhankelijk van de tijd en de mate waarin de voorgenomen investeringen feitelijk worden gerealiseerd. Per kwartaal worden de liquiditeiten in beeld gebracht.

Relatiebeheer

De NV Bank voor Nederlandse Gemeenten is de huisbankier van de gemeente. Dit betekent dat nagenoeg al het gemeentelijk betalingsverkeer via deze bank loopt. Uit oogpunt van doelmatig kasbeheer trachten wij het contante geldverkeer zo veel mogelijk te beperken.

Schatkistbankieren

Per 15 december 2013 is Schatkistbankieren wettelijk verplicht. Dagelijks worden alle overtollige liquiditeiten boven een drempelbedrag afgeroomd en aangehouden in de schatkist bij het Ministerie van Financiën. De drempel is vastgesteld op 0,75% van het jaarlijkse begrotingstotaal, met een minimum van € 250.000. Dit betekent voor ons dat € 607.000 (0,75% van 80.921.000) buiten de schatkist mag worden gehouden.

Het doel van de deelname aan schatkistbankieren is om de EMU-schuld van de collectieve sector te verlagen. De decentrale overheden krijgen geen leenfaciliteit bij de schatkist.

Rente

Koersrisico

Het koersrisico is het risico dat de waarde van aandelen of obligaties daalt door koersontwikkelingen. Wij lopen weinig koersrisico, omdat onze gelden zijn uitgezet op vastrentende waarden die niet gevoelig zijn voor koersontwikkelingen.

Renterisico

Er zijn twee normen die aangeven hoe groot het renterisico is.

1. Kasgeldlimiet.

Is een norm die aangeeft hoeveel geld we mogen lenen voor een periode korter dan een jaar. Volgens deze norm mogen we voor 2017 € 6,9 miljoen lenen. We verwachten de kasgeldlimiet niet te overschrijden.

2. Renterisiconorm.

De norm geeft aan dat de jaarlijkse verplichte aflossingen en de renteherzieningen van huidige en nieuwe leningen niet meer bedragen dan 20% van het begrotingstotaal. Als de aflossingen en de renteherzieningen onder de € 16,2 miljoen blijven is het goed. Wij verwachten lasten voor renteherziening en aflossing van € 1,8 miljoen.

Rentebeleid

Zowel de korte als de lange rente is momenteel historisch laag. De verwachting is dat de rente in 2017 nagenoeg gelijk blijft of licht stijgt.

In de begroting van 2016 hebben wij gerekend met een rente reserves van 1,50 %, rente grondexploitatie van 0,79% en rente vaste activa van 1,50%.

In 2016 heeft de Commissie BBV een notitie rente 2017 geschreven met nieuwe bepalingen en richtlijnen. In de notitie wordt ingegaan op de verwerking van de rentelasten en –baten in de begroting en jaarstukken. Doelstelling van deze notitie is het bevorderen van een eenduidige handelswijze over rente door gemeenten.

De commissie BBV adviseert het renteschema uit deze notitie op te nemen.

Dit schema geeft inzicht in de rentelasten externe financiering, het renteresultaat en de wijze van rentetoerekening.

Schema rentetoerekening zonder bespaarde rente

a. Externe rente korte en lange financiering	750.051
b. Externe rentebaten	-381.955
	368.096
c. Af : rente grondexploitatie	-49.397
c. Af: rente projectfinanciering	0
Saldo door te rekenen externe rente	318.699
d1. Rente eigen vermogen	724.455
d2. Rente voorzieningen contante waarde	187.677
e. Toe te rekenen rente taakvelden	1.230.831
Werkelijk aan taakvelden toegerekend	1,50% 1.328.058
f. renteresutaat	
	97.227

Staat herkomst en besteding van middelen

De Staat herkomst en besteding van middelen geeft inzicht in de achterliggende bronnen die de ingaande en uitgaande kasstromen veroorzaken.

Operationele activiteiten die bestaan uit transacties die veelal direct leiden tot opbrengsten en kosten.

Investeringsactiviteiten zijn de investeringen in en de desinvesteringen van immateriële, materiële en financiële vaste activa.

Financieringsactiviteiten bestaan uit de activiteiten ter financiering van de operationele en investeringsactiviteiten.

	<i>bedragen</i>
	<i>x €1.000</i>
Kasstroom uit operationele activiteiten	
Saldo begroting	0
Afschrijvingen	3.264
Mutatie werkkapitaal	1.232
- Mutatie voorraden	0
- Mutatie vorderingen	0
- Mutatie kortlopende schulden excl. Bankschulden	1.232
Onttrekkingen reserves	-1.714
Toevoegingen reserves	2.235
Onttrekkingen voorzieningen	-3.476
Toevoegingen voorzieningen	2.207
Totaal uit operationele activiteiten	3.748

Kasstroom uit investeringsactiviteiten

Investerings materiële vaste activa	-3.167
Desinvesteringen materiële vaste activa (bijdrage derden)	617
Investerings financiële vaste activa	0
Desinvesteringen financiële vaste activa	531

Totaal investeringsactiviteiten	-2.019
--	---------------

Kasstroom uit financieringsactiviteiten

Opname langlopende geldleningen	-
---------------------------------	---

Aflossing langlopende geldleningen	-1.729
------------------------------------	--------

Mutatie kasgeldleningen	-
-------------------------	---

Totaal financieringsactiviteiten	-1.729
---	---------------

Mutatie geldmiddelen	-0
-----------------------------	-----------

Bedrijfsvoering

Omdat de dienstverlening zich blijft ontwikkelen is ook de ontwikkeling van de bedrijfsvoering een doorlopend proces. In deze paragraaf gaan wij in op ons beleid rond bedrijfsvoering en de maatregelen die we treffen om de bedrijfsvoering ook in 2017 en volgende jaren bij de tijd te houden.

Algemeen

De ambities zijn hierbij richting gevend in ons doen en laten. We streven naar goede dienstverlening en hier is onze bedrijfsvoering ook op gericht. In deze paragraaf gaan we vertellen hoe we dit doen. Uiteraard tegen de juiste prijs/kwaliteitsverhouding.

Personeel

Medewerkers zijn de succesfactor én het visitekaartje van onze gemeente. Wij willen dan ook een aantrekkelijke werkgever zijn, zodat zij zich zo goed mogelijk inzetten voor het realiseren van de gemeentelijke ambities.

De samenleving verandert, de rol van onze gemeente verandert en daarmee ook onze medewerkers.

Daarom zijn we bezig met:

- Het doel van ons werk. Bij alles wat we doen stellen we ons de vraag waarom we het doen.
- Het (door)ontwikkelen van ons personeel.
- Iedereen doet mee, diversiteit is kenmerkend voor ons personeelsbestand. Competenties doen er toe, niet geslacht, leeftijd, herkomst of handicap.

Een moderne organisatie met zowel vast als flexibel personeel. Hierbij kunnen we inspelen op actuele ontwikkelingen.

Formatie(onderzoek)

Met de herindeling is een belangrijke financiële bezuiniging op de organisatie van 5% van de totale loonsom gerealiseerd. Voor 2017 is de geraamde formatie 182 fte. Dat is één fte meer dan de raming van 2016.

De belangrijkste veranderingen in de personeelsformatie tussen 2016 en 2017 zijn:

- In 2016 zijn de taken rondom ICT en Werk opgepakt in de regio. De medewerkers zijn overgegaan van onze organisatie naar de regionale samenwerking: het Werkbedrijf en de iRvN (ICT Rijk van Nijmegen). Dit gaat om 7,6 fte minder.
- Binnen het sociaal domein zijn een aantal medewerkers die eerder op inhuurbasis werkten, in dienst genomen. Hierdoor stijgt de formatie. Het gaat om 4,45 fte. Deze formatie werd en wordt betaald uit budgetten die voor het Sociaal Domein gereserveerd waren
- Door een grote toename van het aantal klanten binnen de Participatiewet is er meer formatie nodig. Het gaat om 2 fte extra.
- Tenslotte is op verschillende afdelingen de (geraamde) formatie, waarmee we bij de herindeling zijn gestart, aangepast aan de feitelijke omstandigheden. Dit gaat om 2,15 fte. De kosten daarvan passen binnen bestaande budgetten en/of worden betaald uit de flexibele schil (zie hieronder).

Wij vinden het van belang om de formatie regelmatig te monitoren en af te stemmen op de omvang en het takenpakket van de gemeente. Eind 2016 voert het college daarom een scan uit om onze formatie te vergelijken met die van andere gemeenten.

Flexibele schil

De totale formatie is afgestemd op de omvang van de taken die de gemeente uitvoert. Om goed in te kunnen spelen op externe ontwikkelingen en niet voortdurend een beroep te hoeven doen op extra (belasting)gelden, is een flexibele organisatie nodig. Een gedeelte van de formatie (± 15 fte) is daarom flexibel. Op deze manier creëren we een moderne organisatie.

Duurzaam inzetbaar personeel

De maatschappelijke ontwikkelingen vragen nieuwe of andere vaardigheden van onze medewerkers. Daarnaast is de leeftijdsopbouw van de huidige organisatie aanleiding om aandacht te besteden aan de duurzame inzetbaarheid van medewerkers. Daarom doen we verschillende dingen:

- We zetten in op verjonging van ons personeelsbestand o.a. door het invoeren van het generatiepact en het werken met trainees
- We onderzoeken nieuwe mogelijkheden rondom scholing en opleiding, om alle medewerkers in staat te stellen zich te ontwikkelen waar nodig.
- We stimuleren een gezonde en fitte levensstijl.
- Het is belangrijk dat medewerkers flexibel zijn. Daarom geven we de medewerkers kansen om door te stromen naar nieuwe of andere functies, binnen of buiten onze organisatie.
- We werken mee aan werkervaringsplaatsen daar waar mogelijk.

Generatiepact

De medewerkers van de gemeente Berg en Dal hebben een hoge gemiddelde leeftijd. Er is weinig uitstroom van oudere medewerkers en weinig instroom van jonge medewerkers. Dit beeld is gelijk aan het landelijke beeld. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) adviseert gemeenten hiertegen maatregelen te treffen. De gemeente Berg en Dal heeft dit advies gevolgd. In 2016 is de invoering van het zogenaamde generatiepact voorbereid en vanaf 2017 kunnen medewerkers hier gebruik van maken. Het generatiepact houdt in dat we oudere medewerkers de mogelijkheid geven om minder te gaan werken. Hierdoor ontstaat er ruimte om jonge medewerkers aan te nemen. Een bijkomend voordeel van de regeling is dat oudere medewerkers - totdat ze met pensioen gaan - hun kennis geleidelijk kunnen overdragen aan de jongere medewerkers.

Trainees

Zoals hierboven vermeld is er weinig instroom van jongeren. Naast het generatiepact bekijken we de mogelijkheden om trainees in te zetten. Dit zijn jonge, net afgestudeerde medewerkers die met een frisse blik, korte opdrachten voor ons uitvoeren. Hierdoor halen we nieuwe kennis in huis en blijft er minder werk liggen. We gaan samenwerken met gemeenten in de regio. Hierdoor maken we minder kosten, en we zijn als overheid beter zichtbaar voor werkzoekenden in de regio. Ook kunnen we op deze manier gebruik maken van kennis die de trainee opgedaan heeft bij een andere regiogemeente.

Participatiebanen

Wij vinden dat wij als gemeente een maatschappelijk voorbeeld zijn om als werkgever ieder een kans te geven om aan het werk te zijn. Daarom creëren wij de komende jaren participatiebanen. Dit zijn extra banen voor mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt. Door een fysieke of psychische beperking is het voor deze mensen vaak niet mogelijk om een volledige functie uit te voeren binnen een organisatie. Om deze mensen een plaats te geven binnen de organisatie maken wij functies die anders niet ingevuld zouden worden. Hierover zijn landelijk en regionaal afspraken gemaakt. Het gaat om structurele werkzaamheden die anders niet of beperkt uitgevoerd worden. Door deze extra

banen neemt onze formatie de komende jaren toe. Wij streven naar 10 participatiebanen in 2020.

Organisatie

Wij willen een betrouwbare en service verlenende organisatie zijn. Hierbij luisteren we goed naar de klant en bieden we waar nodig maatwerk aan. Onze omgeving verandert voortdurend. Daarom moeten wij als moderne organisatie ons werk hierop aanpassen.

Regiegemeente

Wij hebben gekozen voor een groeipad naar een regiegemeente. Bij een regiegemeente doen we niet meer al het werk zelf, maar is onze invloed wel zichtbaar. Wij richten ons vooral op het stellen van kaders (ontwikkeling van beleid “in eigen huis”), het voeren van regie op processen en de uitvoering van kerntaken. Uitvoeringstaken worden steeds meer aan partners overgelaten, waarbij sommige taken zijn afgestoten en andere taken onder verantwoordelijkheid en regie van de gemeente worden uitgevoerd. We monitoren hierbij op prijs en kwaliteit. In de afgelopen jaren zijn tal van concrete mogelijkheden van uitbesteding en regionale samenwerking onderzocht en concreet aangegaan.

- Inmiddels nemen we deel aan de belastingsamenwerking in Beuningen, via het belastingkantoor Munitax,
- Daarnaast hebben we de brandweer geregionaliseerd in de Veiligheidsregio Gelderland Zuid (VRGZ),
- Ook zijn de Wabotaken ondergebracht bij de omgevingsdienst regio Nijmegen (ODRN).
- Tenslotte is de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling (MGR), waaronder het regionale Werkbedrijf en de regionale samenwerking op het gebied van ICT (iRvN), inmiddels van start gegaan. Onze medewerkers van het cluster Werk en het cluster ICT zijn per 1 april 2016 in dienst van deze nieuwe organisatie gekomen.

Resultaatgedreven werken

We willen een betrouwbare partner zijn voor onze inwoners en bedrijven. Het college maakt daarvoor beleid en formuleert duidelijke doelstellingen. Het college en onze organisatie gaan aan de slag om deze doelstellingen voor u te realiseren. Dat betekent concrete resultaten leveren. Daarbij luisteren wij naar u en laten wij meer ruimte voor maatwerk en vertrouwen we op het vakmanschap van onze medewerkers. Hierbij is het te behalen resultaat leidend. Door middel van opleiding en training voor onze medewerkers stimuleren wij deze manier van resultaatgedreven en klantvriendelijk werken.

Klare Taal

Onze dienstverlening bestaat vaak uit geschreven teksten, zowel op papier als digitaal. We versturen veel brieven en geven voorlichting via folders en de website. In 2016 hebben we onderzoek gedaan naar ons taalniveau. Hieruit blijkt dat een groot deel van onze teksten niet makkelijk te lezen is. Daarom zijn we gestart met het project ‘Klare Taal’. Alle medewerkers hebben trainingen gevolgd en er zijn taalcoaches aangesteld. In 2017 gaan we hiermee verder en worden de brieven omgezet in klare taal. Wij willen dat onze teksten begrijpelijk, duidelijk en prettig leesbaar zijn. Wij hebben ons best gedaan om ook in deze begroting in klare taal te schrijven.

Administratieve organisatie

De administratieve organisatie gaat over de regels, procedures en werkafspraken van onze organisatie. Die regels zijn er om onze organisatie goed en betrouwbaar te laten functioneren. Het accountantskantoor Baker Tilly Berk controleert onze administratieve organisatie en adviseert hierover. Wij bespreken de adviezen regelmatig in één van onze raadscommissies, de auditcommissie. Op basis van de bevindingen van de accountant stelt het college jaarlijks een plan op, waarin we aangeven hoe we omgaan met deze adviezen.

De zorg- en WMO-taken zijn op dit moment een belangrijk aandachtspunt. Het blijkt dat de gemeenten, de Sociale Verzekeringsbank en de zorgaanbieders de interne controle nog onvoldoende op elkaar hebben afgestemd. Dit willen we zo snel mogelijk verbeteren.

Informatievoorziening

Informatiebeveiliging en privacy

De gemeente wil een betrouwbare partner zijn voor inwoners en bedrijven. Wij gaan daarom zorgvuldig om met gegevens van inwoners en organisaties. Dat is ook belangrijk nu we steeds vaker werken met digitale informatie. Digitale informatie is eenvoudig te kopiëren en te verspreiden. Om te voorkomen dat vertrouwelijke informatie in verkeerde handen valt, is aandacht nodig voor informatiebeveiliging. Daarom zijn er landelijke veiligheidseisen opgesteld, de Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten (BIG). Onze gemeente moet aan deze veiligheidseisen voldoen.

Om te bepalen of een inwoner recht heeft op een uitkering maken wij bijvoorbeeld gebruik van gegevens over het arbeidsverleden en het loon van deze inwoner. Deze gegevens zijn opgeslagen in het landelijke systeem Suwinet. Om Suwinet veilig te kunnen gebruiken moet een gemeente aan een aantal landelijke normen voldoen. Onze gemeente voldoet aan deze normen.

Onze gemeente gaat aan de slag met informatiebeveiliging. Wij hebben daarvoor een projectorganisatie opgericht. Deze projectorganisatie werkt aan de bewustwording bij de medewerkers van onze organisatie. Maar er wordt ook gewerkt aan beleid en werkafspraken over informatiebeveiliging en privacy.

Documentaire informatie voorziening (DIV)

Het hebben en het snel kunnen delen van informatie is tegenwoordig erg belangrijk. Dat geldt ook voor onze gemeente. We doen er veel aan om goede informatie beschikbaar te hebben en om deze informatie op een goede manier te beheren. Steeds vaker is dat digitale informatie.

In 2016 is de basis gelegd voor het verbeteren van ons archiefbeheer, zowel op papier als digitaal. In de landelijke Archiefregeling staat dat het beheer van het archief moet voldoen aan bepaalde eisen. Bijvoorbeeld dat informatie toegankelijk, vindbaar, uitwisselbaar, authentiek, betrouwbaar, volledig en integer hoort te zijn. Om aan deze eisen te voldoen gaan we een kwaliteitssysteem opzetten. Het kwaliteitssysteem bestaat uit een beschrijving van de organisatie en werkafspraken tussen mensen die zich bezig houden met archiefbeheer. In 2017 gaan we onderzoeken welk kwaliteitssysteem het best past bij onze organisatie.

Ook gaan we in 2017 verder met het digitaliseren van ons archief. Zo gaan we alle bouw- en milieuvergunningen van 1940 tot heden digitaal maken. Deze informatie kan daarna eenvoudig geraadpleegd worden via onze website.

Voor het beheer van ons archief werken we samen met het Regionaal Archief Nijmegen. In 2017 evalueren we deze samenwerking.

Gegevensbeheer

De gemeente beheert een aantal belangrijke basisregistraties. In een basisregistratie zijn gegevens opgenomen, die op een betrouwbare en veilige manier kunnen worden ingezien. Bijvoorbeeld de Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG), de Basisregistratie Grootschalige Topografie (BGT), de Basisregistratie Kadaster (BRK) en het Handelsregister.

De basisregistraties van gemeenten zijn onderling gekoppeld. Zo kunnen veranderingen in deze gegevens eenvoudiger worden uitgewisseld tussen gemeenten en andere overheidsinstanties in Nederland. Het koppelen van de basisregistraties heeft langer geduurd dan verwacht. In 2017 gaan we ook de koppeling van onze interne systemen verbeteren. Daarvoor moeten we verschillende werkprocessen op elkaar afstemmen. Ons doel is om gegevens eenmalig te registreren om ze daarna voor meerdere doeleinden te gebruiken (eenmalige registratie en meervoudig gebruik).

De overgang van de huidige gemeentelijk basisadministratie (GBA) naar de basisregistratie Personen (BRP) is landelijk uitgesteld tot 2018/2019. De aanbesteding van de BRP doen we samen met gemeenten in de regio.

Digitale dienstverlening

Landelijk is vastgesteld welke diensten gemeenten digitaal kunnen regelen en hoe we dat het beste kunnen aanpakken. Voor gemeenten zijn twee notities beschikbaar: “Overheidsbrede dienstverlening 2020” en “Digitaal 2017”. Wij sluiten zo veel mogelijk aan bij deze landelijke doelstelling en kijken steeds wat past bij onze gemeente.

Dit betekent dat we steeds meer dienstverlening digitaliseren. Ook stimuleren we inwoners, bedrijven, verenigingen en instellingen hier gebruik van te maken. Onze gemeentelijke website is daarbij erg belangrijk. Daarom zorgen we er voor dat de informatie op de website leesbaar, actueel en volledig is.

Door de digitalisering kunnen inwoners steeds vaker zelf bepalen waar en wanneer ze iets willen regelen. We zorgen er ook voor dat mensen bij ons aan het loket geholpen worden als ze het niet digitaal kunnen regelen.

Ook in de komende jaren gaan we meer digitale formulieren op de website aanbieden. We blijven de digitale formulieren die we hebben verbeteren. Verder kunt u als inwoner steeds meer informatie vinden op de website [Mijn.overheid.nl](https://mijn.overheid.nl). Dit is uw persoonlijke website voor al uw overheidszaken. De gemeente verstuurt al een aantal brieven digitaal via MijnOverheid. Dit worden er steeds meer. Als u een aanvraag hebt gedaan bij de gemeenten gaan we ook aangeven hoe ver we zijn met de afhandeling van uw aanvraag (statusinformatie). Dit zal waarschijnlijk in 2018 gebeuren.

Inkoop en aanbesteding

Wij hebben onze inkoopregels vastgelegd in ons inkoopbeleid. Uiteraard gelden voor ons ook de wettelijke regels die zijn opgenomen in de Aanbestedingswet. Al onze inkopen en aanbestedingen worden gedaan volgens ons inkoopbeleid. Ons uitgangspunt is dat we inkopen op basis van de beste prijs-kwaliteitverhouding.

De inkoopregels passen bij onze professionele aanpak van de inkoop. Wij willen een betrouwbare opdrachtgever zijn, die leveranciers eerlijke en gelijke kansen biedt. Via ons inkoopbeleid willen we ook sturen op politieke thema's:

- Duurzaamheid;
- Lokale werkgelegenheid;
- Administratieve lastenverlichting;
- Social return; hierbij komen werkplekken beschikbaar voor mensen die moeilijk werk kunnen vinden.

En dat alles zo effectief en efficiënt mogelijk.

Om onze doelstellingen te halen zullen wij de komende periode de inkoop verder professionaliseren. Hierbij gaat het om de volgende onderdelen:

- Het actualiseren van onze inkoopvoorwaarden en – regels;

- Meer aandacht voor onze inkoopdoelstellingen;
- Het meenemen van onze doelstellingen in de Planning en control cyclus;
- Het inrichten van een systeem voor contractbeheer;
- Het ondersteunen van de organisatie door advies in te winnen bij een inkoopadviseur.

Verbonden partijen

Wij spreken van een Verbonden Partij als het een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie betreft waarin de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft. Op grond van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV), dient de gemeente in de begroting aandacht te besteden aan partijen, waarmee de gemeente een bestuurlijke en financiële band heeft. Er zijn immers bestuurlijke, beleidsmatige en/of financiële belangen en risico's, die uit gemeenschappelijke regelingen, deelnemingen in NV's, stichtingen of verenigingen of andere overeenkomsten kunnen voortvloeien.

Algemeen

Bestuurlijk belang

Onder bestuurlijk belang wordt verstaan: een zetel in het bestuur van een bestuurlijke participatie of het hebben van stemrecht. Het uitoefenen van bestuurlijke invloed op het bestuur van een bestuurlijk verbonden organisatie door de gemeente is er op gericht het publieke belang te dienen. In het nastreven van het publieke belang dient de reden gelegen te zijn van het aangaan van een relatie met een derde rechtspersoon.

Financieel belang

Alleen een bestuurlijk belang maakt een partij nog geen zogenaamde verbonden partij, daarvoor is ook een financieel belang vereist. Onder financieel belang worden niet alleen eigendomsrechten, zoals die voortvloeien uit het bezit van aandelen begrepen, maar ook constructies als het verstrekken van leningen, het verlenen van subsidies en het stellen van garanties.

Centraal advies

Met de gemeente Nijmegen zijn afspraken gemaakt over de advisering van begroting- en rekeningstukken van de volgende gemeenschappelijke regelingen:

- GGD Gelderland Zuid
- Veiligheidsregio Gelderland-Zuid (VRGZ)
- BREED
- Milieusamenwerking en Afvalverwerking Regio Nijmegen (MARN)
- Omgevingsdienst Regio Nijmegen (ODRN)
- Modulaire Gemeenschappelijke Regeling (MGR)

Vanuit de afdeling stadscontrol van de gemeente Nijmegen wordt een advies uitgebracht aan de besturen van de gemeenschappelijke regelingen en aan de gemeentebesturen. Ook komen de adviezen altijd terecht bij een centrale coördinator per gemeente. De gemeenten zijn uiteraard vrij om dit advies over te nemen, te wijzigen of te negeren. De uiteindelijke beslissingsbevoegdheid over begroting- en rekeningstukken ligt bij het algemeen bestuur van de Gemeenschappelijke Regeling

Bank Nederlandse gemeenten

Rechtsvorm	Vennootschappen en coöperaties
Vestigingsplaats	Den Haag
Verantwoordelijke portefeuille	S. Fleuren
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Afgevaardigde aandeelhoudersvergadering
Deelnemers	Overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang

Openbaar en gemeentelijk belang

BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de

burger

Ontwikkelingen

De rente die een bank moet betalen om geld te kunnen lenen is afhankelijk van de kredietstatus. De BNG heeft de hoogste rating: AAA. Daarbij heeft de BNG eind 2015 het predicaat "nationaal systeemrelevante bank" gekregen. Dit betekent dat de BNG de vijfde bank van Nederland is die belangrijk wordt gevonden dat die niet "om kan vallen". Van de Nederlandse banken kwam de BNG in de zomer van 2016 als beste uit de Europese stresstest.

Financiële informatie (bedragen x € 1.000)

	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal	59	143	145

	Begin boekjaar	Eind boekjaar
Aandeel belang (%)	103.116	103.116
	aandelen(0,19%)	aandelen(0,19%)
Resultaat		226.000
Omvang eigen vermogen	358.200	416.300
Omvang vreemd vermogen	1.499.230	1.453.480

Toelichting

Gemeente Berg en Dal heeft 103.116 aandelen BNG. Jaarlijks wordt over de winst 25% dividend uitgekeerd aan de aandeelhouders. De BNG verstrekt geen begrotingscijfers. Zij moet zich houden aan de regels van de Autoriteit Financiële Markten. Deze regels houden onder andere in dat er geen koersgevoelige informatie wordt verstrekt. Opgenomen zijn daarom de cijfers van het laatst bekende verantwoordingsjaar 2015.

Risico's

Geen gegevens bekend

Dar NV

Rechtsvorm	Vennootschappen en coöperaties
Vestigingsplaats	Nijmegen
Verantwoordelijke portefeuille	S. Thijssen
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Raad van bestuur
Deelnemers	Beuningen, Druten, Heumen, Nijmegen, Wijchen en Berg en Dal

Openbaar en gemeentelijk belang

Verwerking van afval in de regio Nijmegen.

Ontwikkelingen

Door de bundeling van kennis van de uitvoering en afvalbeleid bij DAR wordt de regionale afvalsamenwerking versterkt. Dit geeft een impuls aan het afvalbeleid. Het wordt eenvoudiger om de ambities en gewenste innovaties rondom duurzaam afvalbeheer te realiseren. Innovatie vraagt immers kennis, kennis vraagt schaalgrootte. Een gezamenlijke aanpak kan, mits goed uitgevoerd, ook op een efficiëntere manier gebeuren. Door de grotere schaal (gemeente Nijmegen zorgt voor een verdubbeling van de schaalgrootte) kunnen meer financiële en kwaliteitsvoordelen behaald worden. Ook zijn er synergievoordelen te behalen bij de inzameling. De inzamelroute hoeft immers niet op te houden bij een gemeentegrens. Voor sommige afvalstromen is er echter eerst wel een zekere harmonisatie nodig in de inzamelmethodiek. Een synergievoordeel is zeker te behalen bij een regionale infrastructuur van milieustraten. Als aandeelhouder is de gemeente verbonden aan één partij. Dit geeft meer stabiliteit in de begroting en in de communicatie naar de burger. Een nadeel van het aansluiten bij een regionaal afvalbedrijf is een verlies van marktwerking. De regiogemeenten hebben vooraf daarom de eis van marktconforme tarieven neergelegd. De marktconformiteit is gewaarborgd door van DAR een hybride organisatie te maken die met een bepaalde basis aan

capaciteit en know how de inzamelactiviteiten rond restafval/gft en kunststof zoveel mogelijk aan de markt overlaat. Er is een sturingsinstrument bepaald, waarbij op hoofdlijnen DAR circa 35% van de inzamelactiviteiten rond restafval/gft en kunststof aan de markt overlaat. Dit betekent dat gemeenten de zekerheid hebben dat bij een imperfecte markt de tarieven niet onverwacht zullen stijgen. DAR functioneert immers als tariefplafond. Aan de onderkant kunnen gemeenten binnen de toekomstige DAR wel profiteren van de (incidentele) marktvordelen zolang deze wel functioneert. Het inzetten van DAR als gezamenlijk regiebedrijf c.q. hybride organisatie geeft regiogemeenten een gezamenlijk instrument in handen om de regionale afvalsamenwerking te intensiveren. Daarmee worden op een meer gestructureerde manier synergie- en efficiencyvoordelen gerealiseerd. Hierbij wordt ook gedacht aan voordelen op andere gebieden zoals sociale werkgelegenheid. Inmiddels worden er ook IBOR(Integraal Beheer Openbare Ruimte)-taken door de DAR uitgevoerd; in combinatie met inzet van medewerkers van het Werkbedrijf.

Financiële informatie (bedragen x € 1.000)

	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal	16	63	30
	Begin boekjaar	Eind boekjaar	
Aandeel belang (%)	3.783	3.783	
	aandelen(3,44%)	aandelen(3,44%)	
Resultaat		2.676	
Omvang eigen vermogen	13.900	15.569	
Omvang vreemd vermogen	12.700	11.530	

Toelichting

Opgenomen zijn de cijfers uit het laatst bekende verantwoordingsjaar 2015

Risico's

Dar wordt hoofdzakelijk gefinancierd via langlopende leningen met de gemeente Nijmegen en bevoorschotting vanuit de gemeenten gedurende het jaar. Bij eventuele kortlopende tekorten heeft Dar een kredietfaciliteit bij de ING bank. De realisatie van een regionaal textielsorteerbedrijf gaat niet door. De sterk schommelende marktontwikkelingen in de textielmarkt maken de ontwikkeling van een dergelijke onderneming een te risicovolle onderneming.

Euregio (Rhein-Waal)

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Kleve
Verantwoordelijke portefeuille	M. Slinkman
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Lid Euregioraad
Deelnemers	Duitse en Nederlandse gemeenten, regionale overheden

Openbaar en gemeentelijk belang

Stimuleren van de grensoverschrijdende samenwerking in het Nederlands-Duits grensgebied.

Ontwikkelingen

De versterking van grensoverschrijdende samenwerking geldt voor vele beleidsterreinen zoals economische ontwikkeling, onderwijs en arbeidsmarkt, cultuur en sport, toerisme en recreatie, milieubescherming en afvalverwerking, natuurbehoud en landschapsbeheer en sociale zaken.

Financiële informatie (bedragen x € 1.000)

	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal	-9	-9	-9

	Begin boekjaar	Eind boekjaar
Aandeel belang (%)	Niet bekend	Niet bekend
Resultaat		1.315
Omvang eigen vermogen	1.313	1.315
Omvang vreemd vermogen	2.300	2.391

Toelichting

Opgenomen zijn de cijfers van het laatst bekende verantwoordingsjaar 2015.

Risico's

Risico's van enige omvang zijn niet te verwachten. De Euregio heeft een stabiele en solide financiële positie.

Gemeenschappelijk Orgaan regio Arnhem Nijmegen

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Nijmegen
Verantwoordelijke portefeuille	M. Slinkman
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Afgevaardigde gemeente
Deelnemers	19 gemeenten19 gemeenten

Openbaar en gemeentelijk belang

Na de opheffing van de Stadsregio Arnhem – Nijmegen is in de regio Arnhem-Nijmegen de wens blijven bestaan om op een aantal gebieden samen te blijven werken, te weten economie, wonen, mobiliteit en duurzaamheid. Deze samenwerking is geregeld in een lichte gemeenschappelijke regeling: het Gemeenschappelijk Orgaan (GO). Het GO richt zich op een structurele verbetering van het vestigingsklimaat voor inwoners en bedrijven in de Arnhem Nijmegen City Region, in zowel nationaal als internationaal perspectief. Doel van het GO is om op de gebieden economie, mobiliteit, wonen en duurzaamheid beleid onderling en met de provincie af te stemmen. Het GO bestaat uit een Bestuurlijk Overleg (hier nemen over het algemeen de burgemeesters in plaats). Onder dit Bestuurlijk Overleg hangen 4 regionale portefeuillehouder overleggen: economie, wonen, duurzaamheid en mobiliteit.

Ontwikkelingen

Ambitie is om te werken aan een steviger profiel van de regio.

Financiële informatie (bedragen x € 1.000)

	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal	-105	-51	-51

	Begin boekjaar	Eind boekjaar
Aandeel belang (%)	4,47%	4,47%
Resultaat		
Omvang eigen vermogen		
Omvang vreemd vermogen		

Toelichting

De deelnemende gemeenten dragen bij in de uitgaven van het gemeenschappelijk orgaan. De totale uitgaven in de begroting 2017 zijn geraamd op € 1.152.271,50. Bijdrage per inwoner is dan € 1,50.

Risico's

Geen gegevens bekend.

Gemeentelijke GezondheidsDienst

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Nijmegen
Verantwoordelijke portefeuille	S. Thijssen
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	lid algemeen bestuur
Deelnemers	18 gemeenten

Openbaar en gemeentelijk belang

Uitvoering van de wettelijke taken uit de Wet Publieke Gezondheid, Wmo en jeugdwet. Naast de wettelijke taken voor de GGD-Gelderland Zuid ook andere taken uit zoals op het gebied van maatschappelijke opvang en jeugd

Ontwikkelingen

De GGD heeft in 2015 een nieuwe meerjarenstrategie vastgesteld. De uitwerking van deze strategie wordt vormgegeven door diverse uitvoeringsprogramma's die vanaf 2017 worden uitgerold. Deze programma's zijn leidend bij de werkzaamheden en ontwikkelingen bij de GGD. Ook heeft de uitvoering van de nieuwe taken Wmo en jeugdhulp en de kanteling en de wijkgerichte werkwijze met lokale netwerken/sociale wijkteams invloed op het werk van de GGD. De GGD zal meer inzetten op het in samenhang met bestaande lokale netwerken uitvoeren van haar taken op het gebied van publieke gezondheid. Voor Veilig Thuis zal besluitvorming plaatsvinden over het al dan niet definitief onderbrengen bij de GGD

Financiële informatie (bedragen x € 1.000)

	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal	-913	-1.091	-1.154

	Begin boekjaar	Eind boekjaar
Aandeel belang (%)	5,85%	5,85%
Resultaat		-173
Omvang eigen vermogen	2.809	937
Omvang vreemd vermogen	4.184	3.082

Toelichting

Opgenomen zijn de cijfers van het laatst bekende verantwoordingsjaar 2015

Risico's

Ten aanzien van de personele kosten is er nog sprake van risico's die samenhangen met de fusie. Het gaat hierbij om mogelijke kosten voor het treffen van voorzieningen van niet actieve medewerkers. Voor de nieuwe taken "Veilig Thuis" en "Toezicht WMO" speelt de vraag hoe de doorontwikkeling loopt. Hierin kunnen mee-of tegenvallers zitten.

Grenzland Draisine GMBH

Rechtsvorm	Vennootschappen en coöperaties
Vestigingsplaats	Kranenburg(Duitsland)
Verantwoordelijke portefeuille	S. Fleuren
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Lid toezichtsraad
Deelnemers	Kleve, Kranenburg en Berg en Dal

Openbaar en gemeentelijk belang

Toeristische exploitatie van het spoortracé Groesbeek-Kranenburg-Kleve

Ontwikkelingen

De gemeente maakt zich zorgen over de continuïteit van de onderneming. De exploitatiebijdrage in 2015 is dan ook toegekend onder de volgende twee voorwaarden: 1. Het doorvoeren van verbeteringen in de bedrijfsvoering. Meer sturing op positief bedrijfsresultaat is noodzakelijk. 2. Meer promotie voor de draisine op de Nederlandse markt.

Financiële informatie (bedragen x € 1.000)

	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal	-30	0	0
	Begin boekjaar	Eind boekjaar	
Aandeel belang (%)	33,33%	33,33%	
Resultaat		-30	
Omvang eigen vermogen	20	12	
Omvang vreemd vermogen			

Toelichting

Door de gemeente Berg en Dal is in totaal € 40.000 ingelegd. Bij de oprichting € 10.000 en in 2015 een eenmalige exploitatiebijdrage van € 30.000. Financieel resultaat is van het verantwoordingsjaar 2014. Omvang eigen vermogen is gebaseerd op het jaar 2016.

Risico's

Geen gegevens bekend.

Instituut Bijzonder Onderzoek

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Wijchen
Verantwoordelijke portefeuille	S. Thijssen
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Afgevaardigde gemeente
Deelnemers	Wijchen, Beuningen, Heumen en Berg en Dal

Openbaar en gemeentelijk belang

Opsporing van uitkeringsfraude

Ontwikkelingen

Handhaven in de sociale zekerheid is een van de voornaamste beleidsdoelstellingen vanuit het huidige kabinet. Centraal staan een steviger aanpak van fraude in de sociale zekerheid, het betrappen van fraudeurs en het aanpakken van uitbuiting van werknemers. Per 1 januari 2013 is de wetgeving rondom handhaving fors aangescherpt. Dit resulteert in een hardere aanpak van (sociale zekerheid) fraude met daarbij behorende hogere straffen. De straffen bestaan uit een forse sanctie bij het schenden van de inlichtingenplicht (een boete die in verhouding staat tot de benadeling of het financiële gewin) en bij herhaalde fraude uitsluiting van uitkering gedurende enkele maanden.

Financiële informatie (bedragen x € 1.000)

	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal	-86	-90	-86
	Begin boekjaar	Eind boekjaar	
Aandeel belang (%)	29,54%	29,54%	
Resultaat			
Omvang eigen vermogen			
Omvang vreemd vermogen			

Toelichting

De deelnemende gemeenten dragen bij in het in het nadelig saldo van de begroting. De bijdrage wordt berekend op basis van het aantal inwoners per 1 januari van het betreffende jaar en het aantal afgewikkelde opdrachten. Het IBO brengt éénmaal per jaar een voorschot in rekening bij de deelnemende gemeenten. Het IBO kan hierdoor aan haar betalingsverplichtingen voldoen en heeft in principe geen behoefte aan externe financiers. Als kasgeldmiddelen ontoereikend zijn, financiert de gemeente Wijchen via rekening-courant. Op grond hiervan heeft het IBO geen directe behoefte aan een liquiditeitsplanning en een opzet voor de financieringsbehoefte voor de komende 3 jaar

Risico's

Door verdeling van het nadelig saldo over de deelnemende gemeenten heeft de gemeenschappelijke regeling geen behoefte aan extra weerstandscapaciteit. Voor de gemeente vormt dit wel een risico.

Leisurelands

Rechtsvorm	Vennootschappen en coöperaties
Vestigingsplaats	Arnhem
Verantwoordelijke portefeuille	S. Fleuren
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Afgevaardigde aandeelhoudersvergadering
Deelnemers	22 Gemeenten en een gemeenschappelijke regeling met recreatiegebieden in Gelderland en Noord Limburg.

Openbaar en gemeentelijk belang

Het in stand houden, optimaliseren en laagdrempelig toegankelijk houden van openbare recreatieplassen

Ontwikkelingen

De kans op maatschappelijk rendement kan worden vergroot als de recreatieplassen van Leisurelands door meer inwoners worden bezocht. Ondermeer door het laagdrempelig houden van deze recreatievoorzieningen.

Financiële informatie (bedragen x € 1.000)

	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal	0	0	0
	Begin boekjaar	Eind boekjaar	
Aandeel belang (%)	3.098	3.098	
	aandelen(1,57%)	aandelen(1,57%)	
Resultaat		2.621	
Omvang eigen vermogen	52.383	55.004	
Omvang vreemd vermogen	20.154	20.958	

Toelichting

Opgenomen zijn de cijfers van het laatst bekende verantwoordingsjaar 2015. De gemeente Berg en Dal verstrekt geen subsidie aan deze verbonden partij en door Leisurelands wordt geen dividend uitgekeerd.

Risico's

Geen gegevens bekend

Milieusamenwerking Afvalverwerking Regio Nijmegen

Rechtsvorm	Vennootschappen en coöperaties
------------	--------------------------------

Vestigingsplaats	Nijmegen
Verantwoordelijke portefeuille	S. Thijssen
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Lid algemeen bestuur
Deelnemers	10 gemeenten in de regio Nijmegen

Openbaar en gemeentelijk belang

De MARN is een samenwerking tussen een tiental gemeenten in de regio Nijmegen. Deze samenwerking richt zich op het brede terrein van milieu. Door de regionalisering van de Dar en de komst van de ODRN is het (regionale) belang van MARN op het gebied van projecten voor afval en milieu afgenomen. MARN heeft als gemeenschappelijke regeling nog wel een belangrijke rol om met de regiogemeenten onze belangen in de ARN te behartigen.

Ontwikkelingen

De gemeente Berg en Dal maakt samen met 9 regiogemeenten deel uit van de gemeenschappelijke regeling MARN. De MARN is aandeelhouder van de afvalenergiecentrale ARN BV te Weurt. Daar wordt het huishoudelijke restafval uit de regio verbrand met energierugwinning. Naast aandeelhouder is de MARN ook klant van ARN BV en heeft in die zin een "afval-aanleveringsovereenkomst" met ARN. In 2015 is door MARN besloten deze overeenkomst met 5 jaar te verlengen, waarbij afgesproken is dat de in 2010 bedongen korting van 25,71% op het verwerkingstarief wordt voortgezet én aanvullend vanaf 20121 een korting van 6% op het tarief zal worden toegepast. Bovendien is aan de ARN meegegeven dat meer inzicht wordt verwacht in o.a. de tariefopbouw. De geboden korting wordt dan ook beschouwd als een minimum en de discussie over het tarief zal gevoerd blijven worden. Als afvalverwerker is ARN bezig met de ontwikkeling van een milieuvriendelijke verwerkingsmethode van incontinentiemateriaal. Ook oriënteert het bedrijf zich op de realisatie dan wel deelname in een recyclingsinstallatie van matrassen. Tot slot overweegt ARN de grond waarop het bedrijf is gevestigd, aan te kopen van de GR MARN. Het is nog onduidelijk of en hoe dit wordt afgerond.

Financiële informatie (bedragen x € 1.000)

	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal	62	41	41
	Begin boekjaar	Eind boekjaar	
Aandeel belang (%)	10,33%	10,33%	
Resultaat		606	
Omvang eigen vermogen	751	541	
Omvang vreemd vermogen	2.000	2.000	

Toelichting

Opgenomen zijn de cijfers van het laatst bekende verantwoordingsjaar 2015.

Risico's

Geen gegevens bekend.

Modulaire Gemeenschappelijke Regeling

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Nijmegen
Verantwoordelijke portefeuille	S. Fleuren/S. Thijssen
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Lid algemeen bestuur
Deelnemers	Beuningen, Druten, Heumen, Nijmegen, Mook en Middelaar, Wijchen, Berg en Dal

Openbaar en gemeentelijk belang

De MGR heeft 2 modules, het Werkbedrijf en IRvN. De gemeente Berg en Dal is deelnemer in beide modules. Binnen het Werkbedrijf worden de op re-integratie gerichte taken uit de Participatiewet en de

taken op grond van de Wet sociale werkvoorziening uitgevoerd. Binnen de module IRvN wordt een aantal ICT-taken uitgevoerd voor de gemeenten in de regio.

Ontwikkelingen

Met ingang van 1 januari 2016 zijn de taken met betrekking tot de SW ondergebracht bij het Werkbedrijf. Hiermee is een stap gezet in de integratie van Breed in het Werkbedrijf. MGR gaat er van uit dat de integratie van Breed in 2017, in de praktijk, staat. Het jaar 2017 is dan ook het eerste jaar dat het werkbedrijf zoveel mogelijk zal werken zoals bedoeld is bij de oprichting.

Financiële informatie (bedragen x € 1.000)

	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal	-891	-7.070	-6.238
	Begin boekjaar	Eind boekjaar	
Aandeel belang (%)	10,96%	10,96%	
Resultaat			
Omvang eigen vermogen			
Omvang vreemd vermogen			

Toelichting

Risico's

De MGR heeft geen eigen weerstandsvermogen. Er is voor gekozen om geen eigen vermogen beschikbaar te houden, maar de risico's bij de gemeenten af te dekken. Hiermee heeft de MGR ook geen enkele ruimte om tegenvallers op te vangen. Risicobedrag € 323.000.

Munitax Gemeentelijk belastingkantoor

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Beuningen
Verantwoordelijke portefeuille	S. Fleuren
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Afgevaardigde gemeente
Deelnemers	Beuningen, Heumen, Wijchen, Druten en Berg en Dal

Openbaar en gemeentelijk belang

De deelnemende gemeenten hebben een gezamenlijke uitvoeringsorganisatie, die ondergebracht is bij de centrumgemeente Beuningen, op basis van de wet Gemeenschappelijke Regelingen. De taken van Munitax zijn vastgelegd in de gemeenschappelijke regeling en bestaan uit: a. de heffing en invordering van belastingen; b. de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ); c. het administreren van de relevante vastgoedgegevens; d. het verstrekken van vastgoedgegevens aan de deelnemers en derden.

Ontwikkelingen

Financiële informatie (bedragen x € 1.000)

	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal	-560	-526	-519
	Begin boekjaar	Eind boekjaar	
Aandeel belang (%)	25,23%	25,23%	

Resultaat

Omvang eigen vermogen

Omvang vreemd vermogen

Toelichting

De deelnemende gemeenten dragen ieder voor hun aandeel bij in de kosten van de gemeenschappelijke regeling.

Risico's

Geen gegevens bekend.

Omgevingsdienst Rijk van Nijmegen

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Nijmegen
Verantwoordelijke portefeuille	S. Thijssen
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Lid algemeen bestuur
Deelnemers	Beuningen, Druten, Heumen, Nijmegen, Wijchen, Berg en Dal en provincie Gelderland

Openbaar en gemeentelijk belang

Gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemers op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving in het kader van het omgevingsrecht. Het doel van de vorming van ODRN is het bereiken van hogere uitvoeringskwaliteit van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) en door de bundeling van deze taken in de regio het verbeteren van de efficiency. Alle deelnemende gemeenten hebben hun milieutaken ingebracht (verplichting) vanuit het Rijk. De gemeente Berg en Dal, gemeente Nijmegen en de provincie Gelderland hebben ook de uitvoering van de bouwtaken (Wabo-breed) ingebracht.

Ontwikkelingen

Verder vormgeven van de externe gerichtheid. Een belangrijk uitgangspunt is leren en verbeteren. De investering in het management informatiesysteem (WRS) van de laatste jaren betalen zich uit. Permanent zicht op de stand binnen het primaire proces maakt dat de ODRN levert wat afgesproken is en zich daarmee als een betrouwbare partner naar de opdrachtgever presenteert. Het wetsvoorstel omtrent private kwaliteitsborging en de Omgevingswet (geplande gefaseerde invoering vanaf 2019) zullen effect hebben op de uitvoering van de VTH-taken door de ODRN.

Financiële informatie (bedragen x € 1.000)

	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal	-1.382	-1.405	-1.400

	Begin boekjaar	Eind boekjaar
Aandeel belang (%)	13,87%	13,87%
Resultaat		768
Omvang eigen vermogen	724	968
Omvang vreemd vermogen	3.336	2.810

Toelichting

Opgenomen zijn de cijfers uit het laatst bekende verantwoordingsjaar 2015

Risico's

Met ingang van 2016 werkt de ODRN met productfinanciering. Dit houdt in dat er wordt afgerekend op basis van afgenomen producten tegen een vooraf vastgestelde productprijs. De deelnemers betalen extra als er bijvoorbeeld meer bouw aanvragen binnenkomen. Dit risico wordt gedeeltelijk afgedekt door de te innen leges die meebewegen met het aantal aanvragen. Daarnaast komt een positief rekeningresultaat van de ODRN toe aan de deelnemers. Andersom geldt dit risico ook: bij minder

bouwaanvragen betalen we minder, maar een eventueel negatief rekeningresultaat moet opgevangen worden door de deelnemers.

Regionaal Bureau voor Toerisme Arnhem Nijmegen

Rechtsvorm	Stichtingen en verenigingen
Vestigingsplaats	Elst
Verantwoordelijke portefeuille	S. Fleuren
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Afgevaardigde gemeente
Deelnemers	18 gemeenten in de regio Arnhem Nijmegen

Openbaar en gemeentelijk belang

Het vergroten van het toeristisch marktaandeel van de Regio Arnhem Nijmegen.

Ontwikkelingen

Samen met het Veluws Bureau voor Toerisme (VBT) heeft RBT/KAN Regiomarketing Gelderland opgericht voor de toeristische marketing van beide regio's. In september 2016 is de strategische marketingvisie 2017-2020 gepresenteerd.

Financiële informatie (bedragen x € 1.000)

	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal	-45	-46	-46

	Begin boekjaar	Eind boekjaar
Aandeel belang (%)	Niet bekend	Niet bekend
Resultaat		
Omvang eigen vermogen		
Omvang vreemd vermogen		

Toelichting

De gemeentelijke bijdrage is bepaald op basis van het aantal inwoners. De bijdrage per inwoner bedraagt € 1,33.

Risico's

Geen gegevens bekend.

Veiligheidsregio Gelderland Zuid

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Nijmegen
Verantwoordelijke portefeuille	M. Slinkman
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Lid Algemeen bestuur
Deelnemers	Berg en Dal, Beuningen, Buren, Culemborg, Druten, Geldermalsen, Heumen, Lingewaal, Maasdriel, Neder-Betuwe, Neerijnen, Nijmegen, Tiel, West Maas en Waal, Wijchen en Zaltbommel.

Openbaar en gemeentelijk belang

De VRGZ behartigt de belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van hulpverlening en veiligheid.

Ontwikkelingen

Aanpassing verdeelsystematiek, zijnde het zogenaamde 'combinatiemodel'. Er worden voor het jaar 2017 geen beleidsbesluiten verwacht die leiden tot een extra financiële uitzetting, hogere bijdragen

van de deelnemende gemeenten of verschuivingen tussen de begrotingsprogramma's. In de programmabegroting 2017 en meerjarenraming 2017-2020 is zo veel mogelijk rekening gehouden met de nu al voorzienbare ontwikkelingen die op de veiligheidsregio afkomen. Voor een aantal ontwikkelingen geldt dat deze weliswaar bekend zijn, maar de beleidsmatige en financiële consequenties zijn op dit moment nog onduidelijk.

Financiële informatie (bedragen x € 1.000)

	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal	-1.970	-1.970	-1.988

	Begin boekjaar	Eind boekjaar
Aandeel belang (%)	5,75%	5,75%
Resultaat		531
Omvang eigen vermogen	5.881	5.901
Omvang vreemd vermogen	46.070	46.396

Toelichting

Risico's

Ten opzichte van voorgaand jaar is de risicocapaciteit na weging voor het programma C&R gedaald van € 3.092.900,- naar € 1.931.000,- en voor het programma RAV van € 2.658.900,- naar € 1.914.000,-. De reserves zijn voor beide programma's daardoor afdoende om de risico's af te dekken. Ten opzichte van de reserves bedraagt de risicocapaciteit voor het programma C&R 86% en voor het programma RAV is dit 75%.

Vitens NV

Rechtsvorm	Vennootschappen en coöperaties
Vestigingsplaats	Arnhem
Verantwoordelijke portefeuille	A. ten Westenend
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Afgevaardigde in Algemene Vergadering van Aandeelhouders
Deelnemers	Gemeenten en provincies in het verzorgingsgebied van Vitens

Openbaar en gemeentelijk belang

Het voorzien in schoon en veilig drinkwater.

Ontwikkelingen

Vitens wil vooruitlopen op de volgende ontwikkelingen:- zowel burgers als overheden eisen in toenemende mate transparantie en verantwoording;- zichtbaar maken hoe de drinkwaterkwaliteit hoog wordt gehouden;- uitspraak doen in het debat over bronbescherming;- leveren van hoge flexibiliteit en en service;- meer online-dienstverlening.

Financiële informatie (bedragen x € 1.000)

	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal	39	36	36

	Begin boekjaar	Eind boekjaar
Aandeel belang (%)	13.352 gewone aandelen(0,23%)	13.352 gewone aandelen(0,23%)
Resultaat		55.400
Omvang eigen vermogen	421.200	471.700

Omvang vreemd vermogen	1.292.500	1.242.700
------------------------	-----------	-----------

Toelichting

Financieel resultaat en omvang eigen-en vreemd vermogen zijn overgenomen uit laatst bekende verantwoordingsjaar 2015.

Risico's

Geen gegevens bekend.

Grondbeleid

In het besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (in het vervolg van deze paragraaf afgekort met BBV) wordt in artikel 9.2 aangegeven dat de paragraaf grondbeleid een verplicht onderdeel vormt van de begroting. De verplichte paragraaf grondbeleid moet ten minste ingaan op (artikel 16 van het BBV):

1. Een visie op het grondbeleid in relatie tot de doelstellingen van de programma's die zijn opgenomen in de begroting;
2. Een aanduiding van de wijze waarop de gemeente het grondbeleid uitvoert;
3. Een actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie;
4. Een onderbouwing van de geraamde winstneming;
5. De beleidsuitgangspunten omtrent de reserves voor grondzaken in relatie tot de risico's van de grondzaken.

Visie op en wijze van het grondbeleid

Met het invoeren van de nieuwe Wet op de ruimtelijke ordening in 2008 is de gemeente verplicht om haar ruimtelijk beleid vast te leggen in een structuurvisie. In onderstaande tabel volgt een korte toelichting op de ruimtelijke visie voor de drie voormalige gemeenten:

Tabel: Ruimtelijke visie voor drie voormalige gemeenten

Visie	Toelichting
Millingen aan de Rijn	Op 29 januari 2013 heeft de gemeenteraad van Millingen aan de Rijn de Structuurvisie Millingen aan de Rijn 2025 "Millingen is het Waard" vastgesteld. In de structuurvisie legt de gemeente de hoofdlijnen vast van het ruimtelijk beleid tot 2025, evenals de manier waarop dit bereikt kan worden. Aan de structuurvisie is een uitvoeringsprogramma gekoppeld. Door de gemeenteraad is, in aanvulling op de structuurvisie, een strategische visie vastgesteld. De strategische visie bestaat uit 10 punten die de bevolking het meest belangrijk vindt voor de toekomst van Millingen a/d Rijn.
Ubbergen	Op 6 oktober 2011 heeft de gemeenteraad van Ubbergen de structuurvisie "Buitengewoon Ubbergen 2020" vastgesteld. De structuurvisie geeft het ruimtelijk beleid voor een periode van 10 jaar weer.
Groesbeek	Op 21 juni 2012 heeft de gemeenteraad van Groesbeek de Strategische Visie Groesbeek 2025 vastgesteld. Hiermee schetst de gemeente de koers van de gemeente richting het jaar 2025. Deze koers is integraal, gemeentebreed en vraagt om een nadere ruimtelijke concretisering in de vorm van een structuurvisie. Op 27 juni 2013 heeft de gemeenteraad van Groesbeek dan ook de Structuurvisie Groesbeek 2025 vastgesteld. Met deze structuurvisie schetst het gemeentebestuur de strategie en kaders op hoofdlijnen voor de ruimtelijke ontwikkeling van Groesbeek. De structuurvisie zelf volgt in haar opbouw de pijlers uit de strategische visie.

Ondanks de herindeling per 1 januari 2015 blijven de visies ten aanzien van de kernen geldig. In 2017 zal dan ook geen nieuwe gemeentelijke structuurvisie opgesteld worden.

Nota grondbeleid

Het gemeentelijk grondbeleid is een instrument om ruimtelijke doelstellingen te bereiken op het terrein van volkshuisvesting, ruimtelijke ordening, economische ontwikkeling, openbare ruimte, infrastructuur, recreatie en natuur. Het grondbeleid is geen doel op zich, maar dienstbaar aan de hiervoor benoemde beleidsvelden. De wijze waarop deze doelstellingen kunnen worden bereikt, is vastgelegd in de nota grondbeleid.

Het grondbeleid van de gemeente Berg en Dal is verantwoord in de Nota grondbeleid gemeente Berg en Dal 2017. Daarin is vastgelegd dat het voeren van een actief grondbeleid als klassiek model niet toereikend is, vanwege het risico, de beperkte grondpositie en het ontbreken van middelen, waardoor grondverwerving en zelfstandige gronduitgifte niet vaak voorkomen.

De gemeente heeft dan ook gekozen voor het voeren van overwegend faciliterend beleid.

De nota grondbeleid is een kader stellend gemeentelijk beleidsstuk waarin de gemeenteraad de kaders aangeeft waarbinnen het college en de ambtelijke organisatie het grondbeleid kunnen uitvoeren.

Visie in relatie tot de begroting – Programma 3 Onze gemeente

In het kader van het grondbeleid is programma 3 – Onze gemeente – van betekenis en de belangrijkste ontwikkelingen zijn:

Economie en werkgelegenheid

In 2013 is door de Stadsregio het Regionaal Programma Bedrijventerrein (RPB) op detailniveau aangepast. In het RPB worden afspraken vastgelegd over de afstemming van vraag en aanbod (tot 2025) naar bedrijventerreinen, zorgvuldig ruimtegebruik, intensivering, segmentering en de herstructurering van verouderde bedrijventerreinen. In het RPB is voor Berg en Dal rekening gehouden met de ontwikkeling van de eerste fase van het Hulsbeek terrein als nieuw bedrijventerrein. Op dinsdag 7 oktober 2014 heeft het College besloten tot het voorlopig “on hold” zetten van de ontwikkeling van het nieuwe bedrijventerrein. Binnen de kern van Groesbeek is een voorraad van circa 25.000 m² aan nog uit te geven oppervlak voor handen binnen het bedrijventerrein Mies voor dezelfde doelgroep. Rekening houdend met de ladder voor duurzame verstedelijking (eerst afstemmen op de regionale behoefte, dan inbreiding, dan uitbreiding), is in 2014 besloten om de gronden in het complex Niet In Exploitatie Genomen Gronden te houden en af te waarderen. Lieskes Wengs in Leuth wordt ook genoemd in het RPB. Voor het plangebied geldt een onherroepelijk bestemmingsplan. In 2015 is begonnen met het opstellen van een kadernota toerisme en een beleidsvisie economische zaken.

In 2015 zijn de samenwerkende regiogemeenten in het Gemeenschappelijk Orgaan, onderdeel Economie, begonnen met het herijken van het programma voor werklocaties. In het traject is vanuit gemeente Berg en Dal aangedrongen op het maken van een duidelijk onderscheid tussen lokale en regionale bedrijventerreinen.

Wonen

De ambitie is een gedifferentieerd aanbod van duurzame betaalbare en levensloopbestendige woningen. De voorziene woningbouwprogrammering is voldoende om te voorzien in de woningbouwbehoefte voor de komende 10 jaar en verder. In de 2e helft van 2015 is begonnen met een woningmarktonderzoek. Het woningmarktonderzoek is opgeleverd en op basis van het onderzoek wordt een uitvoeringsprogramma (woonagenda) opgesteld. Dit vormt de basis voor nieuwe prestatie – afspraken met de corporaties Oosterpoort, Waardwonen en de twee huurdersbelangenverenigingen. Ook worden dan de mogelijke gevolgen voor de projecten inzichtelijk gemaakt. Duidelijk is dat geen nieuwe gronden voor planontwikkeling benodigd zijn buiten de al bekende locaties.

Grondzaken

Doelstelling is het opzetten van actuele beleidskaders en administratie, teneinde adequaat te kunnen handelen bij vastgoed – en grondtransacties in het algemeen en bij illegale situaties in het bijzonder. In 2015 is begonnen met de inventariserende werkzaamheden ten behoeve van het opzetten van een eigendomsadministratie (vastgoed – en grondregistratiesysteem). Naar verwachting zal het systeem in 2017 opgeleverd worden.

Relevante ontwikkelingen op rijksniveau met gevolgen voor gemeente

Per 1 januari 2016 is de vennootschapsbelasting voor publieke organisaties ingevoerd. Het heeft tot gevolg dat de gemeente belasting moet afdragen over de winst die met “commerciële activiteiten” wordt gemaakt. Onder commerciële activiteiten worden in dit verband activiteiten verstaan die zowel door de gemeente als door private partijen (kunnen) worden verricht. Binnen de gemeente is een werkgroep in het leven geroepen die de gevolgen van de invoering van de vennootschapsbelasting in beeld zal brengen.

In 2016 heeft de commissie BBV (d.d. maart 2016) een notitie uitgebracht met een herziening van de verslaggevingsregels grondexploitatie in het BBV met ingang van 1 januari 2016. Een aantal ontwikkelingen hebben de aanleiding gevormd om eens kritisch te kijken naar de afbakening, definiëring en verslaggevingsregels rondom grondexploitaties. Deze afbakening is mede van belang in het kader van de vennootschapsbelasting en kan helpen in de discussie over de afbakening van de ondernemersactiviteiten en toe te rekenen kosten en opbrengsten. De mogelijke gevolgen van deze wijzigingen worden door de afdeling bedrijfsvoering in beeld gebracht en verwerkt in 2016. Wel wordt in de volgende paragrafen in de presentatie een voorschot genomen op een deel van de wijzigingen.

Aanvankelijk wordt ten aanzien van de gronden een onderscheid gemaakt in het complex In Exploitatie Genomen Gronden en in het complex Niet In Exploitatie Genomen Gronden. Met de invoering van de nieuwe verslaggevingsregels is op hoofdlijnen een driedeling te maken ten aanzien van de gronden, te weten: Bouwgrond In Exploitatie, Materiële Vaste Activa (voormalig Niet In Exploitatie Genomen Gronden) en in de vorderingen op de gemeentelijke balans (faciliterend grondbeleid).

Prognose te verwachten resultaat

Algemeen

De raad van gemeente Berg en Dal heeft op donderdag 16 juni 2016 de geactualiseerde grondexploitaties, zoals verantwoord in het complex In Exploitatie Genomen Gronden (= Bouwgrond In Exploitatie), vastgesteld als financieel kader. De prognoses van de te verwachten resultaten van de grondexploitaties zijn dan ook op het vastgestelde financiële kader gebaseerd.

Op donderdag 14 juli 2016 heeft de raad ingestemd met het dekkingsvoorstel 2017 - 2020. In het dekkingsplan wordt onder punt 18 (Centrumplan Groesbeek) voorgesteld om de extra kosten met betrekking tot de herinrichting van de markt van in totaal € 250.000,- uit de vastgestelde grondexploitatie met een tekort van 3,5 miljoen euro op peildatum 1 januari 2016 te schrappen. Het tekort op de grondexploitatie voor het Centrumplan Groesbeek neemt daarmee af en het betekent dan ook dat de voorziening ter dekking van het tekort naar beneden bijgesteld kan worden.

Het Centrumplan zelf is uit meerdere deellocaties (projecten) opgebouwd. Tot op heden zijn deze deellocaties financieel in één grondexploitatie verantwoord. Dit betekent ook dat in de huidige opzet de grondexploitatie voor het Centrumplan Groesbeek pas per 31 december 2022 (= einddatum) afgesloten kan worden. De grondexploitatie voor het Centrumplan Groesbeek wordt ontvlechten in aparte grondexploitaties voor de resterende projecten. Daarmee kan de financiële afrekening plaatsvinden op het moment dat een deelproject wordt afgerond.

De financiële uitwerking in de grondexploitatie wordt samen met het ontvlechten van de grondexploitatie voor het Centrumplan Groesbeek eind 2016 aan de gemeenteraad voorgelegd.

Inzicht in boekwaarden

Bij een project, waarvoor geldt dat per saldo meer kosten dan opbrengsten zijn gerealiseerd, wordt gesproken van een negatieve boekwaarde in plaats van een positieve boekwaarde. In onderstaande tabel wordt de boekwaarde per 31 december 2015 weergegeven:

Tabel: Boekwaarde per 31 december 2015 (excl. voorzieningen)

Bedragen x € 1.000			
Project	Actualisaties 2016	Begroting 2017	Verschil
<i>Voorraad gronden onderhanden werken</i>			
Bedrijventerrein Mies	-1.545	-1.545	0
Centrumplan	-4.283	-4.283	0
Sportpark Zuid	-295	-295	0
Hogeweg - Bremstraat	61	61	0
Dekkerswald	62	0	-62
Heikant in de Horst	12	0	-12
Uitbreidingsplan Husenhoff	16	16	0
Lieskes Wengs	-146	0	146
Ooijse Graaf	-4	-4	0
Hubertushof	0	0	0
Bouwkamp	-124	-124	0
Pastoor van Tielstraat	0	0	0
Jan Arntzstraat	0	0	0
Morgenbad	0	0	0
Voorraad gronden onderhanden werken (A)	6.245	-6.173	72
<i>Voorraad gronden zonder kostprijsberekening</i>			
Complex Algemeen	-304	-304	0
Hemeltje in Groesbeek	-53	-53	0
Bedrijventerrein Hulsbeek in Groesbeek	-136	-136	0
Voormalig sportpark De Hove in Millingen aan de Rijn	-20	-20	0
Voorraad gronden zonder kostprijsberekening (B)	514	-514	-
<i>Vordering op gemeentelijke balans</i>			
Dekkerswald	0	62	62
Heikant in de Horst	0	12	12
Lieskes Wengs	0	-146	-146
Jan Arntzstraat	0	0	0
Morgenbad	0	0	0
Vordering op gemeentelijke balans (C)	-	-72	-72
Saldo (D = A + B + C)	6.759	-6.759	0

De boekwaarde per 31 december 2015 (voorraad gronden exclusief getroffen voorzieningen) bestaat uit het saldo van de gerealiseerde opbrengsten minus de gerealiseerde kosten. Uit het overzicht volgt een totale boekwaarde van € 6.758.785 negatief per 31 december 2015.

Complex Bouwgrond In Exploitatie (BIE)

In totaliteit was binnen de gemeente sprake van 14 lopende grondexploitaties, waarbij een onderscheid te maken was in projecten waarbij de gemeente een actieve rol inneemt op de markt en in projecten waar de gemeente een faciliterende rol heeft. Met de komst van de nieuwe verslaggevingsregels volgt een gewijzigde indeling. In het onderstaande tabel wordt het verloop in het resultaat van het complex BIE inclusief getroffen voorzieningen weergegeven:

Tabel: Resultaat Bouwgrond In Exploitatie

Project	Bedragen x € 1.000					
	Actualisatie 2016		Begroting 2017		Verschil	
	Eindwaarde	Contant	Eindwaarde	Contant	Eindwaarde	Contant
<i>Resultaat excl. getroffen voorzieningen</i>						
Bedrijventerrein Mies	-168	-129	-168	-129	0	0
Centrumplan	-3.566	-3.566	-3.566	-3.566	0	0
Sportpark Zuid	1.168	1.008	1.168	1.008	0	0
Hogeweg - Bremstraat	2	2	2	2	0	0
Dekkerswald	15	13	0	0	-15	-13
Heikant in de Horst	-12	-8	0	0	12	8
Uitbreidingsplan Husenhoff	14	14	14	14	0	0
Lieskes Wengs	0	0	0	0	0	0
Ooijse Graaf	1.380	1.027	1.380	1.027	0	0
Hubertushof	320	292	320	292	0	0
Bouwkamp	159	150	159	150	0	0
Pastoor van Tielstraat	0	0	0	0	0	0
Jan Arntzstraat	0	0	0	0	0	0
Morgenbad	0	0	0	0	0	0
Totaal (A)	-689	-1.198	-691	-1.202	-2	-4
<i>Getroffen voorzieningen</i>						
Bedrijventerrein Mies		129		129		0
Centrumplan Groesbeek		3.566		3.566		0
Heikant in de Horst		8		0		-8
Totaal voorzieningen (B)		3.704		3.695		-8
Totaal (C = A + B)	-689	2.506	-691	2.493	-2	-13

Uit de tabel volgt dat de grondexploitaties aanvankelijk een tekort kende van € 1.198.000 netto contant op peildatum 1 januari 2016. In het besluit begroting en verantwoording is aangegeven dat het treffen van een afboeking of voorziening per direct gebeurt bij een geprognosticeerd verlies ter grootte van dit volledige verlies. Uit de tabel blijkt dat de projecten bedrijventerrein Mies, het Centrumplan Groesbeek en Heikant in de Horst een tekort kennen en daarvoor is dan ook een voorziening getroffen van in totaal € 3.704.000 netto contant per 1 januari 2016. Daarmee komt het resultaat van de grondexploitaties uit op een overschot van € 2.506.000 netto contant op peildatum 1 januari 2016.

In de begroting 2017 kennen de grondexploitaties, na het toepassen van de gewijzigde verslaggevingsregels, een tekort van € 1.202.000 netto contant op peildatum 1 januari 2016. Na correctie van de voorziening komt het resultaat van de grondexploitaties uit op een

overschot van € 2.493.000 netto contant op peildatum 1 januari 2016. Het financieel verschil ten opzichte van de actualisaties is gelegen in de projecten Dekkerswald en Heikant in de Horst. Bij beide projecten is sprake van faciliterend grondbeleid en derhalve worden ze als vordering op de gemeentelijke balans verantwoord.

Per project zoals verantwoord in het complex Bouwgrond In Exploitatie is een korte toelichting gegeven.

Materieel Vaste Activa (voormalig complex Niet In Exploitatie Genomen Gronden)

In onderstaande tabel wordt de boekwaarde per 31 december 2015 met betrekking tot de MVA (voormalig NIEGG complex) weergegeven:

Tabel: Saldo voorraad gronden zonder kostprijsberekening

Project	Vastgesteld e actualisaties 2016	Begroting 2017	Verschil
Complex Algemeen	-304	-304	0
Hemeltje in Groesbeek	-53	-53	0
Bedrijventerrein Hulsbeek in Groesbeek	-136	-136	0
Voormalig sportpark De Hove in Millingen aan de Rijn	-20	-20	0
Voorraad gronden zonder kostprijsberekening	-514	-514	0

Bedragen
x € 1.000

Met het opstellen van de jaarrekeningen over 2014 heeft voor drie projecten een afwaardering plaatsgevonden. Het betrof het Hemeltje, bedrijventerrein Hulsbeek en het voormalig sportpark De Hove.

De afwaardering was noodzakelijk omdat de boekwaarde per 31 december 2014 (totaal kosten ten laste gebracht van de projecten) niet meer in verhouding stond tot de actuele waarde van de gronden. De gronden zijn afgewaardeerd naar agrarische waarde (€ 6,- per m2).

Bedrijventerrein Mies

De grondexploitatie voor het bedrijventerrein Mies kent een tekort. Ten opzichte van de actualisatie per 1 januari 2015 is het tekort opgelopen en dat is toe te rekenen aan een verder stagnerende uitgifte van kavels. In 2016 is de belangstelling voor de kavels op het bedrijventerrein wel weer toegenomen.

Centrumplan

De grondexploitatie voor het Centrumplan Groesbeek kent een tekort. De huidige grondexploitatie is te onderscheiden in financieel afgewikkelde projecten, de lopende projecten en in de te verwachte ontwikkelingen. In het de tweede helft van 2016 is de grondexploitatie voor het Centrumplan Groesbeek ontvlochten in aparte grondexploitaties voor de resterende projecten.

Drulse Beek

In 2015 zijn meer bouwrijpe kavels verkocht dan aanvankelijk voorzien was in de grondexploitatie op peildatum 1 januari 2015. De interesse vanuit de markt lijkt daarmee aan te trekken. Ondanks de positieve ontwikkeling is het resultaat van de grondexploitatie afgenomen. Dit is grotendeels toe te rekenen aan de gefaseerde ontwikkeling van de nieuwbouwlocatie (verkoop van losse kavels in plaats van in één keer een afname van bijvoorbeeld tien kavels). Daarmee kan de inrichting van de openbare ruimte niet in één stroom plaatsvinden waardoor extra kosten ontstaan.

Hogeweg - Bremstraat

Met Oosterpoort is in 2006 een realiseringsovereenkomst gesloten betreffende de ontwikkeling van het gebied Hogeweg Bremstraat. Overeengekomen is dat de gemeente haar gronden inbrengt en dat zij ook de aanleg van de infrastructuur verzorgt in opdracht van Oosterpoort. Het plan is nagenoeg gereed en de grondexploitatie kan naar verwachting met het opstellen van de jaarrekening over 2017 afgesloten worden.

Hüsenhoff

Voor de ontwikkeling van het plangebied is in 2010 een overeenkomst gesloten met ontwikkelende partijen. In 2011 heeft de gemeente haar gronden tegen een marktconforme prijs ingebracht en heeft nu dan ook een faciliterende rol. Ter dekking van een deel van de ambtelijke kosten is een bijdrage (dekking) overeengekomen. De exploitatie kan naar verwachting met het opstellen van de jaarrekening over 2016 afgesloten worden.

Ooijse Graaf

Met het project Ooijse Graaf is aanvankelijk voorzien in de verplaatsing van het sportcomplex van SVO (gerealiseerd in 2009) en de nieuwbouw van woningen ter plaatse van de voormalige sportvelden. In 2009 is gebleken dat een geluidscontour van het naburig gelegen bedrijf Reomie een deel van het te bebouwen plangebied besloeg. Dit maakte een volledige ontwikkeling van het woningbouwplan onmogelijk. Daarom is besloten om de ontwikkeling in twee fasen ter hand te nemen. De grond ten behoeve van de eerste fase is door de gemeente aan Oosterpoort verkocht. Oosterpoort heeft echter te kennen gegeven uit de ontwikkeling te willen stappen. De gemeente heeft richting Oosterpoort aangegeven daartoe pas bereid te zijn indien de gemeente met een andere partij een vervangende realiseringsovereenkomst tekent. Kondor Wessels Projecten heeft aanvankelijk te kennen gegeven de ontwikkeling te willen overnemen en daartoe op haalbaarheid te willen onderzoeken. Op basis van die verkenningen heeft KWP aangegeven niet langer bereid te zijn om op basis van de huidige voorwaarden de ontwikkeling op zich te nemen. Hieraan liggen de door Reomie gestelde contractuele randvoorwaarden ten grondslag. Partijen onderzoeken momenteel de mogelijkheden om samenwerking, mogelijk met aanpassing van de eerder gestelde voorwaarden, voort te zetten. Gelet op de uitkomsten van het woningmarktonderzoek en de overprogrammering in het woningbouwprogramma in relatie tot de maximale bouwvolumes die de provincie toestaat, wordt Reomie (inclusief Ooijse Graaf 2e fase) waarschijnlijk geschrapt.

Hubertushof

Begin 2012 is een realisatie – overeenkomst gesloten over de ontwikkeling van het gebied. Het plan betrof aanvankelijk de bouw van 15 koopappartementen op de voormalige locatie van de Hubertusschool aan de Kerkdijk in Ooij. Als gevolg van de veranderende marktomstandigheden is het programma aangepast naar 12 appartementen. De omgevingsvergunning voor de bouw van de 12 appartementen is op 15 juli 2015 onherroepelijk geworden.

De locatie is inmiddels overgenomen door een nieuwe ontwikkelaar, die het plan wil gaan ontwikkelen.

Bouwkamp

Op het bedrijventerrein De Bouwkamp te Ooij is nog een laatste bedrijfskavel in voorraad. Ondanks diverse gesprekken met verschillende partijen heeft dat vooralsnog niet geleid tot een koopovereenkomst.

Pastoor van Tielstraat

Het plan Pastoor van Tielstraat betreft de sloop van huurwoningen en de bouw van nieuwe woningen. In 2010 is het oorspronkelijke bestemmingsplan in werking getreden. In 2012 is gestart met de gefaseerde verkoop van 15 woningen en 2 vrije kavels. Tot op heden loopt de verkoop door Oosterpoort nog niet goed.

Beleidsuitgangspunten Reserves en voorzieningen grondzaken

Reserves

De reserve Omslag Grote Werken (reserve van voormalig gemeente Groesbeek) is bij de beginbalans 2015 toegevoegd aan de algemene reserve. De reserve centrumontwikkeling Millingen aan de Rijn is toegevoegd aan de bestemmingsreserve lopende projecten. Er zijn verder geen reserves die een directe relatie hebben met grondexploitaties.

Voorzieningen

In het besluit begroting en verantwoording is aangegeven dat het treffen van een afboeking of een voorziening direct gebeurt bij een geprognosticeerd verlies ter grootte van dit volledige verlies. Als sprake is van een voorziening ingericht ter bestrijding van de (verwachte) tekorten in grondexploitaties, dan moet die worden gepresenteerd als een waarde correctie op de post bouwgrond in exploitatie (voorraden). De volgende grondexploitaties kennen een tekort en daarvoor is dan ook een voorziening getroffen:

Tabel: Getroffen voorzieningen per 1 januari 2016

			Bedragen x € 1.000
Project	Vastgestelde actualisaties 2016	Begroting 2017	Verschil
Bedrijventerrein Mies	129	129	0
Centrumplan Groesbeek	3.566	3.566	0
Heikant in de Horst	8	0	-8
Totaal voorziening	3.704	3.695	-8

Jaarlijks wordt bij de jaarrekening de hoogte van de voorziening in overeenstemming gebracht met de geprognosticeerde tekorten van de grondexploitatie (BIE).

Financiële begroting

Inleiding

Met het vaststellen van de Programmabegroting geeft de raad het college opdracht tot het realiseren van het programmaplan en autoriseert het college tot het doen van de daarvoor benodigde uitgaven (lasten) en het realiseren van inkomsten (baten). In die deel van de financiële begroting vindt u naast een overzicht van de baten en lasten per programma ook een overzicht met het verloop van het financieel meerjarenperspectief met een toelichting daarop.

Financiële kaders

Voor het opstellen van de financiële begroting hebben wij de volgende uitgangspunten gehanteerd.

Loonontwikkeling	cao
Prijsontwikkeling / inflatiecorrectie	2,00%
Rente	1,50%
Leges m.u.v. bouwleges	div.
Bouwleges	volgt bouwkosten
Toeristenbelasting	+ € 0,01
Forensenbelasting	+ 2,00%
OZB-woningen	+ 2,00%
OZB-niet-woningen	+ 2,00%
Overige rechten	+ 2,00%
Afvalstoffenheffing	100% kostendekkendheid
Rioolheffing	100% kostendekkendheid
Aantal inwoners:	
- per 01-01-2017	34.600
- per 01-01-2018	34.750
- per 01-01-2019	34.700
- per 01-01-2020	34.650

Wij werken in onze kostenraming niet met algemene indexen. Er is voor het betreffende begrotingsjaar (in dit geval 2017) zo reëel mogelijk geraamd. Dit prijsniveau wordt constant gehouden in de meerjarenraming. Hiermee sluiten wij aan bij de methodiek die we hanteren bij het ramen van de algemene uitkering ("constante prijzen").

Voor de prijsontwikkeling, die gebruikt wordt bij de berekening van tarieven, is aansluiting gezocht bij het percentage van het Bruto Binnenlands Product (BBP). Dit percentage wordt berekend door het CPB (Centraal Plan Bureau) en is voor 2017 2%.

Voor verdere informatie over de tariefstijgingen wordt verwezen naar de paragraaf lokale heffingen.

Overzicht baten en lasten

In onderstaande tabel vindt u een overzicht van de baten en lasten per programma en de algemene dekkingsmiddelen. Dit levert een raming op van het saldo van de rekening van baten en lasten. Vervolgens wordt een aantal toevoegingen en onttrekkingen uit de reserves geraamd. Dit resulteert in het resultaat van de rekening van baten en lasten.

Bedragen

x € 1.000

	Rekening 2015	Begroting 2016 Actueel	Begroting 2017			Verschil 2016/ 2017
	Saldo	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Saldo
P1: Inwoner	-31.234	-36.144	11.972	-41.882	-29.911	6.234
P2: Onze buurt	-13.034	-14.921	8.033	-19.359	-11.326	3.595
P3: Onze gemeente	-5.669	-6.655	1.802	-5.671	-3.869	2.786
P4: Ons geld	56.286	55.813	59.429	-5.844	53.585	-2.228
P5: Overhead	-3.624	-1.953	-	-7.957	-7.957	-6.004
Saldo rekening baten en lasten	2.725	-3.861	81.236	-80.714	521	4.382
Toevoeging aan reserves	-9.039	-4.471	-	-2.235	-2.235	2.236
Onttrekking aan reserves	7.318	8.033	1.714	-	1.714	-6.319
Resultaat rekening baten en lasten	1.004	-298	82.949	-82.949	-	298

Incidentele baten en lasten

Een goed beeld van de financiële positie van de gemeente vereist ook inzicht in de incidentele baten en lasten die in de begroting zijn verwerkt.

Hieronder vindt u een overzicht van de incidentele baten en lasten.

Bedragen

x € 1.000

	2017	2018	2019	2020
Programma Inwoner				
Bijdrage reorganisatiekosten Breed	-26	-15		
Sloop 't Bosduiveltje	-58	-	-	-
Totaal programma Inwoner	-84	-15	-	-
Programma Onze Buurt				
Groen: beplantingsmateriaal	-75	-	-	-
Advieskosten wegbeheer	-85	-	-	-
Totaal programma Onze Buurt	-160	-	-	-
Programma Onze Gemeente				
Vrijval voorziening centrum	250	-	-	-

Totaal programma Onze Gemeente	250	-	-	-
---------------------------------------	------------	----------	----------	----------

Programma Ons geld

Extra geld rijk herindeling (gestort in algemene reserve)	1.571	1.571	-	-
---	--------------	-------	---	---

Totaal programma Ons geld	1.571	1.571	-	-
----------------------------------	--------------	--------------	----------	----------

Totaal exploitatie	1.577	1.556	-	-
---------------------------	--------------	--------------	----------	----------

Storting in algemene reserve	-1.571	-1.571	-	-
Storting in reserve rekeningresultaten	-250	-	-	-

Totaal	-244	-15	-	-
---------------	-------------	------------	----------	----------

Financieel MeerjarenPerspectief

Het Financieel MeerjarenPerspectief (FMP) ziet er voor de komende jaren als volgt uit:

x € 1.000

	2017	2018	2019	2020
FMP na vastgestelde Kadernota 2017	-1.242	-859	-714	-856
Ontwikkeling saldo	1.242	859	714	856
Actueel FMP	0	0	0	0
<i>waarvan incidenteel</i>	-244	-15	0	0
<i>structureel</i>	244	15	0	0
Dekking tekort uit algemene reserve	0	0	0	0
FMP in begroting 2017	0	0	0	0

Een begroting is structureel sluitend als deze sluitend is op basis van de structurele lasten en structurele baten. Incidentele lasten en baten blijven hierbij buiten beschouwing. Wanneer in dit kader het begrotingsjaar zelf (2017) niet sluitend is, wordt gekeken of het laatste jaar van de meerjarenraming (2020) structureel sluitend is.

Zowel de begroting 2017 als de meerjarenraming 2018-2020 zijn sluitend.

Geprognotiseerde balans

Bedragen

x € 1.000

A C T I V A	2017	2018	2019	2020
--------------------	-------------	-------------	-------------	-------------

Vaste activa

Materiële vaste activa	73.708	73.173	73.768	73.210
Financiële vaste activa	14.829	14.108	14.231	14.495
Totaal vaste activa	88.537	87.281	87.999	87.705

Vlottende activa

Vorraden	2.542	2.542	2.542	2.542
Vorderingen	15.000	15.000	14.000	14.000
Liquide middelen	150	150	150	150
Overlopende activa	150	150	150	150
Totaal vlottende activa	17.842	17.842	16.842	16.842

Totaal activa	106.379	105.123	104.841	104.547
----------------------	----------------	----------------	----------------	----------------

Bedragen

x € 1.000

P A S S I V A	2017	2018	2019	2020
----------------------	-------------	-------------	-------------	-------------

Vaste passiva

Eigen vermogen	48.297	48.818	49.176	48.053
Voorzieningen	8.812	7.543	7.607	9.030
Langlopende schulden	25.243	23.515	21.877	20.239
Totaal vaste passiva	82.352	79.876	78.660	77.322

Vlottende passiva

Kortlopende schulden	20.000	21.220	22.154	23.198
Overlopende passiva	4.027	4.027	4.027	4.027
Totaal vlottende passiva	24.027	25.247	26.181	27.225

Totaal passiva	106.379	105.123	104.841	104.547
-----------------------	----------------	----------------	----------------	----------------

Hieronder vindt u een toelichting op de reserves en voorzieningen.

Bedragen x € 1.000

Reserve	Stand 1-1-2017	Mutaties 2017 Onttrekking	Toevoeging	Stand 31-12-2017
1.1. Algemene reserves				
Algemene Reserve vrij aanwendbaar	7.723	-166	1.687	9.244
Vaste Algemene reserve	16.883	-	-	16.883
Reserve rekeningresultaat	2.261	-628	250	1.883
Totaal 1.1. Algemene reserves	26.867	-794	1.937	28.010
1.2. Bestemmingsreserves				
Bestemmingsreserve Onderhoud Gymzalen	177	-	36	213
Bestemmingsreserve Attributen sportcomplexen	202	-	21	223
Bestemmingsreserve Aankoop kunstwerken	21	-	-	21
Bestemmingsreserve Natuur en Landschap	86	-38	-	48
Bestemmingsreserve Groenblauwe diensten	1.143	-74	17	1.086
Reserve Wmo / Jeugd	-	-	-	-
Bestemmingsreserve Exploitatietekort Kulturhus den Ienloop	203	-	-	203
Bestemmingsreserve Lopende projecten (gelabeld)	2.926	-	-	2.926
Bestemmingsreserve Kapitaallasten	14.907	-647	224	14.484
Bestemmingsreserve Opleidingen personeel	305	-	-	305
Bestemmingsreserve Exploitatietekort parkeergarage	559	-81	-	478
Bestemmingsreserve egalisatie bijdrage ODRN	156	-	-	156
Risicoreserve WMO/Jeuqd	746	-81	-	665
Totaal 1.2. Bestemmingsreserves	21.430	-920	298	20.808
Totaal 1. Reserves	48.297	-1.714	2.235	48.818

Algemene reserves

Algemene reserve

Deze reserve is in 2015 ontstaan door het samenvoegen van de algemene reserves van de voormalige gemeenten Millingen aan de Rijn, Ubbergen en Groesbeek, door het opheffen van diverse reserves. De berekende rente van € 115.852 wordt aan de algemene reserve toegevoegd. Deze reserve wordt afgezet tegen de risico's bij het bepalen van het weerstandsvermogen. De benodigde omvang is afhankelijk van de weerstandsratio en de vaste algemene reserve en wordt jaarlijks bepaald bij de vaststelling van de begroting. In 2017 wordt in de algemene uitkering € 1.571.000 ontvangen voor de gemeentelijke herindeling. Dit bedrag wordt volledig toegevoegd aan de algemene reserve. In 2017 worden bedragen onttrokken ter dekking van de frictiekosten ad € 134.215 en de huisvestingskosten voormalig gemeentehuis Ubbergen ad. € 31.700

Vaste algemene reserve

De reserve is in 2015 gevormd om de risico's die wij als gemeente lopen af te dekken. We willen deze op dit moment niet verlagen, om de volgende redenen:

1. We zijn een nieuwe gemeente

2. De lopende ontwikkelingen, waar we op dit moment mee te maken hebben,
3. Mogelijke nieuwe ontwikkelingen (wijzigingen in Bbv, beleidswijzigingen Den Haag). Voor deze reserve hanteren we een maximaal bedrag van € 500 per inwoner. Dat betekent op dit moment $€ 500 \times 34.300 = € 17.150.000$. Een eventueel overschot valt automatisch vrij ten gunste van de algemene reserve vrij aanwendbaar.

Reserve rekeningresultaat

De bestemmingsreserve rekeningresultaat is ontstaan bij het vaststellen van de jaarrekeningen 2014 van de voormalige gemeenten Millingen aan de Rijn, Ubbergen en Groesbeek. Door de gemeenteraad is besloten deze reserve in te zetten voor de tekorten in de (meerjaren)begroting 2017-2020. Om de reserve op het juiste saldo te brengen zal in 2017 € 250.000 worden toegevoegd. Vanaf 2017 tot 2020 wordt jaarlijks € 627.625 uit de reserve onttrokken.

Bestemmingsreserves

Reserve onderhoud gymzalen

Deze reserve is ontstaan door het samenvoegen van de voorziening onderhoud gymzalen en onderwijs uit de voormalige gemeentes. Het doel van de reserve is de dekking van de kosten voor groot onderhoud van de gymzalen en de egalisatie van de exploitatiekosten over een langere periode. In 2017 wordt € 36.000 toegevoegd.

Reserve Attributen sportcomplexen

Deze reserve is ontstaan door het samenvoegen van de voorziening onderhoud sportaccommodaties uit de voormalige gemeentes. Het doel van de reserve is de dekking van kosten voor het vervangen van attributen van de sportaccommodaties (voetbalclubs) en het egaliseren van de exploitatiekosten over een langere periode. In 2017 wordt € 21.194 toegevoegd.

Reserve Aankoop kunstwerken

Deze reserve komt voort uit de reserve aankoop kunstwerken uit de voormalige gemeente Groesbeek en is in het verleden gevormd door een bijdrage vanuit investeringskredieten. De reserve dient ter dekking van kosten in het kader van aankoop en onderhoud aan kunstwerken in de gemeente. In 2017 wordt niets aan de reserve toegevoegd.

Reserve Natuur en Landschap

De reserve heeft tot doel, het beschikbaar houden van middelen voor natuur en landschap. De werkelijke uitgaven en de begrote uitgaven worden niet altijd binnen een boekjaar afgewikkeld. Om middelen beschikbaar te houden is deze reserve gevormd en worden tekorten en overschotten via deze reserve verrekend. In 2017 wordt € 37.626 onttrokken.

Reserve Groenblauwe diensten

De reserve heeft tot doel, het dekken van de kosten voor de uitvoering van het project Groen-Blauwe diensten. Jaarlijks wordt € 74.300 onttrokken. In 2017 wordt de rente ad. € 17.149 aan de reserve toegevoegd.

Reserve Exploitatietekort Kulturhus den Ienloop

De reserve heeft ten doel om middelen beschikbaar te houden ter dekking van het verwachte exploitatietekort van het Kulturhus den Ienloop in Millingen aan de Rijn. In 2017 wordt geen nadeel verwacht, waardoor er niets uit de reserve wordt onttrokken.

Reserve Lopende projecten (gelabeld)

De reserve heeft tot doel het dekken van de uitgaven aan lopende projecten, waarvoor de raad krediet beschikbaar heeft gesteld. Jaarlijks wordt per project bekeken welk bedrag aan de reserve moet worden onttrokken.

Reserve Kapitaallasten

De reserve heeft tot doel het dekken van de geactiveerde activa (investeringen). In 2017 wordt € 646.896 uit de reserve onttrokken en de rente € 223.605 wordt aan de reserve toegevoegd.

Reserve Opleidingen personeel

Deze reserve is in 2015 ontstaan uit de reserve opleiding personeel van de voormalige gemeente Groesbeek. In 2017 wordt niets aan de reserve onttrokken of toegevoegd.

Reserve Exploitatietekort parkeergarage

Deze reserve is in 2016 ontstaan en heeft tot doel het dekken van de exploitatietekorten van de parkeergarage aan de dorpsstraat in Groesbeek. In 2017 wordt € 80.665 aan de reserve onttrokken.

Reserve egalisatie bijdrage OmgevingsdiensRegio Nijmegen (ODRN)

Deze reserve is in 2016 ontstaan en heeft tot doel de dekking van eventuele tekorten in de bijdrage voor de ODRN op te kunnen vangen. In 2017 wordt niets aan de reserve onttrokken of toegevoegd.

Reserve Exploitatietekort parkeergarage

Deze reserve is in 2016 ontstaan en heeft tot doel het dekken van de exploitatietekorten van de parkeergarage aan de dorpsstraat in Groesbeek. In 2017 wordt € 80.665 aan de reserve onttrokken.

Reserve Exploitatietekort parkeergarage

Deze reserve is in 2016 gevormd vanuit de algemene reserve beklemd en heeft tot doel het dekken van de exploitatierisico's die samenhangen met de nieuwe taken binnen het Sociaal Domein. In 2017 wordt € 80.677 aan de reserve onttrokken.

Bedragen x € 1.000

Voorzieningen	Stand 1-1-2017	Mutaties 2017 Onttrekking	Toevoeging	Stand 31-12-2017
---------------	-------------------	------------------------------	------------	---------------------

2.1. Voorzieningen t.b.v. verplichtingen e/o risico's

Voorziening Pens.verpl.vw wethouders	3.196	-	100	3.296
Voorziening (voormalig) personeel	67	-	-	67
Voorziening Verlofuren personeel	83	-	-	83
Voorziening BTW leerlingenvervoer	121	-121	-	-

Totaal 2.1. Voorzieningen t.b.v. verplichtingen e/o risico's	3.467	-121	100	3.446
---	--------------	-------------	------------	--------------

2.2. Voorzieningen t.b.v. lastenegalisatie

Voorziening Onderhoud gemeentewerf	196	-18	24	203
Voorziening Onderhoud gemeentehuis	354	-34	93	412
Voorziening Onderhoud Trouwzaal (M)	14	-1	3	17
Voorziening Onderhoud wegen	2.271	-2.740	1.245	776
Voorziening Openbare Verlichting	348	-292	292	348
Voorziening Onderhoud parkeergarage Dorpsstraat	36	-36	36	36
Voorziening Onderhoud Heuvelland	24	-30	33	27
Voorziening Onderhoud Biga	51	-11	3	43
Voorziening Onderhoud Sporthal De Duffelt	151	-9	61	203

Voorziening Onderhoud Dispel/Til (U)	10	-1	3	12
Voorziening Onderhoud De Lubert	8	-	-	8
Voorziening Onderhoud Waco-glider	20	-3	-	18
Voorziening Onderhoud N.H. Kerk	5	-0	0	5
Voorziening Onderhoud kasteelmuur	1	-0	0	1
Voorziening Onderhoud trafo Wercheren	7	-0	-	7
Voorziening Onderhoud Aquaduct	9	-3	3	9
Voorziening Recreatievoorzieningen (U)	12	-	-	12
Voorziening Speeltuinen	100	-53	48	95
Voorziening Onderhoud De Mallemolen	269	-20	26	275
Voorziening Onderhoud Kloosterstraat 7-9	80	-33	8	56
Voorziening Onderhoud De Ubburch	159	-48	18	129
Voorziening Onderhoud Kulturhus den Ienloop	36	-19	20	38
Voorziening Onderhoud gebouw begraafplaats Heselenberg	19	-5	7	21
Voorziening Onderhoud Aula begraafplaats (M)	35	-2	-	33
Voorziening Onderhoud begraafplaats (M)	76	-	-	76
Voorziening Onderhoud Drenkelingen begraafplaats (M)	5	-0	-	5
Voorziening Afvalstoffen	-	-	-	-
Voorziening Riolering	1.050	-	183	1.233
Totaal 2.2. Voorzieningen t.b.v. lastenegalisatie	5.345	-3.355	2.107	4.096
Totaal 2. Voorzieningen	8.812	-3.476	2.207	7.543

Voorzieningen ten behoeve van verplichtingen en/of risico's

Voorziening Pensioenverplichtingen voormalige wethouders

De voorziening is ontstaan uit de voorzieningen van de voormalige gemeenten en heeft tot doel het afdekken van de pensioenverplichtingen van (voormalige) wethouders. Jaarlijks wordt op basis van actuariële berekeningen de stand van de toekomstige pensioenen bepaald. Uit de voorziening worden jaarlijks de reeds ingegane pensioenen en wachtgelden betaald.

Per saldo zal jaarlijks € 100.000 aan de voorziening toegevoegd moeten worden om de voorziening op het noodzakelijke peil te houden.

Voorziening Voormalig personeel

De voorziening is ontstaan uit de voorzieningen van de voormalige gemeenten, door het berekenen van de verplichting op het moment van ontstaan. In 2017 wordt opnieuw bekeken of er een bedrag uit de voorziening wordt onttrokken.

Voorziening Verlofuren personeel

De voorziening is ontstaan uit de voormalige gemeenten, door een verplichting op te nemen voor de opgebouwde verlofstuwmeren. In de afgelopen jaren zijn door diverse medewerkers verlofstuwmeren opgebouwd. Hierover zijn inmiddels afspraken gemaakt met de medewerkers. Zeer waarschijnlijk zal een deel niet in tijd, maar in geld afgewikkeld gaan worden. Daarom hebben we een verplichting hiervoor opgenomen. In 2017 wordt opnieuw bekeken of er een bedrag uit de voorziening wordt onttrokken.

Voorziening BTW leerlingenvervoer

De voorziening is ontstaan in de voormalige gemeente Ubbergen om het risico van de BTW inzake leerlingenvervoer met de belastingdienst af te dekken. Er is duidelijkheid ontstaan

over het ondernemerschap van de gemeente inzake leerlingenvervoer, waardoor de voorziening in 2017 niet meer noodzakelijk is en kan worden opgeheven.

Voorzieningen t.b.v. lastenegalisatie

Voorziening Onderhoud gemeentewerf

Deze voorziening maakt deel uit van de voorziening onderhoud gemeentelijke objecten. De voorziening is ontstaan uit de voormalige gemeenten om de onderhoudskosten van de gemeentewerven te egaliseren. De onttrekking betreft de uitgaven op basis van de onderhoudsplanning. In 2017 wordt volgens planning € 17.503 uitgegeven aan diverse onderhoudskosten. De functionele dotatie bedraagt € 24.152.

Voorziening Onderhoud gemeentehuis

Deze voorziening maakt deel uit van de voorziening onderhoud gemeentelijke objecten. De voorziening is ontstaan vanuit de voormalige gemeente Groesbeek en heeft tot doel de onderhoudskosten van het gemeentehuis te egaliseren. In 2017 wordt volgens planning € 34.127 uitgegeven aan diverse onderhoudskosten. De functionele dotatie bedraagt € 92.541.

Voorziening Onderhoud trouwzaal

Deze voorziening maakt deel uit van de voorziening onderhoud gemeentelijke objecten. De voorziening is ontstaan uit de voormalige gemeente Millingen aan de Rijn en heeft tot doel de onderhoudskosten van de trouwzaal te egaliseren. In 2017 wordt naar verwachting € 833 uitgegeven aan diverse onderhoudskosten. De functionele dotatie bedraagt € 3.133.

Voorziening Onderhoud wegen

De voorziening is ontstaan uit de voorziening onderhoud wegen van de voormalige gemeenten. Het doel is de dekking van de kosten voor het in stand houden van een kwalitatief goed wegennet in het kader van de verkeersveiligheid en egalisatie van de lasten in het kader van het onderhoud aan de wegen. In 2017 wordt naar verwachting € 2.739.589 uitgegeven aan onderhoud van de diverse wegen. De benodigde dotatie op basis van de onderhoudsplanning bedraagt € 1245.000.

Voorziening Openbare verlichting

De voorziening is ontstaan uit de voorziening onderhoud openbare verlichting van de voormalige gemeenten. Het doel is de dekking van de kosten voor het groot onderhoud van de openbare verlichting. Egalisatie van de kosten in de exploitatie over een langere periode. In 2017 wordt volgens planning € 292.000 uitgegeven aan onderhoud van de diverse wegen. De benodigde dotatie op basis van de onderhoudsplanning bedraagt € 292.132.

Voorziening Onderhoud parkeergarage

Sinds eind 2015 is de parkeergarage aan de Dorpsstraat in eigendom van de gemeente. Om de onderhoudskosten van deze parkeergarage te dekken is in 2016 een voorziening ingesteld. In 2017 wordt volgens planning € 35.856 uitgegeven aan diverse onderhoudskosten. De functionele dotatie bedraagt € 35.781.

Voorziening Onderhoud Heuvelland

De voorziening is ontstaan uit de voorziening onderhoud Heuvelland uit de voormalige gemeente Groesbeek. Het doel is de dekking van de uitgaven op basis van de onderhoudsplanning met betrekking tot het onderhoud aan gebouw en installaties. In 2017 wordt volgens planning € 30.101 uitgegeven aan diverse onderhoudskosten. De functionele dotatie bedraagt € 32.756.

Voorziening Onderhoud Biga

De voorziening is ontstaan uit de voorziening calamiteitenonderhoud Biga van de voormalige gemeente Groesbeek. Het doel is de dekking van de uitgaven op basis van de

onderhoudsplanning met betrekking tot het onderhoud aan gebouw en installaties. In 2017 wordt volgens planning € 11.392 uitgegeven aan diverse onderhoudskosten. De functionele dotatie bedraagt € 3.101.

Voorziening Onderhoud sporthal De Duffelt

De voorziening is ontstaan uit de voorziening onderhoud De Duffelt uit de voormalige gemeente Millingen aan de Rijn. Het doel is de dekking van de uitgaven op basis van de onderhoudsplanning met betrekking tot het onderhoud aan gebouw en installaties. In 2017 wordt volgens planning € 8.511 uitgegeven aan diverse onderhoudskosten. De functionele dotatie bedraagt € 60.794.

Voorziening Onderhoud Dispel/Til

De voorziening is ontstaan uit de voorziening onderhoud De Dispel uit de voormalige gemeente Ubbergen. Het doel is de dekking van de uitgaven op basis van de onderhoudsplanning met betrekking tot het onderhoud aan gebouw en installaties. In 2017 wordt volgens planning € 892 uitgegeven aan diverse onderhoudskosten. De functionele dotatie bedraagt € 3.057.

Voorziening Onderhoud De Lubert

De voorziening is ontstaan uit de voorziening onderhoud De Lubert uit de voormalige gemeente Groesbeek. Het doel is de dekking van de uitgaven op basis van de onderhoudsplanning met betrekking tot het onderhoud aan gebouw en installaties van het zwembad. In 2016 is de Lubert gerenoveerd, waardoor op dit moment niet kan worden beoordeeld hoe hoog de functionele dotatie moet worden.

Voorziening Onderhoud Waco- glider

De voorziening is ontstaan uit de voorziening onderhoud Waco-glider uit de voormalige gemeente Groesbeek. Het doel is de dekking van de uitgaven met betrekking tot het onderhoud aan de Waco- glider. In 2017 wordt volgens planning € 2.500 uitgegeven aan diverse onderhoudskosten.

Voorziening Onderhoud N.H. Kerk

De voorziening is ontstaan uit de voorziening onderhoud N.H.-kerk uit de voormalige gemeente Groesbeek. Het doel is de dekking van de uitgaven met betrekking tot het onderhoud aan de toren van de N.H.-kerk. In 2017 wordt volgens planning € 344 uitgegeven aan diverse onderhoudskosten. De functionele dotatie bedraagt € 100.

Voorziening Onderhoud kasteelmuur

De voorziening is ontstaan uit de voorziening onderhoud Kasteelmuur uit de voormalige gemeente Groesbeek. Het doel is de dekking van de uitgaven met betrekking tot het onderhoud aan de kasteelmuur. In 2017 wordt volgens planning € 8 uitgegeven aan onderhoud. De functionele dotatie bedraagt € 100.

Voorziening Onderhoud trafo Wercheren

De voorziening is ontstaan uit de voorziening onderhoud trafo uit de voormalige gemeente Ubbergen. Het doel is de dekking van de uitgaven met betrekking tot het onderhoud aan de trafo. In 2017 wordt volgens planning € 252 uitgegeven aan diverse onderhoudskosten.

Voorziening Onderhoud Aquaduct

De voorziening is ontstaan uit de voorziening onderhoud Aquaduct uit de voormalige gemeente Groesbeek. Het doel is de dekking van de uitgaven met betrekking tot het onderhoud aan het Aquaduct. In 2017 wordt volgens planning € 2.900 uitgegeven aan diverse onderhoudskosten. De functionele dotatie bedraagt € 2.902.

Voorziening Recreatievoorzieningen

De voorziening is ontstaan uit de voorziening onderhoud recreatievoorzieningen uit de voormalige gemeente Ubbergen. Het doel is de dekking van de uitgaven met betrekking tot het onderhoud recreatievoorzieningen. In 2017 wordt geen onttrekking verwacht.

Voorziening Speeltoestellen

De voorziening is ontstaan uit de voorziening onderhoud speeltoestellen uit de voormalige gemeenten. Het doel is de dekking van de uitgaven met betrekking tot het onderhoud op basis van de onderhoudsplanning aan de gemeentelijke speeltoestellen. In 2017 wordt volgens planning € 52.500 uitgegeven aan diverse onderhoudskosten. De functionele dotatie bedraagt € 48.903.

Voorziening Onderhoud De Mallemolen

De voorziening is gevormd uit de voorziening onderhoud Mallemolen uit de voormalige gemeente Groesbeek. Het doel is de dekking van de uitgaven op basis van de onderhoudsplanning met betrekking tot het onderhoud De Mallemolen. In 2017 wordt volgens planning € 19.730 uitgegeven aan diverse onderhoudskosten. De functionele dotatie bedraagt € 25.981.

Voorziening Onderhoud Kloosterstraat 7-9

De voorziening is ontstaan uit de voorziening onderhoud Kloosterstraat 7-9 uit de voormalige gemeente Groesbeek. Het doel is de dekking van de uitgaven op basis van de onderhoudsplanning met betrekking tot het gebouw. In 2017 wordt volgens planning € 32.789 uitgegeven aan diverse onderhoudskosten. De functionele dotatie bedraagt € 8.474.

Voorziening Onderhoud De Ubburch

De voorziening is ontstaan uit de voorziening onderhoud De Ubburch uit de voormalige gemeente Ubbergen. Het doel is de dekking van de uitgaven op basis van de onderhoudsplanning met betrekking tot het onderhoud De Ubburch. In 2017 wordt volgens planning € 48.185 uitgegeven aan diverse onderhoudskosten. De functionele dotatie bedraagt € 18.407.

Voorziening Onderhoud Kulturhus den Ienloop

De voorziening is ontstaan uit de voorziening onderhoud Den Ienloop uit de voormalige gemeente Millingen aan de Rijn. Het doel is de dekking van de uitgaven op basis van de onderhoudsplanning met betrekking tot het onderhoud Den Ienloop. In 2017 wordt volgens planning € 18.512 uitgegeven aan diverse onderhoudskosten. De functionele dotatie bedraagt € 20.000.

Voorziening Onderhoud gebouw begraafplaats Heselenberg

De voorziening is ontstaan uit de voorziening onderhoud recreatievoorzieningen uit de voormalige gemeente Groesbeek. Het doel is de dekking van de uitgaven met betrekking tot het onderhoud aan het gebouw. In 2017 wordt volgens planning € 4.509 uitgegeven aan diverse onderhoudskosten. De functionele dotatie bedraagt € 6.900.

Voorziening Onderhoud Aula begraafplaats

De voorziening is ontstaan uit de voorziening onderhoud Aula begraafplaats uit de voormalige gemeente Millingen aan de Rijn. Het doel is de dekking van de uitgaven met betrekking tot het onderhoud aan de aula. In 2017 wordt volgens planning € 1.901 uitgegeven aan diverse onderhoudskosten. In 2017 is een functionele dotatie niet noodzakelijk.

Voorziening Onderhoud begraafplaats Vossengraaf

De voorziening is ontstaan uit de voorziening onderhoud begraafplaats uit de voormalige gemeente Millingen aan de Rijn. Het doel is de dekking van de uitgaven met betrekking tot het onderhoud aan de begraafplaats Vossengraaf. In 2017 worden geen onderhoudskosten verwacht en is een functionele dotatie niet noodzakelijk.

Voorziening Onderhoud Drenkelingen begraafplaats

De voorziening is ontstaan uit de voorziening onderhoud begraafplaats uit de voormalige gemeente Millingen aan de Rijn. Het doel is de dekking van de uitgaven met betrekking tot het onderhoud aan de drenkelingenbegraafplaats. In 2017 wordt volgens planning € 18 uitgegeven aan diverse onderhoudskosten. In 2017 is een functionele dotatie niet noodzakelijk.

Voorziening Riolering

Deze voorziening is ontstaan door samenvoeging van de voorziening uit de voormalige gemeenten. In de notitie riolering van de commissie Bbv, is bepaald dat de overschotten inzake rioolheffing in een voorziening moeten worden opgenomen. De reden hiervan is dat een voorziening niet vrij inzetbaar is en dat de middelen beschikbaar blijven voor de riolering. Het doel van de voorziening is het opvangen van schommelingen in de exploitatie voor wat betreft de kosten en opbrengsten van het rioolstelsel. In 2017 wordt naar verwachting € 92.510 aan de voorziening toegevoegd.

Bijlagen

Raadsvoorstel

Raadsvoorstel

Griffiersnummer:	B64
Onderwerp:	Programmabegroting 2017
Datum B&W-vergadering	4 oktober 2016
Datum raadsvergadering	3 november 2016
Datum carrousel:	nvt
Portefeuillehouder:	S. Fleuren
Ambtenaar:	G. Gruijters
Telefoonnummer:	024 3013748
E-mailadres:	g.gruijters@bergendal.nl
Zaaknummer:	Z-16-36646
Documentnummer:	VB/Raad/16/00346

Aan de gemeenteraad,

Voorstel

1. De Programmabegroting 2017, inclusief de meerjarenraming 2018-2020, vast te stellen.
2. De in het Meerjaren InvesteringsPlan 2017-2020 (MIP) opgenomen investeringen goed te keuren.
3. Het kader voor de subsidies vast te stellen conform het overzicht in de Programmabegroting 2017.
4. De methodiek van toerekening voor de overhead vast te stellen.

1. Inleiding

Wij bieden u de Programmabegroting 2017 voor het eerst digitaal aan. In de technische toelichting op 6 oktober wordt uitleg gegeven over deze webversie die dan ook online en via internet voor iedereen toegankelijk is.

In deze begroting is nog geen rekening gehouden met de septembercirculaire. Wij verwachten aanzienlijke nadelen op het sociaal domein. Daarom maken wij een voorbehoud. Hierover wordt u afzonderlijk geïnformeerd.

Zoals met u is afgestemd, is er in deze begroting een andere indeling van de programma's opgenomen. Ook is de regelgeving gewijzigd. De leidt ertoe dat niet alle ramingen een op een vergelijkbaar zijn met voorgaande jaren.

Deze begroting is gebaseerd op de kaders, die zijn opgenomen in de Kadernota 2017 en het dekkingsplan 2017-2020 en is in alle jaren sluitend. Veel ramingen zijn ten opzichte van de Kadernota geactualiseerd.

Hoe is het proces verlopen?

Naar aanleiding van onze eigen evaluatie en het rapport van de Rekenkamercommissie hebben we onze begroting tegen het licht gehouden. We hebben de begroting aangepast aan de nieuwe regelgeving. In overleg met een afvaardiging van uw raad zijn we onder meer gekomen tot een nieuwe programma-indeling. Ook hebben we de doelen en resultaten zo concreet mogelijk geformuleerd. De focus lag hierbij op de veranderopgaven. Tenslotte hebben we de ambities een prominenter plaats in de nieuwe Programmabegroting gegeven.

Na de vaststelling van de vastgestelde Kadernota en het dekkingsplan zag het FMP (Financieel MeerjarenPerspectief) er als volgt uit (bedragen x € 1.000):

2017: -20
2018: +59
2019: +45
2020: +4

Actualisatie en doorrekening van alle posten in de conceptbegroting leveren in eerste instantie het volgende FMP op:

2017: +354
2018: +747
2019: +280
2020: +390

Opgemerkt wordt dat in deze cijfers uitgegaan is van een kostendekkendheid van 100% van de afvalstoffenheffing (zie verder onder kanttekeningen).

Wij stellen voor om op de volgende wijze om te gaan met deze positieve saldi:

1. Het terugdraaien van de eenmalige onttrekking uit de algemene reserve van € 136.000

Deze onttrekking was opgenomen in de Kadernota, en was bedoeld om het tekort te dekken. Omdat er nu geen sprake meer is van een tekort, is deze onttrekking niet meer nodig.

2. Het verhogen van de stelpost nieuw beleid

Bij de behandeling van de Kadernota is een amendement aangenomen over een budget voor nieuw beleid. Wij hebben dit in de begroting vertaald door een stelpost hiervoor op te nemen.

Het amendement ging uit van budgettaire neutraliteit. De bedragen in het amendement sloten echter niet hierbij aan. Uitgaande van budgettaire neutraliteit zou de stelpost in 2017 € 75.500 bedragen en in de jaren daarna € 60.500.

Nu er voldoende financiële ruimte is, stellen wij voor om de stelpost nieuw beleid te verhogen naar een jaarlijks bedrag van € 200.000. Dit bedrag sluit aan met het aangenomen amendement.

Deze stelpost is bedoeld voor nog (verder) te ontwikkelen beleid. Hierbij valt te denken aan economie, toerisme, duurzaamheid, en het sociale domein.

3. Restant overschot toevoegen aan onvoorzien

Tenslotte stellen wij voor om de overblijvende saldi toe te voegen aan de stelpost onvoorzien. Deze stelpost was oorspronkelijk opgenomen voor een jaarlijks bedrag van € 50.000. Na verwerking van dit voorstel laat deze stelpost het volgende verloop zien (bedragen x € 1.000):

2017: 143
2018: 657
2019: 190
2020: 300

Deze stelpost is weliswaar aanzienlijk, maar gezien de (financiële) onzekerheid en de nog vast te stellen visiedocumenten de komende tijd, denken wij dat het zinvol is om deze post als zodanig op te nemen. Op deze wijze hebben eventuele tegenvallers geen directe gevolgen voor de begroting.

Door deze mutaties is het begrotingssaldo in alle jaren nihil.

In de Programmabegroting 2017 zijn bovenstaande mutaties reeds verwerkt.

Zoals toegezegd hebben we een meerjarig actueel overzicht van de reserves en voorzieningen bij de begroting gevoegd. In dit overzicht zijn alle bekende mutaties verwerkt. Ook het toegezegde overzicht over de lokale lasten hebben we opgenomen in dit raadsvoorstel. In de begroting vindt u dit terug in de paragraaf lokale heffingen.

2. Beoogd effect

Op grond van de Gemeentewet dient de programmabegroting vóór 15 november van het jaar voorafgaande aan het begrotingsjaar aan Gedeputeerde Staten te worden aangeboden. De doelen en resultaten zijn opnieuw geformuleerd. De inwoner is hierbij als uitgangspunt genomen. Hierbij streven we naar een betere leesbaarheid van de begroting.

3. Argumenten

1.1 Gemeente is financieel gezond

Het is de bevoegdheid van uw raad om de begroting vast te stellen. Hierbij willen wij een financieel gezonde gemeente zijn met structureel sluitende begrotingen.

2.1 Apart voorstel voor autorisatie investeringen mogelijk

In deze begroting zijn diverse investeringen voor het jaar 2017 en verder opgenomen. Indien uw raad van bepaalde nieuwe investeringen een apart voorstel voor autorisatie van het investeringskrediet wil ontvangen, moet u dat bij deze begroting aangeven. Wij verwijzen hierbij naar hetgeen is opgenomen in de door uw raad vastgestelde Financiële Verordening Groesbeek 2015, artikel 5.

3.1 Voorkomen open eind regelingen

Met het vaststellen van het kader voor de gemeentelijke subsidies worden open-einde regelingen voorkomen. De ramingen zijn gebaseerd op de deelverordeningen 2017 en/of op de betreffende begrotingsposten 2017.

4.1 Methodiek berekening overhead wettelijk vereist

Vanaf 2017 worden de overheadkosten apart in de begroting verwerkt en zichtbaar gemaakt. Deze verandering staat in de vernieuwing van het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten). Voor meer informatie verwijzen wij u naar het overzicht overhead in de begroting.

In de notitie overhead van de commissie BBV is onder meer opgenomen: "Bij de berekening van de tarieven voor lokale heffingen moet de methodiek voor de toerekening van overhead worden opgenomen in de financiële verordening."

4. Kanttekeningen

a. Afvalstoffenheffing 100% kostendekkend

Wij stellen voor om het tarief van de afvalstoffenheffing vast te stellen op € 199. Dit is het hoogste (oude) tarief in 2016 van de drie voormalige gemeenten.

Omdat we uitgaan van een kostendekkendheid van 100%, hebben we in deze begroting een stelpost (taakstelling) kostenreductie afval inzamelen opgenomen van € 210.000.

In onze overwegingen heeft een rol gespeeld dat u bij de herindeling reeds heeft gekozen voor 100% kostendekkende tarieven voor de afvalstoffenheffing. Ook in de Kadernota 2017 is dit onderwerp aan de orde geweest. Daartegenover staat dat wij lastenverzwaring zoveel mogelijk willen voorkomen.

Dat er sprake is van een kostenstijging met betrekking tot afval heeft voor een deel te maken met het succes van de milieustraat. Deze is gratis voor de inwoner (en was dit voorheen niet) en er is veel meer gebruik van gemaakt dan vooraf verwacht. Dit heeft geleid tot hogere kosten.

Bij de definitieve vaststelling van de tarieven (raadsvergadering van december) gaan wij nader in op de onderbouwing en de hoogte van de nieuwe tarieven.

b. Eenmalig afzien van verhoging rioolheffing

Om de totale lokale lasten niet al te veel te laten stijgen stellen we voor om de verhoging van de rioolheffing eenmalig niet door te voeren. Het gaat hier om een verhoging van 7% (5% op basis van het GRP en 2% inflatiecorrectie). Het tarief blijft dan op het niveau van 2016. Dit heeft overigens wel tot gevolg dat we minder storten in de egalisatievoorziening riolering, en hierbij dus afwijken van het GRP.

Door op bovenstaande wijze om te gaan met de afvalstoffenheffing en de rioolheffing blijven onze lokale lasten onder het landelijk gemiddelde van 2016. Zie hiervoor ook onderstaande tabellen.

Tabel: Lokale lasten per type huishouden 2015

Bedragen in euro's

Belastingsoort	Millingen a/d Rijn		Ubbergen		Groesbeek		Landelijk*	
	Meerpers.	Eenpers.	Meerpers.	Eenpers.	Meerpers.	Eenpers.	Meerpers.	Eenpers.
Ozb	205	205	205	205	205	205	263	263
Rioolheffing	194	194	263	263	237	143	189	171
Afvalstoffenheffing	194	154	199	149	141	94	263	211
Afvalzakken	32	23	-	-	39	28		
Totaal	625	575	666	617	621	470	716	646

Tabel: Lokale lasten per type huishouden 2016

Bedragen in euro's

Belastingsoort	Millingen a/d Rijn		Ubbergen		Groesbeek		Landelijk*	
	Meerpers.	Eenpers.	Meerpers.	Eenpers.	Meerpers.	Eenpers.	Meerpers.	Eenpers.
Ozb	219	219	219	219	219	219	268	268
Rioolheffing	264	159	264	159	264	159	193	175
Afvalstoffenheffing	194	154	199	149	141	94	263	209
Afvalzakken	32	23	-	-	39	28		
Totaal	709	554	682	527	662	500	724	652

Tabel: Lokale lasten per type huishouden 2017

Belastingsoort	Berg en Dal Eigenaar woning		Berg en Dal Huurder woning	
	Meerpers.	Eenpers.	Meerpers.	Eenpers.
Ozb	223	223	-	-
Rioolheffing	264	159	264	159
Afvalstoffenheffing	199	142	199	142
Afvalzakken	26	17	26	17
Totaal	712	542	489	318

c. Neerwaartse bijstelling rijksbudgetten Jeugd/WMO onduidelijk

Op het moment dat wij de begroting opstelden was er nog onduidelijkheid over de neerwaartse bijstelling van de rijksbudgetten met betrekking tot Jeugd en WMO (Wet Maatschappelijke Ondersteuning). Het ziet ernaar uit dat dit tot een fors nadeel zal leiden. Zodra hierover meer duidelijk is, komen we hierop terug.

d. Septembercirculaire 2016 niet verwerkt

De gevolgen van de septembercirculaire 2016 zijn nog niet doorgerekend in deze begroting. Zodra deze circulaire is doorgerekend, wordt u hierover geïnformeerd.

5. Financiële onderbouwing

Voor een vergelijking met de cijfers uit de begroting 2016 wordt verwezen naar de samenvatting in de begroting. Hierin staan globaal de verschillen tussen de begrotingsjaren 2016 en 2017 aangegeven. Deze verschillen zijn ook per programma vergeleken.

6. Communicatie

Na vaststelling van de Programmabegroting 2017 wordt deze door ons aan de Provincie aangeboden. De kaders voor de subsidies worden na vaststelling gepubliceerd in het Gemeentenieuws.

7. Aanpak/uitvoering

Over de voortgang van de Programmabegroting 2017 rapporteren wij u via de voorjaars- en najaarsnota. In de jaarstukken 2017 leggen wij vervolgens eindverantwoording af.

Burgemeester en wethouders van gemeente Berg en Dal

De secretaris,
J.W. Looijen

De burgemeester,
mr. M. Slinkman

Bijlagen digitaal ter inzage

- Begroting 2017 en meerjarenbegroting

Bijlage ter inzage griffier

De raad van de gemeente Berg en Dal;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 4 oktober 2016.

overwegende dat de in de Kadernota 2017 en het dekkingsplan 2017-2020 de beleidsmatige en financiële kaders zijn vastgelegd en dat deze in de Programmabegroting 2017 zijn verwerkt.

b e s l u i t :

1. De Programmabegroting 2017, inclusief de meerjarenraming 2018-2020, vast te stellen.
2. De in het Meerjaren InvesteringsPlan 2017-2020 (MIP) opgenomen investeringen goed te keuren.
3. Het kader voor de subsidies vast te stellen conform het overzicht in de Programmabegroting 2017.
4. De methodiek van toerekening voor de overhead vast te stellen.

Aldus besloten in de openbare vergadering van de raad van de gemeente Berg en Dal op 3 november 2016.

De raadsgriffier,

De voorzitter,

J.A.M. van Workum

mr. M. Slinkman

MeerjarenInvesteringsPlan

Project	Onderdeel	Looptijd	Jaar inv.	Bruto inv.
Materieel				
Aanschaf materieel 2017		8	2017	194.1
Aanschaf materieel 2018		8	2018	202.1
Aanschaf materieel 2019		8	2019	159.1
Aanschaf materieel 2020		8	2020	39.1
Totaal Materieel				594.1

Programma 2: Onze buurt (wegen/openbaar groen/waterlossingen)

Fietspad Heumensebaan-Rijlaan	Natuurcompensatie	25	2017	289.1
Aanleg tijdelijke opslag depot	Voorbereiding	25	2019	5.1
	Uitvoering	25	2021	267.1
Reconstuctie De Pals	Voorbereiding	25	2017	66.1
	Uitvoering	25	2018	804.1
Reconstructie Ravelstraat	Voorbereiding	25	2018	15.1
	Uitvoering	25	2019	135.1
Reconstructie Bernhardlaan/Beatrixlaan	Uitvoering	25	2017	382.1
Verbreiding Meerwijkselaan	Voorbereiding	25	2020	65.1
	Uitvoering	25	2021	585.1
Upgraden watergang Hulsbeek	Voorbereiding	25	2018	12.1
	Uitvoering	25	2018	112.1
Aanleg Groesbeek tpv retentievoorziening Mies	Uitvoering	25	2017	67.1
Toeristische Opstap Punt (TOP)	Uitvoering	25	2018	150.1
Schoolroute Markt-Dries	Voorbereiding	25	2019	50.1
	Uitvoering	25	2020	900.1
Ontsluiting Nielingen	Voorbereiding	25	2017	50.1
Kruising Heerbaan-Koenenstraat(MadR)	Voorbereiding	25	2017	15.1
	Uitvoering	25	2018	150.1
Aanpassing winkelcentrum Beek	Uitvoering(aanvulling)	25	2018	415.1
Reconstructie Herwendaalseweg	Uitvoering	25	2017	1.100.1
Totaal programma 2: Onze buurt (wegen/openbaar groen/waterlossingen)				5.636.1

Programma 2: Onze buurt (riolering)

Vervangen M+E gemalen diverse locaties 2017	Uitvoering	15	2017	50.1
Vervangen M+E gemalen diverse locaties 2018	Uitvoering	15	2018	128.1
Vervangen M+E gemalen diverse locaties 2019	Uitvoering	15	2019	312.1
Aanleg regenwaterriool Ravelstraat	Uitvoering	50	2019	180.1
Rioolrenovatie(relining) Groesbeek Zuid	Uitvoering	50	2017	75.1
Verbetermaatregelen Groesbeek Noord	Voorbereiding	50	2018	16.1
	Uitvoering	50	2018	169.1
Afkoppelen terrein woonwagencamp Nieuwe Drulsegeweg	Voorbereiding	50	2017	7.1
	Uitvoering	50	2017	75.1

Vergroten transportriool Breedeweg/Bruuk	Voorbereiding	50	2018	37.9
	Uitvoering	50	2018	337.9
Riolvervanging Dennenstraat (Pals)	Uitvoering	50	2018	120.9
Vervanging en afkoppeling riolering Stekkenberg"boven"	Uitvoering	50	2017	660.9
Persleiding gemaal Andreaslaan	Uitvoering	50	2017	80.9
Aanpassing winkelcentrum Beek	Uitvoering(aanvulling)	50	2018	122.9
Regenwateroverlast centrum Groesbeek	Afvoerbuis Burg.Ottenhoffstr.	50	2018	150.9
Riolen Heer Zegerstraat-Kard.Gerardstraat	Koppelen	50	2017	15.9
Aanpassen rioolgemaal Holthurnsche Hof	Uitvoering	15	2017	25.9
Vervanging riool Ravensberg Beek	Voorbereiding en uitvoering	50	2017	340.9
Vervanging riool Pr.Mauritsstraat	Voorbereiding en uitvoering	50	2017	290.9
Vervanging persleiding Morgenstraat	Voorbereiding en uitvoering	50	2017	45.9
Reconstructie Vissenbuurt Ooij	Voorbereiding	50	2017	60.9
Reconstructie Vissenbuurt Ooij	Uitvoering	50	2018	760.9
Reconstructie Merelstraat Beek	Voorbereiding	50	2017	17.9
Reconstructie Merelstraat Beek	Uitvoering	50	2018	165.9
Reconstructie Nassaustraat, Pr.W.Alexanderstraat Ooij	Voorbereiding	50	2017	55.9
Reconstructie Nassaustraat, Pr.W.Alexanderstraat Ooij	Uitvoering	50	2018	560.9
Vervanging riool Hobbemaweg	Voorbereiding en uitvoering	50	2018	55.9
Vervanging riool Esdoornstraat	Voorbereiding en uitvoering	50	2018	185.9
Vervanging riool Mooksestraat Groesbeek	Voorbereiding en uitvoering	50	2018	350.9
Totaal programma 2: Onze buurt (riolering)				5.442.9

Programma 2: Onze buurt (sportaccommodaties)

Sportaccommodaties	Vervanging kleedkamers	40	2018	245.9
	Vervanging velden	20	2018	625.9
	Vervanging velden	20	2019	395.9
Tennisaccommodaties	Aanpassing/vervanging	20	2018	436.9

Totaal programma 2: Onze buurt (sportaccommodaties) 1.701.9

Reserves en voorzieningen

Naam reserve	Stand 1-1-2017	Mutaties 2017		Stand 31-12-2017	Mutaties 2018		Stand 31-12-2018
		Onttrekking	Toevoeging		Onttrekking	Toevoeging	
1. Reserves							
1.1. Algemene reserves							
Algemene Reserve vrij aanwendbaar	7.723	-166	1.687	9.244	-166	1.710	10.788
Vaste Algemene reserve	16.883	-	-	16.883	-	-	16.883
Reserve rekeningresultaat	2.261	-628	250	1.883	-628	-	1.255
Totaal 1.1. Algemene reserves	26.867	-794	1.937	28.010	-794	1.710	28.926

1.2. Bestemmingsreserves

Bestemmingsreserve Onderhoud Gymzalen	177	-	36	213	-	36	249
Bestemmingsreserve Attributen sportcomplexen	202	-	21	223	-38	21	206
Bestemmingsreserve Aankoop kunstwerken	21	-	-	21	-	-	21
Bestemmingsreserve Natuur en Landschap	86	-38	-	48	-33	-	15
Bestemmingsreserve Groenblauwe diensten	1.143	-74	17	1.086	-74	16	1.028
Reserve Wmo / Jeugd	-	-	-	-	-	-	-
Bestemmingsreserve Exploitatietekort Kulturhus den Ienloop	203	-	-	203	-	-	203
Bestemmingsreserve Lopende projecten (gelabeld)	2.926	-	-	2.926	-	-	2.926
Bestemmingsreserve Kapitaallasten	14.907	-647	224	14.484	-641	217	14.060
Bestemmingsreserve Opleidingen personeel	305	-	-	305	-	-	305
Bestemmingsreserve Exploitatietekort parkeergarage	559	-81	-	478	-63	-	415
Bestemmingsreserve egalisatie bijdrage ODRN	156	-	-	156	-	-	156

Risicoreserve WMO/Jeugd	746	-81	-	665	-	-	665
-------------------------	-----	-----	---	-----	---	---	-----

Totaal 1.2. Bestemmingsreserves	21.430	-920	298	20.808	-849	291	20.250
--	---------------	-------------	------------	---------------	-------------	------------	---------------

Totaal 1. Reserves	48.297	-1.714	2.235	48.818	-1.643	2.001	49.172
---------------------------	---------------	---------------	--------------	---------------	---------------	--------------	---------------

Naam voorziening	Stand 1-1-2017	Mutaties 2017		Stand 31-12-2017	Mutaties 2018		Stand 31-12-2018
		Onttrekking	Toevoeging		Onttrekking	Toevoeging	

2. Voorzieningen

2.1. Voorzieningen t.b.v. verplichtingen e/o risico's

Voorziening Pens.verpl.vw wethouders	3.196	-	100	3.296	-	100	3.396
Voorziening (voormalig) personeel	67	-	-	67	-	-	67
Voorziening Verlofuren personeel	83	-	-	83	-	-	83
Voorziening BTW leerlingenvervoer	121	-121	-	-	-	-	-

Totaal 2.1. Voorzieningen t.b.v. verplichtingen e/o risico's	3.467	-121	100	3.446	-	100	3.546
---	--------------	-------------	------------	--------------	----------	------------	--------------

2.2. Voorzieningen t.b.v. lastenegalisisatie

Voorziening Onderhoud gemeentewerf	196	-18	24	203	-18	24	209
Voorziening Onderhoud gemeentehuis	354	-34	93	412	-387	93	118
Voorziening Onderhoud Trouwzaal (M)	14	-1	3	17	-0	3	17
Voorziening Onderhoud wegen	2.271	-2.740	1.245	776	-1.249	1.245	772
Voorziening Openbare Verlichting	348	-292	292	348	-292	292	348
Voorziening Onderhoud parkeergarage Dorpsstraat	36	-36	36	36	-43	36	29
Voorziening Onderhoud Heuvelland	24	-30	33	27	-27	33	33
Voorziening Onderhoud Biga	51	-11	3	43	-11	3	35

Voorziening Onderhoud Sporthal De Duffelt	151	-9	61	203	-54	61	203
Voorziening Onderhoud Dispel/Til (U)	10	-1	3	12	-1	3	12
Voorziening Onderhoud De Lubert	8	-	-	8	-	-	8
Voorziening Onderhoud Waco-glider	20	-3	-	18	-0	-	18
Voorziening Onderhoud N.H. Kerk	5	-0	0	5	-0	0	5
Voorziening Onderhoud kasteelmuur	1	-0	0	1	-0	0	1
Voorziening Onderhoud trafo Wercheren	7	-0	-	7	-0	-	7
Voorziening Onderhoud Aquaduct	9	-3	3	9	-3	3	9
Voorziening Recreatievoorzieningen (U)	12	-	-	12	-	-	12
Voorziening Speeltuinen	100	-53	48	95	-32	48	100
Voorziening Onderhoud De Mallemolen	269	-20	26	275	-98	26	269
Voorziening Onderhoud Kloosterstraat 7-9	80	-33	8	56	-22	8	80
Voorziening Onderhoud De Ubburch	159	-48	18	129	-6	18	159
Voorziening Onderhoud Kulturhus den Ienloop	36	-19	20	38	-6	20	36
Voorziening Onderhoud gebouw begraafplaats Heselenberg	19	-5	7	21	-2	7	19
Voorziening Onderhoud Aula begraafplaats (M)	35	-2	-	33	-0	-	35
Voorziening Onderhoud begraafplaats (M)	76	-	-	76	-	-	76
Voorziening Onderhoud Drenkelingen begraafplaats (M)	5	-0	-	5	-0	-	5
Voorziening Afvalstoffen	-	-	-	-	-	-	-
Voorziening Riolering	1.050	-	183	1.233	-	292	1.525
Totaal 2.2. Voorzieningen t.b.v. lastenegalisatie	5.345	-3.355	2.107	4.096	-2.251	2.215	4.096
Totaal 2. Voorzieningen	8.812	-3.476	2.207	7.543	-2.251	2.315	7.600

Langlopende leningen

Bank	Oorspronkelijk bedrag	Jaar laatste aflossing	Rente-perc.	Restant-bedrag 1-jan 2017	Rente	Aflossing	Restant-bedrag 31-12-2017
BNG 40.86390.00	€ 907.560	2017	5,750%	45.378	543	45.378	-
NWB	€ 907.560	2017	5,860%	45.378	1.748	45.378	-
NWB	€ 1.500.000	2028	4,945%	720.000	35.238	60.000	660.000
BNG 40.101876.00	€ 5.000.000	2031	4,275%	3.000.000	123.167	200.000	2.800.000
NWB	€ 6.000.000	2048	4,970%	4.800.000	234.700	150.000	4.650.000
BNG 40.99948.00	€ 2.700.000	2030	4,070%	1.512.000	57.275	108.000	1.404.000
BNG 40.102901.00	€ 2.000.000	2032	4,845%	1.260.000	58.647	80.000	1.180.000
BNG 40.88795.00	€ 907.560	2019	4,530%	136.134	4.128	45.378	90.756
NWB	€ 1.361.341	2026	4,790%	544.537	25.649	54.454	490.083
BNG 40.98091.00	€ 1.000.000	2028	4,610%	480.000	21.493	40.000	440.000
BNG 40.108124.00	€ 2.000.000	2023	2,110%	1.400.000	25.672	200.000	1.200.000
BNG 40.109992	€ 4.000.000	2025	0,878%	3.600.000	30.008	400.000	3.200.000
BNG 40.109993	€ 4.000.000	2035	1,537%	3.800.000	57.006	200.000	3.600.000
BNG 40.109994	€ 4.000.000	2055	1,940%	3.900.000	74.776	100.000	3.800.000
Totaal				25.243.427	750.050	1.728.588	23.514.839

EMU-saldo

Het EMU-saldo is, macro-gezien, het verschil tussen de inkomsten en uitgaven van de collectieve sector (Rijk, mede-overheden en sociale fondsen). Omdat de overheid in het verleden gedurende vele jaren meer geld heeft uitgegeven dan er binnenkwam, is er een schuld ontstaan. De schuld wordt uitgedrukt in een percentage van het BBP (Bruto Binnenlands Product) ofwel de schuldquote. Het BBP is een optelling van alles wat men met zijn allen in het Nederlands productieproces verdienen + geld uit indirecte belastingen (bijvoorbeeld BTW) -/- subsidies die de kostprijs van producten verlagen.

Centraal Bureau voor de Statistiek

Sector Overheidsfinanciën en consumentenprijzen

Antwoordnummer 25000, 2490 XA Den Haag

Vragenlijst

Berekening EMU-saldo

Gemeente ()

Algemene gegevens:

Gemeentenaam:

Gemeentenummer:

Jaar:

Naam contactpersoon:

Telefoon:

E-mail:

Bestandsnaam:

EMU006.XLS

Omschrijving	2016	2017
	x € 1.000	x € 1.000
	raming	raming
1 Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-3.562	-392
2 Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	2.910	3.263
3 Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	2.080	2.116
4 Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	1.731	3.167
5 Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	0	
6 Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord		

7	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	0	
8	Baten bouwgrondexploitatie: Baten voorzover transacties niet op exploitatie verantwoord		
9	Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen	2.526	3.476
10	Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten		
11	Verkoop van effecten: a Gaat u effecten verkopen? (ja/nee) b Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?		
Berekend EMU-saldo		-2.829	-1.656

Kader subsidies

Omschrijving		Bedrag kader subsidie
1.	Deelverordening	
a.	Sport	368.585
b.	Amateurkunst	112.123
c.	Ouderbonden	63.029
d.	Vrouwenverenigingen	3.149
e.	Volksfeesten	11.085
f.	EHBO en AED	13.435
g.	Jeugd- en jongerenwerk	19.105
h.	Wijkraden	4.020
i.	Buurtverenigingen	1.500
j.	Musea	43.000
k.	Groene leefruimte	7.702
l.	Muziekonderwijs	100.975
m.	Overige organisaties	5.195
2.	Subsidie uit begrotingsposten	1.983.786
Totaal		2.736.689

Formatie

Organisatie-eenheid	Formatie		Aantal personen		Loonsom	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Bestuur						
Raad			23	23	296.541	305.031
B&W			5	5	433.561	463.323
Griffie	1,70	1,50	2	2	158.793	127.993
Uitkering gepens. weth.			29	29	190.188	194.680
Subtotaal bestuur	1,70	1,50	59	59	1.079.083	1.091.028
Personeel						
Directie	2,00	2,00	2	2	233.174	238.300
Beleid	28,15	29,16	33	35	2.049.128	2.177.659
BMO	24,32	25,60	29	30	1.403.435	1.515.940
ICT	3,86		4	-	243.391	-
Bedrijfsvoering	21,82	22,45	29	28	1.503.272	1.568.457
Dienstverlening	17,31	17,55	23	22	916.797	953.018
Openbare Ruimte	33,11	30,74	33	32	1.906.860	1.817.304
Sportaccomodaties	3,74	7,00	5	7	163.277	350.197
Sociale zaken	30,83	37,48	27	32	1.967.235	2.434.101
Werkbedrijf	6,40		5	-	415.399	-
Subtotaal personeel	171,54	171,98	190	188	10.801.969	11.054.975
Flexibele schil	8,19	8,78	2	2	539.680	561.715
Bovenformatief			7	2	337.706	134.215
Inkomsten bovenformatief						-
Gedetacheerd				3		95.827
Inkomsten gedetacheerd					-185.665	-95.827
Subtotaal flexibele formatie	8,19	8,78	9	7	691.722	695.930
Overigen						
Ambtenaren burgerlijke stand					12.000	12.000
Flexibel belonen					20.000	20.000
Stagiaires/cafetariamodel/BHV					66.273	66.273
Wachtgelders personeel			7	5	80.039	85.003
Inhuur					759.200	406.000
Subtotaal overigen	0,00	0,00	7	5	937.512	589.276
Totale loonsom	181,43	182,26	265	259	13.510.286	13.431.209

Toelichting financiële begrippen

Algemene uikering	De gemeente krijgt een geldbedrag van het Rijk, waarvan de gemeente zelf waar dit geld aan uitgegeven wordt. Iedere gemeente krijgt een bepaald bedrag komt uit het gemeentefonds.
Baten en lasten	Baten zijn inkomsten. Lasten zijn uitgaven. Het gaat hier om de inkomsten en het jaar waarin het product gebruikt wordt. Als het geld in een ander jaar ontbetaald wordt, dan wordt het bedrag bij het jaar van gebruik gerekend en niet van betalen.
BCF	Afkorting voor BTW-Compensatiefonds. Gemeenten kunnen een deel van dit betaald hebben terugvragen. Het Rijk betaalt dit geld aan de gemeente uit het Compensatiefonds.
Bedrijfsvoering	De wijze waarop de gemeente is georganiseerd en wordt aangestuurd.
Begroting	Een overzicht van alle verwachte inkomsten en uitgaven van een toekomstig jaar.
Begrotingswijziging	Een besluit van de Raad om de vastgestelde begroting te veranderen.
Doeluitkering	De gemeente krijgt een geldbedrag van het Rijk. De gemeente moet dit geld gebruiken voor taken die bepaald zijn door het Rijk.
Financiering	Het beleid van de gemeente over geld en de risico's die hierbij horen.
Gemeentebrede aspecten	Sommige onderwerpen staan in een aparte paragraaf. Deze onderwerpen horen specifiek bij één programma. De onderwerpen zijn: Risico's en weerstandsvaardigheid, financiering, lokale heffingen, verbonden partijen, onderhoud van kapitaalgoederen, grondbeleid en bedrijfsvoering. Deze onderwerpen zijn ook verplicht om te behandelen in het jaarplan en het jaarverslag van de gemeente.
Gemeentefonds	Iedere gemeente krijgt geld van het Rijk. Dit geld wordt betaald uit een spaarreserve van het gemeentefonds genoemd wordt.
Grondbeleid	De manier waarop de gemeente haar ruimtelijke doelstellingen wil bereiken. De onderwerpen horen hierbij: volkshuisvesting, ruimtelijke ordening, economische ontwikkeling, openbare ruimte, infrastructuur, recreatie en natuur.
Incidenteel geld	Geld dat bestemd is voor één jaar.
Investeringsplan	Een overzicht van de geplande investeringen. Investeringsplan zijn uitgaven om kapitaalgoederen aan te schaffen.
ISV	Afkorting voor Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing. Gemeenten kunnen om de vijf jaar geld vragen om de plaatselijke omgeving te verbeteren. Zoals voor wonen, ruimte en milieu.
Kapitaalgoederen	Wegen, bruggen, riolering, gebouwen, stoplichten, lantaarnpalen, openbaar speeltuinen, apparaten en machines die bezit zijn van de gemeente.
Lokale heffingen	Belastingen die aan de gemeente betaald moeten worden. Bijvoorbeeld: afvalstoffenheffing, rioolheffing, toeristenbelasting.
Programma	Een programma is een verzameling van onderwerpen met een bepaald thema. Dal kent 5 programma's: 1. Inwoner, 2. Onze buurt, 3. Onze gemeente, 4. Overhead. In een programma staan beschreven: doelen, verwacht resultaat, de gedaan worden om de doelen en het resultaat te halen en de kosten en

Toelichting afkortingen

Afkortingenlijst

Afkorting	Omschrijving
3 O's	Onvoorzien, Onvermijdelijk (of Onontkoombaar), Onuitstelbaar
3 D's	3 decentralisaties: van AWBZ naar Wmo, jeugdzorg en Participatiewet
Abw	Algemene bijstandswet
AH	AfvalstoffenHeffing
AMK	Advies- en Meldpunt Kindermishandeling
AOW	Algemene OuderdomsWet
APPA	Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers
APV	Algemene Plaatselijke Verordening
ARN	Afvalverwerking Regio Nijmegen
Awb	Algemene wet bestuursrecht
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
B&W	Burgemeester en Wethouders
BAG	Basisregistratie Adressen en Gebouwen
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten
BBZ	Besluit Bijstandsverlening Zelfstandigen
BCF	BTW CompensatieFonds
BGO	Bijzonder Georganiseerd Overleg
BGT	Basisregistratie Grootchalige Topografie
BIBOB	Wet Bevordering Integriteits Beoordelingen door Openbaar Bestuur
BL	(afdeling) Beleid
BMO	(afdeling) Bestuur en Management Ondersteuning
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BNP	Bruto Nationaal Product
BOA	Buitengewoon OpsporingsAmbtenaar
BOR	Bijzondere OndernemingsRaad
BOR	Bestuurlijk Overleg Regiogemeenten
BOV	Bestuurlijke Overeenkomsten Verstedelijking
BRN	Begrotingsrichtlijnen Regio Nijmegen
BTW	Belasting Toegevoegde Waarde
BV	(afdeling) Bedrijfsvoering
CAO	Collectieve ArbeidsOvereenkomst
CAZ	Collectieve Aanvullende Ziektekostenregeling
CER	(Regeling) Compensatie eigen risico
CJG	Centrum Jeugd en Gezin
COELO	Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheid
CPB	Centraal PlanBureau
CWI	Centrum voor Werk en Inkomen
Daeb	Diensten van algemeen economisch belang
DAR	Dienst Afvalstoffen en Reiniging

DNB	De Nederlandse Bank
DV	(afdeling) Dienstverlening
DVO	DienstVerleningsOvereenkomst
EMU	Economische en Monetaire Unie
ESF	Europees Sociaal Fonds
EZ	Economische Zaken
FLO	Functioneel Leeftijds Ontslag
FMP	Financieel MeerjarenPerspectief
FPU	Flexibele Pensioen Uitkering
Fte	Fulltime equivalent
GBA	Gemeentelijke Basis Administratie
GGD	Gemeentelijke GezondheidsDienst
GNN	Gelders NatuurNetwerk
GO	Georganiseerd Overleg
GO	Gemeenschappelijk Orgaan
GOA	Gemeentelijk Onderwijs Achterstandsbeleid
GR	Gemeenschappelijk regeling
GREX	Grondexploitatie
GRP	Gemeentelijk RioleringsPlan
GS	Gedeputeerde Staten
GW	Gemeentewet
HALT	Het ALTERNatief : Preventie en bestrijding van jeugdcriminaliteit
HRM	Human Resource Management
I&A	Informatisering & Automatisering
I/D-baan	Instroom-/Doorstroombaan
IBA	Individuele Behandeling van Afvalwater
IBO	Instituut Bijzonder Onderzoek
ICT	Informatie- en Communicatie technologie
IEGG	In Exploitatie Genomen Gronden
IND	Immigratie- en Naturalisatiedienst
IOAW	Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte werkloze werknemers
IOAZ	Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte gewezen Zelfstandigen
IV3	Informatie Voor Derden
IZA	Instituut Zorgverzekering Ambtenaren
JGZ	Jeugd Gezondheidszorg
KAB	KABinet
KAN	Knooppunt Arnhem Nijmegen
KCA	Klein Chemisch Afval
KI	KapitaalLasten
KvK	Kamer van Koophandel
KVO	Keurmerk Veilig Ondernemen
LOGA	Landelijk Overleg Gemeentelijke Arbeidsvoorwaarden
M+E gemalen	Mechanische en elektrische gemalen
MARN	Milieusamenwerking Afvalverwerking Regio Nijmegen

MIP	Meerjaren InvesteringsPlan
MGR	Modulaire Gemeenschappelijke Regeling
MKB	Midden- en kleinbedrijf
MPG	Meerjaren Prognose Grondexploitaties
MUG	Millingen – Ubbergen – Groesbeek
N	Nadelig
NCW	Netto Centrale Waarde
NIEGG	Niet In Exploitatie Genomen Gronden
NIM	Nijmeegs Instituut voor Maatschappelijk werk
NUP-bouwstenen	Nationaal UitvoeringsProgramma dienstverlening en e-overheid
OBGZ	Openbare Bibliotheek Gelderland Zuid
ODRN	OmgevingsDienst Regio Nijmegen
OGGZ	Openbare Geestelijke GezondheidsZorg
OPR	(afdeling) Openbare ruimte
OR	Ondernemingsraad
OZB	Onroerend Zaak Belasting
P&C	Planning & Control
P&O	Personeel & Organisatie
Pfo	Portefeuillehouderoverleg
PGB	Persoonsgebonden Budget
PM	Pro Memorie
PW	Participatiewet
RBT-KAN	Regionaal Bureau voor Toerisme – Knooppunt Arnhem Nijmegen
RDW	RijksDienst voor Wegverkeer
RGV	RecreatieGebieden op de Veluwe
RH	Rioolheffing
RIE	Risico Inventarisatie en Evaluatie
RIO	Regionaal Indicatie Orgaan
RO	(wet) Ruimtelijke Ordening
ROA	Regeling Opvang Asielzoekers
ROB	Regionaal OndersteuningsBureau
RPB	Regionaal Programma Bedrijventerrein
RUD	Regionale uitvoeringsdiensten
SAN	Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer
SEV	Sociaal Economische Versterking
Sisa	Single information single audit
SMV	Sociaal Maatschappelijke Visie
STER	Stichting Toerisme En Recreatie
SVB	Sociale Verzekerings Bank
SZ	(afdeling) Sociale Zaken
SWG	Stichting Welzijn Groesbeek
TOP	Toeristisch OverstapPunt
TOP	Tijdelijke Opslag Depot
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemers Verzekeringen

V	Voordelig
VCP	VerkeersCirculatiePlan
VJN	VoorJaarsNota
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VPB	Vennootschapbelasting
VRGZ	VeiligheidsRegio Gelderland-Zuid
VTH	Vergunningen, Toezicht en Handhaving
VTU	Voorbereiding Toezicht en Uitvoering
VVE	Voor- en Vroegschoolse Educatie
WABO	Wet Algemene Bepaling omgevingsrecht
WEB	Wet Educatie en Beroepsonderwijs
Wet Arhi	Wet Algemene regels herindeling
Wet BUIG	Wet Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorziening aan Gemeenten
Wet FIDO	Wet Financiering Decentrale Overheden
WI	Wet Inburgering
WIJ	Wet Investeren in Jongeren
WIW	Wet Inschakeling Werkzoekenden
Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning
WNO	Werkvoorzieningsschap Nijmegen en Omstreken
WNV	Werk naar Vermogen
WOR	Wet op de Ondernemingsraden
WOZ	Waardering Onroerende Zaken
WSW	Wet Sociale Werkvoorziening
Wtcg	Wet tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten
WVG	Wet Voorzieningen Gehandicapten
WWB	Wet Werk en Bijstand
WWNV	Wet Werk Naar Vermogen